

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI 4-6 YAŞ KUR'AN KURSU
ÖĞRETİCİLERİNİN YETERLİLİKLERİ**

(İSTANBUL ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Kadri KUZU

Danışman: Doç. Dr. Mehmet AYAS

TOKAT-2025

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Mehmet AYAS danışmanlığında hazırlamış olduğum “Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri (İstanbul Örneği)” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Muhammed Kadri KUZU

JÜRİ KABUL VE ONAY

Muhammed Kadri KUZU tarafından hazırlanan “**Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri (İstanbul Örneği)**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 31.07.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)**İmzası**

Üye (Başkan):

Üye :

Üye :

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmamın her aşamasında engin bilgi birikimi, akademik rehberliği ve değerli katkılarıyla bana yol gösteren, sadece bir danışman değil aynı zamanda bir yol arkadaşı olarak yanımda olan kıymetli hocam Doç. Dr. Mehmet AYAS'a en içten şükranlarımı sunuyorum. Sabırlı tutumu, yapıcı eleştirileri ve akademik bakış açısıyla çalışmama yön vererek gelişmeme büyük katkı sağlamıştır. Kendisine hem bilimsel anlamda hem de insani yaklaşımıyla bana kattıkları için sonsuz teşekkür ederim.

Tez savunma sürecinde bilgi, tecrübe ve değerli katkılarıyla çalışmama akademik anlamda önemli katkılar sunan, kıymetli jüri üyelerim Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ ve Doç. Dr. Ramazan DİLER'e teşekkür ederim. Görüş ve önerileriyle tezimin gelişimine sağladıkları katkılar benim için son derece değerli olmuştur.

Araştırma sürecinde, veri toplama aşamasında bana destek olan ilçe müftüm Sayın Selami AYKUL'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak bu zorlu süreçte her daim yanımda olan, sabırları, sevgileri ve destekleriyle bana güç veren sevgili eşime, biricik kızıma ve oğluma en derin şükranlarımı sunuyorum.

Muhammed Kadri KUZU

İÇİNDEKİLER

Etik Sözleşme	i
Önsöz	viii
Özet	x
Abstract	xii
Tablolar Listesi	xiv
Kısaltmalar	xviii
GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	1
2. Araştırmanın Önemi ve Amacı	2
3. Araştırmanın Yöntemi	4
4. Araştırmanın Hipotezleri	7
5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	8
6. İlgili Çalışmalar	9
BİRİNCİ BÖLÜM	12
1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM VE DİN EĞİTİMİ	12
1.1. Okul Öncesi Eğitimin Önemi, Amacı ve Temel İlkeleri	14
1.2. Genel Olarak Okul Öncesi Eğitim ve Tanımı	17
1.2.1. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim	17
1.3. Okul Öncesi Din Eğitime Dair Temel Görüşler	19
1.4. 4-6 Yaş Çocukların Gelişim Özellikleri	21
1.4.1. Bedensel ve Psikomotor Gelişim	21
1.4.2. Bilişsel Gelişim	24
1.4.3. Dil Gelişimi	28
1.4.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim	30

1.4.5. Ahlaki Gelişim.....	34
1.4.6. Dini Gelişim	36
1.5. Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları.....	40
1.5.1. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı	41
1.5.2. Programın Genel Amaçları	43
1.5.3. Programın Temel Yaklaşımı	44
1.5.4. Programın Genel Yapısı.....	44
1.5.5. Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	45
1.5.6. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri.....	46
1.5.7. Programın Ders Kredileri Tablosu.....	47
1.6. Dersler, Kazanımlar ve Açıklamalar	48
1.6.1. Dini Bilgiler Alanı	48
1.6.2. Değerler Eğitimi Alanı	52
1.6.3. Kur'an'ı Kerim Alanı	57
1.6.4. Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	62
1.6.5. Beslenme ve Temizlik Alanı.....	67
İKİNCİ BÖLÜM	69
2. BULGULAR VE YORUMLAR	69
2.1. Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri	69
2.2. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Kişisel Bilgileri.....	70
2.2.1. Katılımcıların Yaş Dağılımı.....	70
2.2.2. Katılımcıların Çocuk Durumu Dağılımı.....	71
2.2.3. Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı	71
2.2.4. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Dağılımı	72
2.2.5. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Dağılımı	72
2.2.6. Katılımcıların Öğrenim Durumlarının Dağılımı	73
2.2.7. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	73

2.3. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri Ölçeğine Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	74
2.4. T-Testi Analizleri	85
2.4.1. Katılımcıların Çocuk Durumuna Göre Kur'an Kursu Yeterlilikleri T Testi	85
2.4.2. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri	87
2.4.3. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri	89
2.4.4. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri.....	91
2.4.5. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri.....	93
2.4.6. Katılımcıların Çocuk Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair Yeterlilikleri	95
2.4.7. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair yeterlilikleri	96
2.4.8. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair Yeterlilikleri	98
2.4.9. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Etkili İletişime Dair Yeterlilikleri.....	100
2.4.10. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Sınıf Yönetimi Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri.....	101
2.4.11. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Aile Katılımı Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri	103
2.5. Anova Analizleri.....	104
2.5.1.Katılımcıların Resmi Statüye Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri	105
2.5.2. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri.....	107
2.5.3. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri	109
2.5.4. Katılımcıların Resmi Statüye Göre, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitime Dair Yeterlilikleri.....	113
2.5.5. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimine Göre Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Yeterliliği	115
2.5.6. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri	117

2.5.7. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri	120
2.5.8. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri	123
2.5.9. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri	126
2.5.10. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri	128
2.5.11. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri	130
2.5.12. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Etkili İletişim Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri	133
2.5.13. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Etkili İletişim Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri	135
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	138
1. SONUÇ.....	138
2. ÖNERİLER.....	141
2.1. Kur'an Kursu Öğreticilerine Yönelik Öneriler.....	142
2.2. Diyanet İşleri Başkanlığına Yönelik Öneriler	142
2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	143
KAYNAKLAR.....	145
EKLER.....	151
ÖZGEÇMİŞ.....	156

ÖNSÖZ

Okul öncesi dönem çocukların çok yönlü gelişim gösterdikleri kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocukların zihinsel, bedensel ve sosyal gelişim noktasında ciddi anlamda hızlı bir değişim içinde olduklarını söylemek mümkündür. Okul öncesi dönem, çocuğun doğumundan ilkokula başlayacağı döneme kadarki zaman dilimini ifade etmektedir. Bu dönemde çocuğa sağlanan imkanların yanında sağlanmayan imkanlar da oldukça önemlidir.

Bu dönem aynı zamanda çocuğun gençlik yıllarında ortaya çıkacak dini ve ahlaki davranışlarının temellerinin de atıldığı bir dönemdir. Bundan ötürü o süreçte yapılması gerekenler ihmal edilmemelidir. Çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi ile ilgili verilmesi gerekenler bir bütün olarak çocuğa sunulmalıdır. Bu bağlamda onların gelişimine uygun aktiviteler yapılmalı onlarla konuşup soruları cevaplanmalı, olumlu davranışları ödüllendirilerek bireysel gelişim çabalarına saygı duyulmalıdır. Çocukların gelişim özelliklerini dikkate alacak şekilde DİB'in geliştirdiği birtakım projeler mevcuttur. Bu projelerin en kıymetlisi okul öncesi din eğitimi projesidir.

2011 yılında din eğitiminde yaş sınırının kaldırılmasıyla beraber Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik, “Kur'an Kursları okul öncesi din eğitimi projesi” başlatılmıştır. Başlatılan proje kapsamında öğretim programı hazırlanmıştır. Ayrıca öğretmenlere ve öğrencilere yönelik kitaplar da basılmıştır. İlk etapta 10 ilde pilot uygulama olarak ardından da ülke genelinde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu sınıfları açılmıştır.

DİB tarafından açılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının hedeflerine ulaşması noktasında birçok önemli etken söz konusudur. Her ne kadar fiziki ortam, araç-gereç ve eğitim programı önemli olsa da hedefe ulaşma noktasında öğretici yeterliliği olmazsa olmazdır.

4-6 yaş grubu 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterliliğini (İstanbul örneği) konu alan çalışmamız bir giriş iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde okul öncesi

eğitim, okul öncesi eğitimin tanımı, dünyada ve ülkemizde okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitimin amacı, önemi ve temel ilkeleri, DİB' baēlı 4-6 yaē Kur'an kursları, 4-6 yaē Kur'an kursları ğretim programı, programın genel amaçları, programın temel yaklaēımı, programın genel yapısı ve programdaki kazanımlar ele alınmıētır.

Araētırmanın ikinci bölümünde, 4-6 yaē grubu Kur'an kursu ğreticilerinden elde edilen bulgular ve bulguların deēerlendirilmesine yer verilmiētir. Bu baēlamda katılımcıların yaē, ocuk durumu, medeni durumu, veli durumu, resmi statü, pedagojik formasyon durumu, öğrenim durumu ve ocuk geliēimi eğitim durumu bilgilerine formda yer verilmiētir.

Tez konusunun seçiminde ve ieriēin düzenlenmesinde, tezin her ayrıntısında yapıcı eleētiri ve önerileriyle beni daha iyiye yönlendiren danıēman hocam Doç. Dr. Mehmet AYAS Bey'e teēekkr borç bilirim.

Muhammed Kadri KUZU

Tokat/2025

ÖZET

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI 4-6 YAŞ KUR’AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN YETERLİLİKLERİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Kuzu, Muhammed Kadri

Yüksek Lisans, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Ayas

Ağustos 2025, xix+160 Sayfa

Yaygın din eğitimi faaliyetlerini yürüten DİB, 2011 yılından itibaren ‘‘ Kur’an kursları okul öncesi din eğitimi’’ projesini başlatmıştır. Bu bağlamda ilk etapta 10 pilot bölgede, ardından ülke genelinde 4-6 yaş grubu Kur’an kursları açılmıştır. Belirlenen hedefe ulaşmada en önemli faktör, öğretici yeterliliğidir.

Araştırmamızda 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretmenlerin yeterliliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya İstanbul iline bağlı, Avrupa yakasında bulunan Esenyurt, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü, Avcılar, Bakırköy, Kağıthane ve Bağcılar ilçelerindeki 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapan 316 öğretici katılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılıp anket tekniğiyle öğretmenlerden veriler toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS-27 programında analiz edilerek elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kendilerini yeterli bulmuşlardır.

Söz konusu Kur’an Kursu Öğreticilerin büyük çoğunluğu ‘‘ Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim’’, ‘‘Din Öğretimi Yöntemini Uygulama’’, ‘‘Materyal Geliştirme ve Kullanma’’, ‘‘Etkili İletişim’’, ‘‘Sınıf Yönetimi’’, ‘‘Aile katılımını Sağlama’’ boyutlarındaki yeterlilikler noktasında kendilerini yeterli algılamaktadırlar.

Katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterlilikleri çocuk durumu, medeni durum, pedagojik formasyon, durumuna göre farklılaşmaktadır. Yine yeterliliğe dair alt boyutlar çocuk durumu, medeni durum ve pedagojik formasyon durumuna göre çoğunlukla farklılaşmaktadır. Bazı alt boyutların ise birtakım bağımsız değişkenlere göre farklılaşmadığı görülmektedir. Örneğin; Öğrenci gelişimine uygun alt boyut ve etkili iletişim alt boyutu, çocuk durumuna göre farklılaşmamakta yine Kur'an kursu öğretici yeterliliği yaşa göre, öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu öğrenim durumuna göre, etkili iletişim alt boyutu yaşa göre, sınıf yönetimi alt boyutu öğrenim durumuna ve çocuk gelişimi eğitimi şekline göre, aile katılımını sağlama alt boyutu yaşa ve çocuk gelişimi eğitimi şekline göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmamızın birçok yerinde yeterliliğe dair çocuk gelişimi bölümünün etkileri gözlemlenmiştir. Çocuk gelişimi durumuna göre yapılan testlerin çoğunda çocuk gelişimi mezunlarının yeterlilik puan ortalamaları sürekli eğitim merkezlerinde eğitim alan ve halk eğitimi merkezlerinde eğitim alan öğretmenlerin puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Bu anlamda çocuk gelişimi bölümünün yeterliliğe olumlu etkisi de tespit edilmiştir. Yine pedagojik formasyon durumu gözlemlendiğinde katılımcıların çoğunun bu anlamda eksik olduğu gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Okul Öncesi Din Eğitimi, 4-6 Yaş Kur'an Kursu, Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğretici Yeterliliği

ABSTRACT

**QUALIFICATIONS OF 4-6 YEARS OLD QUR'AN COURSE TUTORS AFFILIATED
WITH THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS
(ISTANBUL EXAMPLE)**

Kuzu, Muhammed Kadri

Master's Degree/Department of Religious Education

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Mehmet Ayas

August 2025, xix+160 Pages

The Presidency of Religious Affairs, which carries out non-formal religious education activities in our country, has initiated the "Quran courses, pre-school religious education" project since 2011. In this context, Quran courses for 4-6 age groups were opened in 10 pilot regions at first, and then throughout the country. Although many factors are important in achieving the desired goal, the most important factor is the competence of the instructor.

In our research, the competence of Quran course instructors in the 4-6 age group was checked. 316 instructors working in Quran courses for 4-6-year-olds in Esenyurt, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü, Avcılar, Bakırköy, Kağıthane and Bağcılar districts on the European side of Istanbul province participated in the research. The survey model was used in the research and data was collected from the instructors using the survey technique. The collected data were analyzed in the SPSS-27 program and the findings were interpreted.

The proficiency rates of the majority of the instructors participating in the research are generally sufficient.

The majority of the Quran Course Instructors in question perceive themselves as sufficient in terms of competencies in the dimensions of "Education Appropriate for Student Development", "Application of Religious Teaching Method", "Developing and Using Material", "Effective Communication", "Classroom Management", "Ensuring Family Participation".

The Qur'an course teaching competencies of the participants vary depending on their child status, marital status, and pedagogical formation. Again, sub-dimensions related to competence often differ according to child status, marital status and pedagogical formation status. Some sub-dimensions do not differ according to some independent variables. For example; The sub-dimension appropriate to student development and the sub-dimension of effective communication do not differ according to the child's status; again, the Quran course instructor proficiency does not differ according to age, the education sub-dimension suitable for student development does not differ according to the educational level, the effective communication sub-dimension does not differ according to age, the classroom management sub-dimension does not differ according to the educational level and the type of child development education, and the sub-dimension of ensuring family participation does not differ according to age and the type of child development education.

The effects of the child development section on proficiency have been observed in many parts of our research. In most of the tests conducted according to child development status, the proficiency score average of child development graduates is higher than the average score of instructors trained in continuing education centers and public education centers. In this sense, the effect of the child development department on proficiency has been determined. Again, when the pedagogical formation situation is observed, it is observed that most of the participants are deficient in this sense.

Keywords: Religious Education, Preschool Religious Education, Quran Course for 4-6 Year Olds, Quran Course Instructor, Instructor Competence

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 1.1. 4-6 Yaş Kur'an Kurslar Öğretim Programı Tablosu (Yarım Gün).....	47
Tablo 1.2 Yaş Kur'an Kurslar Öğretim Programı Tablosu (Tam Gün)	47
Tablo 1.3. Öğretilecek Temel Bilgilerle İlgili Tablo	48
Tablo 1.4. Allah'ı Tanıyorum Kazanımıyla İlgili Tablo.....	49
Tablo 1.5. Kitabımı Tanıyorum Kazanımıyla İlgili Tablo.....	49
Tablo 1.6. Dua ve Namaz Kazanımıyla İlgili Tablo	50
Tablo 1.7. Oruç ve Dini Mekanlarımızı Tanıyorum Kazanımlarıyla İlgili Tablo	51
Tablo 1.8. Saygı Kazanımıyla İlgili Tablo	52
Tablo 1.9. İş Birliği Kazanımıyla İlgili Tablo	52
Tablo 1.10. Doğruluk ve Dürüstlük Kazanımıyla İlgili Tablo	53
Tablo 1.11. Sorumluluk Kazanımıyla İlgili Tablo	53
Tablo 1.12. Yardımlaşma/Paylaşma ve Empati Kazanımıyla ilgili Tablo.....	54
Tablo 1.13. Adalet Kazanımıyla İlgili Tablo.....	54
Tablo 1.14. Adab-ı Muaşeret Kazanımıyla İlgili Tablo	55
Tablo 1.15. Sabır Kazanımıyla İlgili Tablo.....	55
Tablo 1.16. Sevgi/Merhamet Kazanımıyla ilgili Tablo.....	56
Tablo 1.17. Milli/Dini Değerler ile İlgili Tablo	57
Tablo 1.18. Kuran'ı Kerim'i Tanıma İle ilgili Tablo.....	58
Tablo 1.19. Renkler/Geometrik Şekiller Kazanımıyla İlgili Tablo	63
Tablo 1.20. Boyut/Miktar/Yön/Mekân/Konum Kazanımlarıyla İlgili Tablo	64
Tablo 1.21. Duyular ve Sayılar Kazanımlarıyla İlgili Tablo.....	65
Tablo 1.22. Duygular/Zıt Kavramlarla İlgili Tablo	66
Tablo 1.23. Zaman/Sembollerle İlgili Tablo	66

Tablo 2.24. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı.....	70
Tablo 2.25. Katılımcıların Çocuk Durumu Dağılımı	71
Tablo 2.26. Katılımcıların Medeni Durumuna göre Dağılımı	71
Tablo 2.27. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Dağılımı.....	72
Tablo 2.28. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Dağılımı.....	72
Tablo 2.29. Katılımcıların Öğrenim Durumlarının Dağılımı.....	73
Tablo 2.30. Katılımcıların Çocuk Gelişimin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	74
Tablo 2.31. Katılımcıların Ölçme Aracına Verdikleri Yanıtları Dağılımı	74
Tablo 2.32. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Normallik Analizi Sonuçları	81
Tablo 2.33. Değişkenler ve Alt Boyutlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	82
Tablo 2.34. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	86
Tablo 2.35. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Medeni Duruma Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	87
Tablo 2.36. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	89
Tablo 2.37. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	91
Tablo 2.38. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	93
Tablo 2.39. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Çocuk Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	95
Tablo 2.40. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Medeni Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	97
Tablo 2.41. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	98
Tablo 2.42. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Etkili İletişim ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	100

Tablo 2.43. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Sınıf Yönetimi ile Medeni Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	101
Tablo 2.44. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Aile Katılımı Sağlama ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları..	103
Tablo 2.45. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	105
Tablo 2.46. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	105
Tablo 2.47. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	107
Tablo2.48. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	108
Tablo 2.49. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi Sonuçları	110
Tablo 2.50. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	110
Tablo 2.51. Katılımcıların Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	113
Tablo 2.52. Katılımcıların Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları	114
Tablo 2.53. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi Sonuçları.....	115
Tablo 2.54. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Sonuçları	116
Tablo 2.55. Katılımcıların Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları.....	118
Tablo 2.56. Katılımcıların Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	118
Tablo 2.57. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	120
Tablo 2.58. Katılımcıların Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	121

Tablo 2.59. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA.	123
Tablo 2.60. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları	124
Tablo 2.61. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	126
Tablo 2.62. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	127
Tablo 2.63. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	128
Tablo 2.64. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	129
Tablo 2.65. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi Sonuçları	130
Tablo 2.66. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları	131
Tablo 2.67. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	133
Tablo 2.68. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	134
Tablo 2.69. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları	135
Tablo 2.70. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları	136

KISALTMALAR

DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
KK	Kur'an Kursu
KKÖ	Kur'an Kursu Öğreticisi
S	Sayfa

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, yöntemi, hipotezleri, kapsamı, sınırlılıkları ve ilgili çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

1. Problem Durumu

İnsanlar doğuştan sahip oldukları ilgi ve yetenek noktasında birbirinden farklı olarak dünyaya gelmektedirler Fen, edebiyat, sağlık, sanat gibi çeşitli alanlara yönelim göstermeleri, bu bireysel farklılıkların doğal bir sonucudur. Ancak her birey, farklı ilgi ve yeteneklere sahip olsa da toplumların ortak değerler etrafında şekillendiği ve bu değerlerin bireyin yaşamına yön verdiği bilinmektedir. Ahlak, doğruluk, iyilik ve adalet gibi evrensel değerler, farklı coğrafyalarda yaşayan bireylerin toplumsal hayata uyum sağlamalarında ve insanî ilişkilerini sürdürmelerinde önemli rol oynamaktadır.¹ Ancak her insan aile ortamından, yetiştiği coğrafyadan ve bu ortamın dini ve ahlaki yönünden etkilenir. Çocuğun ilk yetiştiği ortamın aile, arkadaş ve çocuğun okuldaki ilk öğretmeni olduğundan, çocuğun aldığı ilk eğitimin olumlu ya da olumsuz olarak ileriki hayatını etkilemesi kaçınılmazdır.

Yukarıda bahsettiğimiz değerlerin kişiye kazandırılmasında erken çocukluk dönemi kritik öneme sahiptir. Bireyin kişiliğinin temelini atıldığı bu dönem, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre, özellikle de aile, okul ve akran grupları, onun değerler sistemini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, çocuğun ilk eğitimi olan erken çocukluk eğitimi yalnızca bilişsel gelişimi değil, aynı zamanda dini ve ahlaki gelişimini de kapsamaktadır. Bu noktada din eğitiminin niteliği ve bu eğitimi veren öğreticilerin donanımı önemli bir tartışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okul öncesi dönem, ahlaki ve dini gelişimin temellerinin atıldığı² yaşlar olduğundan bazı hassasiyetleri göz ardı etmemek gerekir. Nitekim Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde yürütülen 4-6 yaş Kur'an kursları, çocuklara erken yaşta dini

¹ Mustafa Köylü, Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 13.

² Mustafa Öcal, "Okul Öncesi ve İlköğretim Çağı Çocuklarının Allah Tasavvurları Üzerine Bir Araştırma", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 13, S. 2, 2014, s. 67.

değerlerin kazandırılmasını amaçlayan önemli bir eğitim alanı haline gelmiştir. Ancak bu yaş grubuna yönelik din eğitimi, salt bilgi aktarımının ötesine geçerek, çocukların gelişim özelliklerine uygun pedagojik yaklaşımlar gerektirmektedir. Bu nedenle, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin pedagojik formasyonlarının, çocuk gelişimi bilgilerine sahip olup olmadıklarının ve görev yaptıkları statülerin (kadrolu, sözleşmeli, fahri vb.) eğitimin niteliği üzerindeki etkileri, dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir.

Yaptığımız literatür taramaları, gözlemler ve katılımcıların kendilerine yönelttiğimiz ölçek sorularına verdikleri cevaplar incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğretmenlerin yeterlilikleri yukarıda belirttiğimiz değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu durum, öğretim sürecinin kalitesini ve dolayısıyla çocukların hem eğitsel hem de duygusal gelişimlerini doğrudan etkilemektedir. Bu farklılıkların sistematik biçimde incelenmesi, 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen eğitimin daha etkili ve nitelikli hale gelmesi açısından önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu tez çalışmasında, 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin pedagojik yeterliliklerinin; pedagojik formasyon durumları, çocuk gelişimi eğitimi alıp almamaları ve görev statülerine göre nasıl farklılaştığı araştırılarak, alana yönelik çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır.

Yukarıda zikrettiğimiz problemlerden de anlaşılacağı üzere araştırmamızın temel problemini İstanbul ilinin müstakil ilçelerinde 4-6 yaş din eğitimini yürüten öğretmenlerin kendi yeterlilik algı düzeyleri nedir? Sorusu oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

DİB'in Sunduğu Din Hizmetlerinin başında Kur'an kurslarındaki din eğitimi faaliyetleri gelmektedir. Bu Hz. Peygamberden günümüze süregelen bir durumdur. Sahih dini bilgiyi topluma sunma vazifesini üstlenen DİB Kur'an kursları, toplumun her yaş grubuna yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ülkemizde din eğitimi uzun yıllardan beri birçok kurum ve kuruluş tarafından ciddi anlamda sürdürülmektedir. DİB, “Yaygın Din Eğitimi” adıyla gençlere ve yetişkinlere bu hizmeti sunarken 2011 yılında din öğretiminde yaş sınırının kaldırılmasıyla “Kur’an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi’ni”³ hayata geçirmiştir. Bu projeyle birlikte çocuklara yönelik kurslar açarak din hizmetini sunmaya başlamıştır. Değişiklikten önce çocuklara din dersi verilmemesiyle alakalı tartışmalar gündemi meşgul ediyorken yaş sınırının kaldırılmasıyla beraber çocukların yaşına ve gelişmişlik düzeyine uygun nasıl bir metot izleneceğiyle ilgili pozitif eleştiriler/değerlendirmeler yapılmaya başlanmıştır.

Kur’an-ı Kerim’de ve Hz. Peygamber’in hadislerinde, din eğitimi her yaş grubuna yönelik teşvik edilmiştir. Özellikle kişiliğin şekillendiği erken çocukluk döneminde sunulan din hizmeti, büyük bir titizlikle yürütülmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de “DİB” tarafından yürütülen din hizmetlerinin başında Kur’an kurslarında sunulan din hizmeti gelmektedir. Bu kurslar, toplumun geneline değerler aktarımı bağlamında din hizmeti sunmaktadır. Özellikle 4-6 yaş grubuna yönelik açılan kurslarda erken dönemde çocuklara temel dini bilgiler ve değerler aktarımını hedeflemektedir. Bu bağlamda söz konusu verilen eğitimin niteliği ve çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluğu, din eğitiminin başarısını doğrudan etkilemektedir.

Çalışmamızın amacı 4-6 yaş kurslarında eğiticilerin yeterlilik algılarını tespit etmektir. Artısıyla beraber varsa eksikliklerini de belirterek olası çözüm önerilerini ele almak amaçlanmaktadır. Öğretici yeterlilikleri İstanbul’un müstakil ilçelerinde görev yapan öğreticilerin görüşleri doğrultusunda ele alınacaktır. Amaç, Öğreticilere yöneltilen sorularla kendilerini nasıl algıladıklarını ortaya koyarak yeterlilik durumu ile ilgili algılarını tespit etmektir.

Çalışmanın önemini ise birkaç sebebe dayandırabiliriz. Kısaca:

³ DİB, *Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*, Ankara, 2022.

- ✓ Literatür taraması yapıldığında konumuzla alakalı çalışmaların niceliksel anlamda yetersiz olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda çalışmamız, öğretmenlerin yeterliliği ile ilgili nicel verileri artırma imkânı sunacaktır.
- ✓ Demografik değişkenlerin ve alt boyutların genel yeterliliğe etkilerine dair çalışmalar oldukça azdır. Bundan ötürü daha önce çalışılmış benzer konulardan eksik kalabilen yerlerin tamamlanması açısından çalışmamız önem arz etmektedir.
- ✓ Genel anlamda öğretmenlerin yeterlilik algılarıyla alakalı nicel çalışmaların az olması açısından çalışmamız önem arz etmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz bazı sebeplerden ötürü çalışmamız oldukça önem arz etmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde; çalışmanın modeli, evren ve örneklem, kullanılan veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine dair açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma ile, DİB'e bağlı 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerinin yeterlilikleri bazı değişkenler kapsamında incelemesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmada ilişkisel tarama modeli ile değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Genel tarama modellerinden olan bu model; iki veya daha çok sayıdaki değişkenler arasında, birlikte değişimin varlığı veya yokluğu ile derecesini belirlemeyi hedefleyen bir araştırma modelidir.⁴

Evren ve Örneklem

Evren, herhangi bir araştırmanın alanına giren kişilerin tamamı olarak ifade edilmektedir.⁵ Bu araştırmanın evrenini, İstanbul'un Avrupa yakasında ki DİB'e bağlı

⁴ Niyazi, Karasar. "Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi." (2014).

⁵ Hüsnü, Arıcı. *İstatistik yöntemler ve uygulamalar*. Ankara: Meteksan Yayınevi, (1998).

1042 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Örneklem ise evrenden belirli bir şekilde alınmış daha küçük sayıdaki kişiler olarak ifade edilmektedir. Bu araştırmanın örneklemi İstanbul'un Avrupa yakasındaki: Esenyurt, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü, Avcılar, Bakırköy, Kağıthane ve Bağcılar ilçelerinde çalışan 396 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Rastgele örneklem tarzıyla yapılan çalışmaya, 396 kişiden 316'sı dönüş sağlamış. 80 kişiden dönüş alınamamıştır. Verilerin SPSS 27. programında analizi sürecinde, veri seti içinde uç değerler tespit edilerek çıkarılmıştır. Bu değerlerin bulunmasında Mahalanobis uzaklığından yararlanılmıştır. Bu şekilde veri setinden 5 adet veri çıkarılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmaya veri toplamak hedefiyle iki araçtan yararlanılmıştır. Bunlardan ilki, katılımcıların çalışma için gereken demografik bilgilerini belirlemek hedefiyle araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgiler Formudur. Haricinde, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış olan bir adet ölçme aracı kullanılmıştır. Katılımcıların yeterlik seviyelerini tespit etmek amacıyla "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)⁶" kullanılmıştır.

Demografik Bilgiler Formu

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, araştırmanın değişkenleri ile ilişkili olabileceği düşünülen demografik bilgileri edinmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yaş, çocuk durumu, medeni durumu, veli durumu, resmi statü, pedagojik formasyon durumu, öğrenim durumu ve çocuk gelişimi eğitim durumu bilgilerine formda yer verilmiştir.

⁶ Ahmet, Koç. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)." Hitit İlahiyat Dergisi 23.1 (2024): 135-167.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)⁷

Ahmet, Koç tarafından geliştirilen 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ), geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. KÖYÖ, 42 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipi ölçme aracının cevaplanması 1 "hiç yapamam", 5 "rahatlıkla yapabilirim" şeklindedir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen tek boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi sonucu ile iyi uyum göstermektedir ($\chi^2=1789,757$, $sd=801$, $p=0,00$, $\chi^2/sd=2,23$, $RMSEA=0,05$, $SRMR=0,03$, $CFI=0,91$, $IFI=0,91$, $TLI/NNFI=0,90$, $PGFI=0,74$ ve $PNFI=0,74$). Güvenirlik çalışmaları doğrultusunda ölçeğin tamamında 0.95'tir. Alt boyutlar güvenirlik analizi bağlamında incelendiğinde öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu .90, din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu .92, materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu .83, etkili iletişim alt boyutu .89, sınıf yönetimi alt boyutu .72 ve aile katılımını sağlama alt boyutu .77'tir. Ölçme aracının 6 alt boyutu arasındaki ilişkinin düzeyini ve yönünü saptamak için yapılan Pearson Momentler Korelasyon analizinde ölçme aracını oluşturan tüm alt boyutlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçme aracından elde edilecek en düşük puan 42 ve en yüksek puan 210'dur. Bu bağlamda puanların artışı Kur'an kursu öğretmenlerinin 4-6 yaş eğitimi noktasındaki yeterliklerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin toplanması amacıyla ölçekler hazırlanmış ve ölçme aracını hazırlayan yazardan gerekli izinler e-posta yolu ile temin edilmiştir. İzni alınan ölçme aracı ve araştırmacı tarafından hazırlanan form bir arada toplanmıştır. Hazırlanan bilgilendirilmiş onam formunun yönergesi oluşturulmuş ve yönergede araştırmanın kapsamı, katılımın gönüllülüğü gibi bilgilere yer verilmiştir. Katılımcıların, katılım noktasında bir sıkıntı yaşamaması için kimliklerini ortaya çıkaracak herhangi bir kişisel bilgi alınmamıştır.

Yapılan bu çalışma için Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nden gerekli onay alınmıştır. Doldurulması gereken demografik bilgi

⁷ Koç, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)." Hitit İlahiyat Dergisi 23.1 (2024): 135-167.

formları ve ölçme aracı katılımcılara internet ortamı üzerinden sunulmuştur. Katılımcılara, toplanan bilgilerin gizli kalacağı bilgisi verilmiş ve bilgilendirilmiş onam formu ile gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Hazırlanan çalışmayı doldurma süresi yaklaşık 10-15 dakika civarındadır.

Verilerin Analizi

Araştırma doğrultusunda veri analizi için SPSS programından istifade edilmiştir. Analiz işleminin ilk basamağında veri setinin normal dağılıma uygun olup olmadığı incelenmiştir. Bu durumun tespiti için veri setindeki değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılıp değerlerin -1.96 ile + 1,96 arasında olduğu bulunmuştur. Bu netice ile veri setinin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Analizin ikinci basamağında veri setinin normal dağılmasından ötürü parametrik testlerden faydalanılmıştır. Araştırmada ele alınan değişken ve alt boyutları için ilişkileri ele almak adına Pearson Momentler Korelasyon Katsayısından yararlanılmıştır. Çalışmada 4-6 yaş öğretmenlerin yeterliklerini; çocuk durumu ve pedagojik formasyon durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek adına bağımsız örneklemelerle T testi yapılmıştır. Yine çalışmada 4-6 yaş öğretmenlerinin yeterliklerinin; yaş, resmi statü, öğrenim durumu, çocuk gelişimi eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizden (ANOVA) istifade edilmiştir.

4. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada İstanbul'un Avrupa Yakasındaki bazı ilçelerinde, (4-6 yaş Kur'an kurslarındaki öğretmenlerin) yeterlilik durumları test edilmektedir.

Araştırmayla ilgili hipotezler şu şekildedir: 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri, aile katılımını sağlama alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.
- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.

- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri etkili iletişim alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.
- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.
- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.
- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlilikleri sınıf yönetimi alt boyutu demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır.
- 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerin yeterlikleri alt boyutları arasında anlamlı ilişki vardır.

5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

- Araştırma 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin kendi yeterlik algılarıyla sınırlıdır.
- Araştırma, 2024- 2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul il merkezinde görev yapan (Esenyurt, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Çatalca, Silivri, Beylikdüzü, Avcılar, Bakırköy, Kağıthane ve Bağcılar) 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenlerine uygulanan anket soruları ve ankete verilen cevaplarla sınırlıdır.

6. İlgili Çalışmalar

Araştırmamızın temel konusu Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri (İstanbul Örneği) 'dir. 4-6 yaş kuran kurslarıyla alakalı bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaları kısaca tanıtmada yarar vardır;

Mehmet Korkmaz (2009) Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri (Doktora Tezi): Bu araştırmada bazı iller özelinde öğretmenlerin öz yeterlilik algıları tespit edilmiştir. Araştırmaya 890 kişi katılmıştır. Araştırmaya göre öğretmenler kendilerini eğitim-öğretim yeterliliği açısından oldukça yeterli görmektedirler. Söz konusu çalışma tarama modeli ile yapılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır.

Zülfı Doğan (2019) 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim Öğretim Yeterlilik Algıları (Kayseri Örneği), (Yüksek Lisans Tezi): Araştırmada 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlilik algıları tespit edilmiştir. Araştırmaya Kayseri iline bağlı Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerinde görev yapan 179 öğretici katılmıştır. Çalışmada tarama modeli kullanılıp anket tekniğiyle katılımcılardan veriler veri toplanmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre öğretmenler; 'öğrenciyi tanıma, öğretimi planlama, öğretimi düzenleme, öğretimi değerlendirme, çocuklarda iletişim becerilerini geliştirme, ailelerle iletişim, aile katılımı aile eğitimi ve mesleki yeterlilik" boyutlarında kendilerini "oldukça yeterli" görmüşlerdir.

Sevde Çınar (2023) Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 Yaş Kur'an kurslarında din eğitimi (Sivas örneği) (Yüksek Lisans Tezi): Yapılan araştırmada eğitsel oyun, Drama, görsel ve işitsel oyunların öğrenciler üzerinde ki etkileri üzerinde durulmuştur. Sivas ilinde 30 öğretici ile yapılan çalışma sonucunda görsel ve işitsel oyunların öğrenciler üzerinde daha kalıcı etkiler bıraktığı tespitinde bulunulmuştur.

Samet Yağcı (2018): Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir ili örneği) (Yüksek Lisans Tezi): İzmir ilinde 30 öğretici ile yapılan görüşmeler sonucunda kursların iç donanım yeterlilikleri öğretici niteliği ve öğrenci durumu göz önüne alınarak artılar ve eksiler tespit edilmiştir. Esnek bir çalışma

yöntemiyle öğretmenler daha rahat hareket etmektedirler. Ancak araştırma sonucunda bu esnekliği pozitif anlamda değerlendirecek öğretici donanımlarının eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Betül Dinçer (2020), “Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması (Bursa İli Örneği)” (Yüksek Lisans Tez Çalışması): Bu çalışma bursa ili özelinde yapılmıştır. 102 kurs öğreticisiyle düzenlenen bu anket çalışmasında kursların, kurs içi materyallerin normal düzeyde olduğu ancak zaman darlığından dolayı birtakım zorluklar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Fatma Tuba Şaşa (2021), “Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Kur’an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları” (Yüksek Lisans Tez Çalışması): Bu çalışma Malatya ili özelinde 20 öğretici ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin ne türden etkinlikler yaptığını, dersin genel gidişatında etkinliklere hangi sıklıkta yer verildiğini ve bu etkinlikleri uygularken yaşanan sorunlar üzerinde durulmuştur. Neticede DİB’in hizmet içi kurslarına fahri öğretmenlerin de çağırılması ve ilahiyat alanlarına 4-6 yaş kuran kurslarının verimliliği açısından özel eğitim programlarının hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mecnun Karadağ (2019): Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi (Yüksek Lisans Tezi): Bu çalışmada okul öncesi dönemde kavramların çocuklara nasıl anlatılması gerektiği ve çocukların gelişim özellikleri ele alınmıştır. Aynı zamanda belge tarama tekniği kullanılmıştır.

Büşra Bacı (2019) Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş) il Okul Öncesi Eğitim Programının Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi): Bu çalışmada okul öncesi ile 4-6 yaş kuran kursları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınmıştır. Sonuç olarak okul öncesi eğitim öğrenciyi daha çok sonraki süreçteki ilköğretim aşamasına hazırlarken, Kur’an kursunun ise daha çok çocuğu dini açıdan yetiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Serkan Türkmen (2021) 4-6 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Kur'an Kurslarında Karşılaşılan Sorunlar (Gaziantep İli Örneği) (Yüksek Lisans Tezi): bu araştırmada Gaziantep'te görev yapan 143 kuran kursu öğreticisiyle anket çalışması yapılmıştır. Din eğitiminde yaşanan sorunlar test edilmiştir. Sonuç itibariyle din eğitiminin hassas bir süreç olduğu ve hassas bir şekilde verilmesi gerektiği tespitinde bulunulmuştur.

Ramazan Erten (2023) 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerine göre Diyanet Çocuk YouTube kanalının değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi): Araştırmada elde edilen bulgular ve bu bulguların sonuçları değerlendirilmiştir. Kuran kurslarında görev yapan öğretmenlerin Diyanet çocuk YouTube kanalındaki videoları haftanın birkaç günü ziyaret ettikleri ve kendi derslerinde bu içeriklerden istifade ettikleri gözlemlenmiştir. İçeriklerin eksiklikleri tespit edilmiş olmasına rağmen derslerde yararlanılan videoların öğrenciler üzerinde olumlu bir etki uyandırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM VE DİN EĞİTİMİ

Okul öncesi, din eğitimi açısından oldukça önemli bir süreçtir. Bu yaşlarda çocukların dini ve ahlaki yönü anne, baba ve sosyal çevresinin etkisiyle olumlu veya olumsuz yönde şekillenir.

Okul öncesi dönemde birçok ihmal görülebilir. Yapılan bu ihmallerin 4-6 yaş döneminde olması, çocuğu sonraki dönemlerde ciddi anlamda olumsuz etkileyebilmektedir. Bilim çevresi bu kritik dönemi hayati dönem kabul etmekte, çocuğun biyolojik ve psikolojik gelişim evresi olduğuna dikkat çekmektedir.⁸ Bu dönemde, çocuğun yetenekleri, kişisel özellikleri ve zekâsı fark edilmeye başlanmaktadır. Bu yaşlardaki çocuklar sevinmeyi, üzülmeyi, koşmayı, ağlamayı öğrenmektedir. 4-6 yaş grubu çocuklar, gelişiminin çoğunu bu evrede tamamlamaktadır. Çocukların talepleri ve temel ihtiyaçları doğru bir şekilde karşılandığında çocuklar gelişim evrelerini daha sağlıklı geçirmektedir.⁹ Nitekim bilim insanları gelişimi açıklarken bunu kalıtım ve çevrenin ortak ürünü olarak belirtmektedir, ayrıca bu dönemi dini gelişim açısından da önemli bir dönem olduğunu belirten bilim insanları da mevcuttur. Bilim çevresi, insan için Tabula Rasa¹⁰ görüşünün aksine insanın boş bir levha olmadığına değinmişlerdir.¹¹

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişim ve diğer özelliklerinin önemli ölçüde şekillendiği dönemdir. Bu dönemde duyuşsal, bilişsel ve psikomotor beceriler önemli ölçüde şekillenmektedir. Hızlı bir şekilde gelişen bu becerilerin öğretim sürecinde çocuklara oldukça hassas yaklaşılmalıdır. Bu dönemde çocuk, çevresine oldukça dikkat etmektedir. Bir çocuğun bu hayati döneminde dikkat edilecek önemli hususlar mevcuttur.

⁸ Gülçin Güven- Kadriye Efe Azkeskin. “Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim”, *Erken Çocukluk Eğitimi*, ed. İbrahim H. Diken (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012), 10-12.

⁹ Beyza Bilgin, *İslam’da Çocuk* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1987) 11.

¹⁰ **Tabula rasa** veya **Tabula Rosa**, [John Locke](#) 'un ortaya attığı "boş levha" önermesine işaret eder.

¹¹ Mustafa Öcal, “Okulöncesi ve İlköğretim Çağı Çocuklarının Allah Tasavvurları Üzerine Bir Araştırma” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (2004), 59-80.

Yanlış bir yöntemle verilmek istenen mesaj çocukta bıkınlığa sebep olabilmektedir.¹² Hz. Muhammed, çocuğunuza ilk olarak la ilahe illallah'ı¹³ öğretin buyurmuşlardır.

Okul öncesi dönemde verilecek olan eğitim bireyin kişilik özelliklerini etkilediğinden, çocuk için oldukça önemlidir. Çocuğun okuduğu kurum, ders müfredatı, kitabın içeriği ve sınıf ortamı oldukça önemli hususlardır. Hizmet verilen kurum çocuğun ihtiyaçlarına karşılık verecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca bu dönem çocuğun kabiliyetlerini kullandığı bir dönemdir. Alanında kendini geliştirmiş, bilinçli, nitelikli öğreticiler vasıtasıyla ve bilinçli ebeveynlerle bu durumun üstesinden gelinebilir.

4-6 yaş aralığını dini anlamda oldukça önemli bir yaş aralığı olduğu söylenebilir.¹⁴ 6 yaşına kadar çocuk karakter gelişimini tamamlar. 4 yaşına gelindiğinde çocuk merak etmeye başlar.¹⁵ Bu merak doğru bir şekilde karşılandığında olumlu etkileri sonraki dönemlere yansımaktadır. Bu dönemde çocuğun merak duygusu bastırılmaya çalışılmamalı sabırlı bir şekilde çocuk desteklenmelidir.

Eğitim sürecinde şüphesiz ki en büyük pay eğiticiye düşmektedir. Çocuğun ilgi ve yetenekleri desteklenirken çocuğun dini yönden gelişimi göz ardı edilmemelidir. Ancak bu eğitim verilirken oldukça hassas davranılmalıdır. Çünkü bu dönemde yapılacak bir hatanın telafisi oldukça güçtür.¹⁶ Bu nedenle DİB tarafından yürütülen 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki eğitim oldukça önem arz etmektedir. Öğretici ve veli dayanışmasıyla sağlıklı bir süreçle üstesinden gelinebilmektedir. Müfredatta birçok konu soyut kavramlar içermekte bu durumu en sağlıklı şekilde atlatmanın yolu da alanına hâkim nitelikli eğitimcilerden geçmektedir. Pedagojik formasyona ve teknik bilgiye sahip eğitimcilerin mevcudiyeti durumu rahatlatabilmektedir.

¹² Hüseyin Yılmaz, "Bir Değer Eğitimcisi Olarak Hz. Muhammed (s.a.v) ve Hoşgörü Eğitimi", *Toplumsal Bütünleşmede Değerler ve Eğitimi* III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi, ed. Hasan Meydan (Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2018), 1/207.

¹³ Es-San'ânî, 1970: IV, 334.

¹⁴ Hüseyin Peker, *Din ve Ahlak Eğitimi*, (Samsun: Aksi Seda Matbaası, 1998), 14.

¹⁵ Mustafa Önder, "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitiminin Temel Taşı: Prof. Dr. Beyza Bilgin", *Dini Araştırmalar* 23/58, (Kasım 2020) 137.

¹⁶ Muhammed Ali Yazıbaşı, "Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6/1 (Mart 2017), 110.

Eğiticiler, çocuklara sundukları eğitimde olabildiğince basit ve somut örneklemelerle hareket etmelidirler. Örnek tutum ve davranışlar ekseninde eğitim sürecini en doğru şekilde yönetmeleri gerekir.¹⁷ Din eğitimi esnasında eğiticinin hitap tarzı da çocuklar üzerinde oldukça etkilidir. Çocuğa ders verilirken olabildiğince güler yüzlü olmayı ihmal etmeden tatlı sözlerle çocuğun gönlüne dokunulmalıdır.¹⁸ Tatlı dilin aksine bir üslup çocuğun derse ilgisinin azalmasına ve dinden uzaklaşmasına sebebiyet verebilmektedir.¹⁹ Şayet din eğitimi alanında çocuğa yaratıcıyı anlatacak olursak konuyu olabildiğince açık ve net ele almalıyız. Ayrıca yukarıdaki birtakım anlatım tekniklerini sadece yaratıcıyı anlatma özelinde değil genel anlamda dikkat edilmesi gereken hususlar olduğunu da unutmamak gerekir. Çocuğa yönelik bu yaklaşım zamanla olumlu etkilere sebebiyet verebilmektedir. Çocuk bu yöntemler vesilesiyle olumlu tutum geliştirir ve sağlıklı bir süreç yaşar.²⁰

1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ÖNEMİ, AMACI VE TEMEL İLKELERİ

Okul öncesi eğitim; sonraki eğitim sürecinin daha etkili bir şekilde sunulması açısından önem arz etmektedir. Erken dönemde çocukların birtakım özelliklerinin fark edilmesi vakit tasarrufu sağlamaktadır.²¹

Okul öncesi eğitimin birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçlardan biri uyum sorunu yaşayan çocukların tespit edilmesidir. Bunun yanı sıra eğitim süreci boyunca çocukların akranlarıyla kaynaşması ve istedik davranışlar sergilemesidir. Çocuğun gelişim sürecinde en önemli desteği ailedir. Ailenin bilinçli bir yapıya sahip olması eğitim sürecini olumlu yönden destekleyecektir. Aile bireylerinde özellikle Annenin yeri apayrıdır. Anne çocuğunu bu süreçte cesaretlendirmeli ve desteklemelidir.²² Bundan ötürü çocuğun sosyal gelişiminin desteklenmesi oldukça önemlidir.

¹⁷ Ahmet Koç, *Din Eğitiminde Etkili İletişim* (İstanbul: Rağbet Yayınları 2011), 182.

¹⁸ Abdurrahman Dodurgalı, *İbn Sina Felsefesinde Eğitim* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1995), 172.

¹⁹ Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2015), 47.

²⁰ Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?* 49

²¹ Beyza Bilgin ve Mualla Selçuk, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 1997, s. 55.

²² Alfred Adler, *Eğitimi Zor Çocukların Psikolojisi*, Yedigâr Türkeli (Çev.), Kariyer Yayınları, İstanbul 2000, s. 10.

Yukarıda dile getirdiğimiz üzere çocuğun ilk yıllarında sağlıklı bir gelişim için annenin desteğine ihtiyacı vardır. Özellikle genel kabul gören kanaate binaen çocuğun sosyal gelişimi açısından 0-3 yaş aralığında mümkün olduğunca sadece annenin aktif rol alması önerilmektedir. Annenin günün önemli bir bölümünü çocuğuyla birlikte geçirmesi çocuğun gelişimini birçok açıdan etkilemektedir.²³

Genel anlamda okul öncesi eğitim, çocuğun ailenin ardından ilk sosyalleştiği ortamdır. Bu ortamlar çocuğun kendini, çevresini ve akranlarını tanımasına olanak sağlar. Akranları arasında çocuk, kendini daha iyi tanır. Birlikte yaşama kurallarını keşfeder. Akranlarının varlığı çocuğun eksik kalan yönlerini doldurur. Çocuk akran gruplarıyla vakit geçirince fiziğini etkili kullanmayı öğrenir ve oyun oynayarak çok yönlü bir şekilde gereksinimlerini karşılar. Yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitim gören çocukların psiko-motor, zihin ve sosyal yönden daha güçlü olduğu kanıtlanmıştır.²⁴

Verimli ve sağlıklı bir dini eğitim açısından 4-6 yaş grubu çocukların din eğitimi görmesi hayati önem arz etmektedir. Ülkemizde resmî kurumların yanı sıra vakıflar, dernekler ve STK'lar tarafından okul öncesi dini eğitim hizmeti yürütülmektedir.²⁵

Ülkemizde okul öncesi eğitimin genel amaçları, Millî Eğitim Bakanlığının genel amaçlarına uygun olacak şekilde belirtilmiştir. Bu amaçlar:²⁶

- ✓ Çocukların zihinsel, bedensel, psikomotor, dil ve sosyal yönden gelişmelerini sağlamak.
- ✓ Sorumluluk alabilen, saygılı, düzenli ve kibar olmalarına yardımcı olmak.
- ✓ Çocukların milli, ahlaki, manevi ve genel insani değerleri benimsemelerine yardımcı olmak.
- ✓ Çocukların cesur bir şekilde kendini ifade etmesine ve zamanla öz denetimine katkı sağlamak.

²³ Ayla Oktay, “Okul Öncesi Eğitim ve Temel İlkeleri”, Okul Öncesi Eğitimde Temel Konular, (40- 48), İstanbul 1999.

²⁴ Zeynep Nezahat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*, Dem Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2014, s.75

²⁵ Mustafa Çoban, *Okul Öncesi (3-6 yaş) Din ve Ahlâk Eğitimi*, Hüner Yayınevi, Konya Ekim 2016, s. 29.

²⁶ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*, s. 122.

Okul öncesi eğitim kurumları belli temel ilkeler ışığında hizmet sunmaktadır. Başlıca temel ilkeler şu şekilde belirtilmiştir:²⁷

- ✓ Öncelikle her çocuk bir bireydir. Çocuğun istekleri dikkate alınarak farklılıklara saygı gösterilecek şekilde bir rehberlik hizmeti sunulmalıdır.
- ✓ Çocukların çok yönlü gelişimiyle alakalı bir gelişim evresi mevcuttur. Bu kritik evrelerde çocuğun öğrenmesi gerekenler usulüne uygun bir şekilde verilmelidir.
- ✓ Mevcut eğitim çocuğun genel ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir. Öğreticiler kendi gerek gördükleri eğitimi değil çocuğun ihtiyacı olanı sunmalıdır.
- ✓ Gelişimin her bir evresi birbiriyle ilişkilidir. Bundan ötürü sunulacak olan eğitim çocuğun gelişimini bir bütün olarak gözetmelidir.
- ✓ Bu dönemde çocuğun aktif katılımı oldukça önemlidir. Okul öncesi dönemde çocuğun merak durumu ileri derecededir. Bu dönemde çocuğu aktif bir şekilde ortama dahil etmek oldukça önemlidir.
- ✓ Öğrenmeler birbiri üzerine inşa edilmelidir. Çocuk ve yetişkin fark etmeksizin yeni öğrendiklerini önceki öğrendikleriyle ilişkilendirme eğilimindedir. Çocuk bu yöntemle sürekli bağdaştırma yapmaktadır.
- ✓ Okul öncesi dönemde çocuğun akranlarıyla kurduğu sağlıklı ilişkiler gelişim açısından oldukça kıymetlidir.
- ✓ Okul ortamında oynanılan oyun bir araçtır. Çocuk ihtiyaç duyduğu için oyun oynar. İyi düzenlenmiş bir oyun alanı çocuğun birçok bilgi ve beceri kazanmasını sağlamaktadır. Oyun ortamında çocuk akranlarıyla ilişki kurarak başkalarını tanıma fırsatını elde eder.
- ✓ Okul öncesi çocukları, kendilerini ve genel hatlarıyla duygularını şiddet yoluyla veyahut farklı bir zorbalık yöntemiyle değil, olumlu farklı metotlarla keşfetmelidir.
- ✓ Bu süreçte kendilerine yol gösterici ve model olarak öğretici faktörü devreye girmektedir. Öğreticinin rolü oldukça önem arz etmektedir.

²⁷ Oktay, “Okul Öncesi Eğitim ve Temel İlkeleri”, s. 47.

- ✓ Çocuk kalıtım ve çevrenin ortak ürünüdür. Çocuğun gelişimini olumlu yönden etkileyecek çevresel unsurlar, seviyesini artıracak etkileşimler bu noktada oldukça önemli önemlidir.

1.2. GENEL OLARAK OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE TANIMI

İnsanoğlu sürekli değişim ve gelişim içerisinde bir hayat yaşamaktadır. İnsan yaşamında belli kritik dönemler vardır. Sağlıklı bir şekilde gelişim dönemini yaşayan bir birey diğer bir döneme sağlıklı bir geçiş sağlar. Bu geçiş süreçlerinin en önemlisi 4-6 yaş dönemidir. Kısaca bu döneme okul öncesi dönem demekteyiz. Bu dönem sonraki dönemlere bir hazırlık evresidir.

Okul öncesi döneme dair gelişmeler ve çalışmalar 1960'lı yıllarda başlamıştır. Buna başlıca sebep etkenler kadının çalışma hayatında aktif olması ve şehirleşme oranının artması gösterilmektedir.²⁸ Batıda bu anlayış daha çok 18. yy.'da başlamıştır. Avrupa'da sanayi devrimiyle beraber anne ve babaların iş hayatına atılmaları, fabrikalarda uzun süre çalışmaları beraberinde çocukların barınma, beslenme ve eğitim problemlerini getirmiştir. Bu dönemde okul öncesi eğitim başlıca bu gerekçelerden ötürü savunulmuştur.²⁹ Dönemin ünlü düşünürlerinden Rousseau'da, okul öncesi eğitimi savunmuştur. Çocukların erken yaşta eğitilmesine inanan ve dünyadaki ilk anaokulu açan bir diğer kişi Alman Friedrich Fröbel olmuştur. "Çocuk Bahçesi" adını verdiği ilk Anaokulunu açmıştır. Sonraki süreçte bu fikir yaygınlaşarak günümüze kadar gelmiştir.³⁰

1.2.1. Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim

Ülkemizde okul öncesi eğitime dair çalışmaları incelediğimizde karşımıza Sıbyan Mektebi çıkmaktadır. Ancak Sıbyan mektebi daha çok vakıflarca idare edilmiştir. Cumhuriyetle beraber devlet okur yazar oranının artmasını sağlamak için ilkokula daha çok yoğunlaşmıştır. Okul öncesi eğitim daha çok yerel yönetimlere bırakılmıştır.³¹ Daha

²⁸ Recep Kaymakcan, "Türkiye'de Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi Raporu", 2021, s. 3.

²⁹ Kaymakcan, a.g.m., s. 26.

³⁰ Kemal Aytaç, *Avrupa'da Eğitim Tarihi*, Doğu Batı Yay., İstanbul, s. 55.

³¹ Ersin Şahin, *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 662

sonrasında 1932 yılına gelindiğinde İstanbul’da bir çocuk yuvası açılmıştır. İşe giden anneler çocuklarını bırakıp akşam iş çıkışı almışlardır. 1960 yılına gelindiğinde ise okul öncesi eğitimi verecek öğretmenlerin okuyacağı bir bölüm açılmıştır. Anlaşılacağı üzere okul öncesi eğitime kadının iş hayatına dahil olmasının ardından 1960’lı yıllardan sonra ağırlık verilmeye başlanmıştır.³² Günümüzde ise okul öncesi eğitimi MEB denetiminde bakanlığa bağlı kurumlar başta olmak üzere farklı kurumlarca da verilmektedir.

Okul öncesi din eğitimi, özel kurumların yanı sıra 2013 yılından bugüne DİB’e bağlı 4-6 yaş Kur’an kurslarında verilmektedir. DİB’in attığı bu adım, ilk olması hasebiyle ciddi anlamda önem arz etmektedir.

Okul öncesi din eğitimi DİB tarafından verilmektedir. DİB, Kur’an kursları ve camiler vasıtasıyla bu görevi yerine getirmektedir. Yaygın din eğitimi olarak her yaştan insana din eğitimi hizmeti sunan camiler ve Kur’an kursları küçük yaşlardan itibaren insanların din ile tanışmasına olanak sağlamaktadır.

2011 yılından önce din eğitimi hizmeti için ilk okul mezunu şartı varken daha sonra bu şart kaldırılmıştır. Bu şartın kaldırılması çocuklara din eğitimi hizmetinin sunulması adına bir milat olmuştur.³³ Camilere ve bilhassa genel din eğitimine talebin artmasıyla ‘‘ DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursları’’ açılmıştır.

Ülkemizde 2013 yılında Ankara, İstanbul, Diyarbakır, İzmir, Adana, Gaziantep, Samsun, Kayseri, Erzincan ve Rize olmak üzere 10 ilimizde pilot uygulamaya geçilmiştir.³⁴

DİB kursları 2013 yılından bugüne kadar kurs, öğretici ve öğrenci sayısı olarak, artarak gelmiştir. Kursların belirlenen bazı hedefleri vardır. Bu hedefler şu şekilde belirtilmiştir;

³² Kaymakcan, a.g.m., s. 4.

³³ Mehmet Zeki Aydın, *Okulda Din Dersi Tartışmaları (Türkiye’de Din Dersinin Tarihi, Teorik Yapısı, Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması)*, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, s. 10.

³⁴ DİB, a.g.m., s. 5.

“İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmeleri, kazandıkları değerleri gündelik hayatlarında kullanmaları, İslam’ın temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak tanımaları, Allah’ı sevgi temelinde tanımaları ve yaratılıştaki düzeni fark etmeleri, Peygamber Efendimizin kişiliğini ve karakterini tanımaları, sevmeleri ve model almaları, sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermeleri, iyi alışkanlıklar kazanmalarının yanı sıra beden, zihin ve duygu gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte öğrenim görmeleri amaçlanmaktadır.”³⁵

Cumhuriyet tarihinde ilk defa resmi bir şekilde okul öncesi çağındaki çocuklara din eğitimi dersi verilmeye başlanmıştır. Son süreçte DİB VE MEB koordineli bir şekilde faaliyet yürütmektedir.

1.3. OKUL ÖNCESİ DİN EĞİTİMİNE DAİR TEMEL GÖRÜŞLER

Din eğitimi hakkında birçok görüş bulunmaktadır. Başlıca; Gazali (1058-1111), Farabi (870-950), İbni Sina (980-1036), İbni Haldun (1332-1406) gibi düşünce adamlarının eserlerinde erken yaşta din eğitiminin gerekliliğiyle alakalı ifadeler kullanılmaktadır. Müslüman düşünürlerin yanı sıra; Fröebel, Montesorri ve Pestalozzi gibi batılı fikir adamları da din eğitime dair önemli katkılar sunmuşlardır.

Farabi (870-950), davranış eğitimi üzerinde durmuştur. Okul öncesi eğitim aşamasında çocukta merak uyandırma, motivasyon açısından oldukça önemlidir. Çocuğun merak ettiği ve ilgi duyduğu şeylerin zamanla kendisinde gizli kalmış yeteneklerin açığa çıkmasını sağlayabilir.³⁶

Gazali (1058-1111), çocuğun ilk dine ve ahlaka dair malumatlarının ailesi tarafından öğretildiğine dikkat çekmektedir. Aile; her ne kadar maddi ihtiyaçları karşılamada önemli bir konumda bulunsun da esas itibariyle manevi terbiye noktasında çok kıymetli bir konumda bulunmaktadır. Gazali insan için önemli üç ihtiyaca dikkat

³⁵ DİB, *Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Gurubu)*, Ankara, 2018, s. 7.

³⁶ Cemil Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, Dem Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2014, s. 27.

çekmektedir. Bu ihtiyaçlar, sevgi, disiplin ve özgürlüktür. Gazali bu üç ihtiyacın birbiriyle ilişkisine dikkat çekerek dengeli bir şekilde bu disiplinlerin önemini vurgulamaktadır.³⁷

İbni Sina (980-1036), çocuğun kavramları özümsemeye başladığı dönemi baz alarak 5-6 yaşlarına gelindiğinde Kur'an eğitiminin önemine vurgu yapmaktadır. O, ayrıca dinin temel prensiplerinin çocuğun seviyesine göre öğretilmesi gerektiğine de vurgu yapmaktadır.³⁸

İbni Haldun (1332-1406), çocuğun eğitimiyle ilgili bazı prensiplerden bahseder. Özellikle İbni Haldun'a göre çocuğa verilen eğitim şiddetten uzak olmalıdır. Çocuğa baskı ve şiddet metoduyla eğitim verilirse çocuk bu eğitimden olumsuz etkilenir, sonraki aşamada kendisi de öğrendiğini uygulamaya başlar. Çocuğa sert davranmak çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına engel olur. Metot olarak çocuğa önce dil öğretilmeli ardından da dini eğitim verilmelidir. Bu sıralamanın esas sebebi çocuğa önce hazırlık eğitimi öğretmek Kur'an eğitime hazır hale getirmektir. Bir diğer önemli ilke ise somutluk prensibidir. Bu prensip gösterip yaptırmaya dayalı olduğu için ezber sistemine göre daha kalıcı olmaktadır.³⁹

İslam dininin öğretilmesine dair görüş beyan eden düşünürlerin fikirlerini belirtmenin yanı sıra Batılı bazı düşünürlerin fikirlerini ifade edecek olursak onlardan biri, Johann Heinrich Pestalozzi'dir. Pestalozzi daha çok kırsal kesimlerde ihtiyaç sahibi çocuklara eğitim hizmeti sunmuştur. Yapararak yaşayarak öğrenme metodunu esas almıştır.⁴⁰

Okul öncesi eğitim ile ilgili ilk kurumsal çalışmayı ise Friedrich Fröbel'dir. Kendisi "Kindergarten" adında bir ana okul açmıştır. İş hayatına atılan annelere bu

³⁷ Âdem Yıldız, "İmam Gazâlî'ye Göre Nefis ve Nefis Eğitimi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Konya 2007, s. 153.

³⁸ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, s. 31.

³⁹ Mahmut Tezcan, "İbni Haldun'un Eğitime İlişkin Görüşleri", *Dergi park*, 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/803490>, (06.05.2024), s. 210.

⁴⁰ Cihandide, *Okul Öncesi Dönem Din ve Ahlâk Eğitimi*, s. 94.

hizmet sunulmuştur. Kendisi aynı zamanda dil ve oyun üzerinde durmuştur. Ona göre oyun amaca ulaşmakta bir araçtır.⁴¹

Çocuğun doğumdan ilk okul çağına kadarki süreç ile ilgili yöntem geliştiren bilgin Maria Montessori'dir. Zihinsel engelliler için geliştirdiği yöntem başarılı bulununca kendisi bu yöntemi diğer öğrencilere de uygulandığı takdirde başarılı olunacağını savunmuştur.⁴²

Montessori, eğitimi tek bir kalıba sokmadan baskı yöntemi olmaksızın her bir bireye özel yöntem ile açıklamıştır.⁴³ Eğitim sürecinde yetişkinlerin sürekli müdahalesinden ziyade “tek başıma yapabilmem için bana yardım et” felsefesi ile hareket edilmelidir.⁴⁴ Montessori'nin bu ifadesi okul öncesi bağlamında da kullanılabilir.

Normal şartlarda klasik yönetime göre öğretmen aktif durumdayken, Montessori yönteminde öğretmen pasif durumdadır. Aynı zamanda klasik metotta Ödül ve Ceza yöntemleri uygulanabilirken, Montessori yönteminde içsel güdülenme mevcuttur.⁴⁵

1.4. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Bedensel ve Psikomotor Gelişim

Bedensel gelişim genel hatlarıyla “büyüme” kavramıyla anlatılmaktadır. Büyüme kavramı bir canlıdaki fiziksel özellikleriyle ilgilidir. Büyüme, gelişimin ölçülebilir halidir diyebiliriz. Boy, hacim ve kilo bu kapsam altında değerlendirilir.

Yeni doğanlar için gelişim baştan aşağıya doğrudur. Öncelikle başın hareketi kontrol edilir. Ardından, göğüs, karın ve bacakların kontrolü sağlanır. En son vücudun iç

⁴¹Ayla Oktay ve Diğerleri, *Ne Yapıyorum? Neden yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım? Ya-Pa Yayınları*, İstanbul 1980, s. 56.

⁴²Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*, s. 97.

⁴³Emel Çakıroğlu Wilbrandt, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2015, s. 129.

⁴⁴Fatma Gümüş Tekin, *Montessori ile Fikirden Fiile*, Simtel Ofset Matbaacılık, Nevşehir 2017, s. 12.

⁴⁵Gümüş Tekin, *Montessori ile Fikirden Fiile*, s. 18.

tarafı daha sonra da dış tarafı gelişimini sağlar. Bebek zamanla hareket kabiliyetini artırarak tecrübe elde eder.⁴⁶

0-2 yaş aralığında bir bebek bazı gelişim evrelerinden geçmektedir. Bu evreler gelişimin ilk aşaması olup bireyin sonraki hayatında ki kritik evreleri oluşturur. Yaşanılan bu kritik evreler sağlıklı bir şekilde aşılsa sonraki evrede yaşanılması olası birçok engelin de önüne geçilmiş olur. Bu evreler birey için hayati önem taşımaktadır.

Yeni doğan bir bebeğin ilk aydan 6 yaşına kadar gelişimini şu şekilde belirtilir:⁴⁷

⁴⁶ Charlotte Pousson, *Bana Kendi Kendime Yetmeyi Öğret*, Burak Şaman (Çev.), Kaknüs Eğitim Kitaplığı, İstanbul, 2015 s. 42.

⁴⁷ Atalay Yörükoğlu, *Çocuk Ruh Sağlığı, Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*, 38. Basım, Özgür Yayınları, İstanbul 2018, s. 37.

BEDENSEL VE PSİKOMOTOR EVRELER

1.Ay	Refleksler istemsiz bir şekilde uzanırken kafasını kaldırır. Refleks olarak uzatılan eli sıkıca kavrar. Nesneleri takip eder.
2.Ay	Bu evrede sırt üstü yatarken ellerini kaldırır. Tanıdık yüzlere tepki vererek gülümser. Göz bebekleri ışığa oldukça duyarlıdır. Bebek bu evrede odaklanmayı öğrenir.
3.Ay	Bu evrede çocuk istemsiz reflekslerden ziyade istemli kontrol gelişir. El-Göz koordinasyonunu sağlayamazsa da oyuncakları tutar. Kendisine yaklaşan bir ses duyduğunda hemen heyecanlanır.
4-5,5 Ay	Üzerine örtülen çarşafı yüzüne örter. Konuşulunca karşılık verir. İstemsiz bir şekilde kahkaha atar. Kendisine seslenilince başını çevirip o yöne bakar.
6.5 Ay	Destek verildiğinde oturabilir. Sırt üstü uzandığında ayağına doğru başını kaldırarak bakar. Eline kaşık verildiğinde onu yere vurur. Tanıdığı simalar ile yabancı yüzleri ayırt eder. Özellikle annesinin sesini tanır. Hangi sesin hangi yüze ait olduğunu bilir.
7.Ay	Bu evrede bebek emekler. Destek verilmeden bir müddet oturabilir.
8.Ay	Herhangi bir nesneye tutunarak ayağa kalkabilir. Kollarından destek verilince doğrulup oturabilir. Eline verilen oyuncakları atıp veyahut yerden alıp oynayabilir.
9-9.5Ay	Çocuğa Destek verildiğinde ayakta durabilir. Ellerini çırparak oyun oynar. Kişilere ve seslere tepki göstererek karşılık verir.
10.Ay	Artık desteksiz ayağa kalkmaya başlar. Bardaktan ve kaptan su içmeye başlar. Çevreden duyduğu sesleri taklit etmeye çalışır.
11.Ay	Artık bu süreçte yavaş yavaş yürümeye başlar, oturur ve kalkar. Kalem gibi objeleri tutar. Karalama yapabilir.
12.Ay	Bu süreçte önceki dönemlere nazaran daha aktif davranır. Amaçlı davranışlar sergiler. Etrafındakileri güldürecek davranışlar sergiler.
13-14.Ay	Artık basamaklara tırmanır hale gelir. El koordinasyonunda ilerleme gözlemlenir.
15-16.Ay	Bu evrede birkaç oyun küpüyle kule inşa eder. Kitap sayfalarını çevirip gözlemler.
18-24.Ay	Gördüklerini kavrama düzeyinde ciddi gelişmeler gözlemlenir. Daha önce gördüklerini hatırlama ve dile getirme gibi durumlar gözlemlenir. Bu evrede işittiği şarkılara eşlik eder, kaşığı dökmeden ağzına götürür.
2.Yaş	Bu evrede çocuk etrafıyla ilişki kuran bir hal alır. “Neden”, “Nasıl” gibi soruların sorulduğu ve 4 yaşına kadar devam eden sorgu dönemini yaşar. Birtakım kelimeleri anlayarak öğrenir. Kelimeleri verimli bir şekilde kullanır.
3.Yaş	Bu yaş evresinde çocuk oyuncak küplerle anlamlı şekiller yapmaya başlar. Elbisesinin düğmelerini ilikler. Ayakkabısını giyebilir. Bazı sayıları öğrenip tekrarlar.

4.Yaş	Bir üçgeni aynen kopyalayabilir. Basit bulmacaları yapabilir. Parmaklarıyla sayabilir. Uzunca diyebileceğimiz bir cümleyi tekrarlayabilir.
5.Yaş	Bu evrede çöp adam çizebilir. Öğrendiğinde adını ve soyadını söyleyebilir. Gece ile gündüzü ayırt edebilir. Bazı renkleri doğru bir şekilde ayırt eder. Ayakkabısını usulüne uygun bağlayabilir.
6.Yaş	Artık parayı tanıyacak seviyededir. Sağını, solunu, önünü ve arkasını bilir. Uzuvarıyla birlikte bir insan resmi çizer.

Gelişim hiçbir kesintiye uğramadan yaşam boyu devam eden bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç doğum öncesinden başlar, yaşlılığa kadar devam eder. Kişinin bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal alandaki değişimlerinin tümünü kapsamaktadır. Beş yaşına kadar duyuşsal kabiliyet tamamlanır. Sonraki süreçte duyuşsal gelişim tamamlansa da bilişsel gelişim devam etmektedir.⁴⁸

1.4.2. Bilişsel Gelişim

Bilindiği üzere bilişsel gelişim, bireyin kavrama, anlama, hatırlama, aklıda tutma gibi eylemlerin nasıl bir süreç içerisinde gelişim gösterdiğini ifade eder. Doğal olarak çocuk içinde yaşadığı dünyayı anlamlandırmaya meyillidir. Bir bebeğin uyum süreci ilkin etrafını gözlemlemeyle başlar. Daha sonrasında temas ederek, dokunarak ve basit hareketlerden yola çıkarak bilişsel gelişim yolunda önemli mesafe kat eder.⁴⁹

Bilişsel gelişme ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaların ilki ve en önemlileri Piaget ve Vygotsky tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu alanla ilgili Piaget çocuğun süreç içerisinde pasif bir alıcı konumunda olmadığı, aksine aktif bir rol oynadığını savunmaktadır. Ona göre, çocuğun çevresiyle ilişki kurmasına izin verilmelidir. Bu doğrultuda çocukların eğitim ortamında aktif ve materyaller üzerinde etken bir konumda olmasına olanak sağlanmalıdır.⁵⁰

⁴⁸ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul 1997, s. 344.

⁴⁹ Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, s. 345.

⁵⁰ Şerife Işık, *Eğitim Psikolojisi*, Pegem Akademi, 5. Baskı, Ankara 2017, s.93

Piaget, bilişsel kuramla ilgili üç önemli kavramdan bahseder. Bu kavramlar; şema, uyum sağlama ve dengelemedir. Şema bilginin oluşumunda temel unsurdur. Zihinde oluşan tema ilk aşamada bilişsel-psikomotor özellikler taşır. Mesela bebekteki ilk şemalar yutma, emme, sallama, atma gibi şemalardır. İlk dönemlerde bu şemalar basit görünse de sonrasında amaçlı bir hale bürünebilir. İlk aylarda bebek elindekini bir müddet sonra amaçsız bir şekilde atabiliyorken 18. aya gelindiğinde elindekini daha amaçlı bir şekilde atabilmektedir. Şemalar yaş ilerlemesinin yanı sıra çevresel faktörlerin de etkisiyle soyut hale gelir.

Piaget şemaları eylemsel şemalar ve zihinsel şemalar olarak ikiye ayırmaktadır. Ona göre eylemsel şemalar daha çok bebeklik dönemine aitken, zihinsel şemalar daha çok çocukluk dönemine aittir.⁵¹

Piaget'in kullandığı bir diğer bilişsel gelişim kuramı uyum sağlamadır. Piaget kişinin ilk defa tanıştığı olay ve nesneleri kendi zihninde mevcut olan bilişsel yapı ile birleştirme işlemine uyum sağlama ismini vermiştir.

Bilişsel gelişim kuramıyla ilgili üçüncü kavram ise örgütlemedir. Piaget insan için dengeleme yeteneğinin doğuştan olduğunu belirtmektedir. Örgütleme; birbirinden ayrı düşünce ve davranışların bütünleştirilerek yeniden düzenlenmesidir. Yani önceki düşüncelerin yetersizliğine kanaat getirildiğinde zihinde yeni bir kavram oluşturulup ikisinin birleştirilmesiyle yeni bir kavram üretilir.⁵²

Piaget bireydeki bilişsel gelişimi dört evreye bölmüştür. Bu evreler sırasıyla; duyuşal motor, işlem öncesi, somut işlem dönemi ve soyut işlemler dönemidir. 0-2 yaş aralığına denk gelen duyuşal-motor dönemde bebek, kendini dış dünyadan ayırt etmeye başlar. Bilinçsiz davranışlardan bilinçli davranışlara geçiş söz konusudur. Bebek bu evrede nesne sürekliliğini kazanmaya başlar.⁵³ Üstü herhangi bir bez ile örtülü bir

⁵¹ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 94.

⁵² Mahmut Zengin, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım*, Dem Yayınları, İstanbul 2011, s. 52.

⁵³ Muhammed Ali Yazıbaşı, *Okul Öncesi Öğretmenliği ve Din Eğitimi*, Grafiker Yayınları, Ankara 2018, s. 31.

oyuncağın örtüsünü kaldırarak almaya çalışması bebeğin nesne sürekliliğini kazandığını gösterir.⁵⁴

İşlem öncesi dönem, çocuğun 2- 7 yaş aralığına denmektedir. Bu dönemde çocuk etrafında olup bitenleri ve objeleri farklı şekillerle ifade etmeyi ve sınıflandırma yapmayı öğrenir.⁵⁵ Çocuğun ilk dönemki yaklaşımlarında ciddi bir azalma gözlemlenir. Piaget bu dönemi 2-4 sembolik dönem ve 4-7 sezgisel dönem olarak ikiye ayırır. İşlem öncesindeki gelişim, bilişsel gelişim döneminden önceki evre olduğundan dolayı oldukça önemlidir. Bilişsel gelişime hazırlık evresi de diyebileceğimiz bu evre olabildiğince verimli atlatılmalıdır. Bu dönemde çocuğun kelime dağarcığı sınırlıdır. Henüz işlem yapabilecek zihinsel yeterliliğe ulaşmadığından bu döneme işlem öncesi dönem denmiştir.⁵⁶

İşlem öncesi dönemde bir diğer önemli husus “ben merkezci anlayıştır.” Çocuk bu süreçte dünyanın kendi etrafında döndüğünü düşünür. Zamanla çocuk bu tavrından uzaklaşarak sosyal gelişimini tamamlamada önemli mesafe kat eder.⁵⁷ Bu dönemde ben merkezci tavrından dolayı çocukta paralel oyun ve toplu monolog özellikleri ortaya çıkar.⁵⁸ Sembolik evrede çocuk canlı cansız ayırımı yapamamaktadır. Bu dönemde çocuk hareket edenlerin canlı olduğuna inanırken hareket etmeyenlerin cansız olduğuna inanmamaktadır. Yani hareket etmeyi canlılığın bir belirtisi olarak ileri sürmektedir.

İşlem öncesi dönemin ikinci evresi olan sezgisel (4-7) evrede birtakım bilişsel beceriler bulunmaktadır. Bu becerilerden biri sıvı korunumudur. Yapılan deneyde araştırmacı çocuğa aynı ölçüde iki kaptan su verilir. Çocuk iki kaptaki suyun miktarının aynı olduğunu kabul eder. Ardından araştırmacı bardakların birini alır, oradaki suyun bir miktarını ince bir bardağa ekler. Çocuğa hangi bardaktaki suyun daha fazla olduğunu sorar. Çocuk ince ve uzun bardaktaki suyun daha fazla olduğunu söyler. Burada çocuk

⁵⁴ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s.102.

⁵⁵ Yazıbaşı, *Okul Öncesi Öğretmenliği ve Din Eğitimi*, s. 30.

⁵⁶ Hasan Dam, “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi”, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, (51-96), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2015, s. 55

⁵⁷ Mustafa Köylü ve Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara Ekim 2017, s. 15.

⁵⁸ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 107.

suyun önceki bardağa geri konulabileceğini ve önceki iki bardağın eşit olduğunu kavrayamaz.⁵⁹

Piaget bilişsel gelişimin temelinde olgunlaşmanın olduğunu ileri sürmektedir. 6 yaşındaki çocuğun bilişsel olgunluğu ile 7 yaşında birinin olgunluğu aynı değildir. Olgunlaşmanın farklı olması kazanımların aynı düzeyde olmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çocukların yaş bakımından homojen olması oldukça kıymetlidir.⁶⁰

Aynı zamanda beş yaşındaki bir çocukta bütüncül odaklanma henüz yerleşmediğinden ötürü tek bir noktaya odaklanır. Çocuk, yolun karşısındaki oyuncak reyonunda bir oyuncağa odaklanır, karşıya geçerken sağa veya sola bakmaz.⁶¹

Piaget'e göre sezgisel evrenin bir diğer özelliği de özelden özele akıl yürütmedir. Bu dönemde çocuk iki durum arasında genelleme yapmadan akıl yürütür ama bağlantı kuramaz. Her sabah kahvaltısında yumurta yiyen bir çocuk o gün yumurta olmadığı zaman kahvaltı yapmadığını düşünmesi buna örnektir.⁶²

Piaget eğitim sürecinde çocuğun aktif konumda olmasına dikkat çeker. Bu nedenle eğitim sisteminin yenilenmesi gerektiğini düşünür. Öğrenme sürecinde bireyin aktif olması, onun bilgiyi yapılandırmasını sağlamaktadır. Öğrencilere hazır bilgiler sunmak yerine zenginleştirilmiş formatla pozitif bir eğitim süreci geliştirilmelidir.⁶³

İlk okul yıllarına tekabül eden dönem ise somut işlemler dönemidir. Bu dönemde çocuğun bilişsel gelişiminde birçok değişiklik gözlemlenir. Bu dönemde genel olarak çocuk, olanları bir başkasının gözünden görmeye, aynı zamanda onların ne düşündüklerini fark etmeye başlamaktadır. Başka insanların onun gibi düşünmediklerini, ondan farklı düşünebildiklerini adım adım kavramaya başlar. Bu dönem mantıksal düşünmenin başladığı evredir. Ancak hala çocuğun soyut düşünceye sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca çocuklar bu dönemde üst düzeyde

⁵⁹ Gander ve Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 238.

⁶⁰ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 120.

⁶¹ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, s. 87.

⁶² Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 111.

⁶³ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 119.

gruplama yaparak nesneleri kendine has bir şekilde tasnifini de yapabilmektedir. Çocuklar benmerkezcilikten uzaklaşmaya başlamakta ve olayları başkalarının bakış açılarıyla görmektedir.⁶⁴

Piaget'in belirttiği son gelişim dönemi ise soyut işlemler dönemidir. Bu dönem daha çok erinlik ve ergenlik dönemine denk gelmektedir. Diğer dönemlere nazaran bireyin bağımsızlık becerileri bu dönemde daha çok belirgindir. Ergen bireyler bu dönemde herhangi bir plan yapabilir, yaptığı planların sonuçlarını değerlendirebilir ve alternatif yollar üretebilirler. Aynı zamanda daha küçük yaş gruplarına göre dini ve siyasi birtakım soyut kavramları daha iyi idrak edebilir.⁶⁵

1.4.3. Dil Gelişimi

Çocuktaki dil gelişimi ile psiko-motor süreci birbiriyle paralellik arz eder. Çocuğun zihin ve dil gelişiminin temelini fiziksel gelişim evresi oluşturur. Çocuğun dil gelişimi ile ilgili her ne kadar birçok veri bulunsa da kuramlarda birtakım farklılıklar her zaman söz konusu olmuştur. Nitekim dil gelişimi süreci tıp, sosyal psikoloji ve dil bilimi açılarından ele alınan bir gerçektir.⁶⁶

Çocuktaki dil gelişimi belli evrelere ayrılmıştır. Dil öncesi gelişim ise üç evreye ayrılmıştır. Bu evreler sırasıyla, agulama, çağıldama ve cıvıdamadır. Yeni doğan bir bebek ses ve konuşmaları ayırt etme ve tanıma yetisine sahiptir. Sonraki evrede tek kelime evresi ardından telegrafik konuşma ve sırasıyla yetişkinlere benzer düzenli cümleler kurulmaya başlar.⁶⁷

Üç önemli kuram dil gelişimiyle alakalı çalışmalar yapmıştır. Bu kuramlar davranışçı kuram, sosyal öğrenme kuramı ve psiko-linguistik kuramdır. Davranışçı kuramda; çocuğun dil gelişiminin temelini çevresel unsurlar oluşturmaktadır. Dil gelişimi

⁶⁴ Musa Eroğlu, “Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim: Piaget ve Vygotsky’nin Bilişsel Gelişim Kuramlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması”, *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi* 6/1 (30 Haziran 2023), 73.

⁶⁵ Eroğlu, “Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim”, s74.

⁶⁶ Fahri Temizyürek, “Çocukta Dil Gelişim Süreci”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* 7 (01 Aralık 2007), 284.

⁶⁷ Gander ve Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 194.

ile ilgili klasik koşullanma teorisi önemlidir. Klasik koşullanma teorisinde bir insan nasıl ki davranışları öğreniyorsa, dil kazanımını da aynen o şekilde öğrenir. Çocuk anneden duyduklarını tekrar ederek dil kazanımını elde eder. Bu kuramın dışında bir diğer öğrenme kuramı da edimsel koşullanmadır. Edimsel koşullanmada çocuk çıkardığı her anlamlı sese annesinden veya babasından olumlu tepki aldıkça öğrendiklerini tekrarlar ve öğrendiklerinin üzerine eklemeler yaparak olumlu bir gelişim gösterir. Dil öğreniminde çevresel faktörler ve edimsel faktör yanında, çocuğun doğuştan sahip olduğu özellikler de oldukça önemlidir.⁶⁸ Sosyal öğrenme kuramına göre ne sadece iç ne de sadece dış faktörler etkilidir, bu faktörlerin yanında çocuğun yetiştiği çevre faktörü de oldukça kıymetlidir.⁶⁹

Sosyal öğrenme kuramında en önemli unsurlardan biri yetişkin modelliğidir. Çocuk yetişkinin rehberliğinde etkili bir öğrenme süreci yaşar. Çocuk duyduğu sesleri dikkatlice dinler ve zamanla bu dinlediklerini tekrarlamaya başlar. Çocukla ilgilenen kişi iyi bir yönlendirme yetisine sahipse çocuk daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirir. Psiko-linguistik kuram psikolojik ve biyolojik temellere dayalı bir şekilde geliştirilmiştir. Chomsky'ye göre her çocuk bir dil öğrenme yetisi ile dünyaya gelir. Çevresiyle etkileşimi vasıtasıyla bu yönünü ortaya çıkarır.⁷⁰

Küçük bir çocuğun zihni daha çok ilgisini çeken alanlara yöneliktir. Olaylar arasına akılcı bir bağ kurması kolay değildir. Daha çok taklit ve merak üzere kurulu bir anlayış hakimdir.⁷¹ Çocuklar duygu ve düşüncelerini ifade edebildiği oranda başarılı olur küçük yaştan itibaren sistemli bir rehberlik ile kelime hazinesini artırır öğrendiği dilin gramerini de kavramaya başlar.⁷²

Köylü, Çocuklara yönelik iletişim becerilerini artırmada anne, baba ve eğitimcilerin görevlerini şu şekilde sıralamaktadır;⁷³

⁶⁸ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 129.

⁶⁹ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 129.

⁷⁰ Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, s. 19.

⁷¹ Sarier, “Çağımızda Dil Öğretiminde Yenilikler Linguistik Metod”, 60.

⁷² Temizyürek, “Çocukta Dil Gelişim Süreci”, 176.

⁷³ Köylü, Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, s. 23- 24.

- ✓ Kavram öğretiminde çocuğun motivasyonunu artırır. Çocuklar başka bir şeyle uğraşırken dahi önemli kavramlara değinilmelidir. Çünkü çocukların dikkati yetişkinlerden çok farklı olmaktadır. Çocuklara hikayeler okunmalı, hızlı konuşmaktan çekinilmelidir.
- ✓ Çocuğa öğretilen önemli kelimeler vurgulu bir şekilde öğretilmelidir. Hızlı konuşmak çocuğun dil gelişimi açısından problem oluşturmaktadır. Tane tane ve kısa cümlelerle gelişime katkı sunulmalıdır.
- ✓ Öğrenim sürecinde çocuk cesaretlendirilmelidir. Mesela çocuğa kavram öğretimi görsellerle desteklenerek verilmelidir. Kâbe, namaz, zekât gibi dini kavramlar resimlerle daha ilgi çekici hale getirilebilir.
- ✓ Vygotsky'ye göre çocuk başkalarıyla etkileşim sonucu elde ettiklerini daha sonra kendi problem çözme sürecinde kullanır. Çocuğu kendiyle baş başa bırakmak su süreçte oldukça önemlidir.

1.4.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Günümüze kadar öğrenmeyle alakalı birçok fikir geliştirilip, farklı farklı yaklaşımlarda bulunulmuş ve tartışmalar yapılmıştır. Bu konuyla ilgili son dönemde dikkat çeken kuramlardan biri de sosyal öğrenme kuramıdır. Albert Bandura'ya göre davranışların öğrenilmesinde bilişsel süreçler etkilidir.⁷⁴

Albert Bandura, birçok araştırmanın temeline etki etmiş önemli bir psikologdur. O, insanın davranışlarını sosyal etkileşime dayandırmış ve bunun için yeni bakış açıları sunmuştur. Bandura sosyal öğrenme kuramında davranışların taklit yoluyla öğrenilmesini ele almıştır. O bu konuyla ilgili davranışın üç farklı yönünden bahsetmiştir⁷⁵ :

- ✓ Daha önceden belirlenmiş uyaranlar davranışı zaman ve sonuç açısından etkiler. Sosyal bağlam bu aşamada oldukça önemlidir.

⁷⁴ Zafer Yıldız, “Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı ve Din Öğretimi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 33 (01 Aralık 2014), 149,150.

⁷⁵ Sevrâ Su Tathioğlu, “Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura”, Sosyoloji Notları 5/1 (30 Haziran 2021), 22.

- ✓ Davranış tekrarında önemli bir etkiye sahip olan bir diğer aşama da geribildirim aşamasıdır. Destek verilmesi ve gözlem altında tutmak davranışın sonraki süreçte tekrarlanabilirliğini etkiler.
- ✓ Üçüncü aşama ise düzenleyici etkiye sahip, bilişsel işlemdir. Bireyler tepki verecekleri davranışlarla karşı karşıya getirilerek kızdırılır. Zihne yerleşen bu tablo öğrenme sürecinde etkili olmaktadır.

Genel hatlarıyla kuramlara bakıldığında, çocukluğun ilk yılları oldukça önemlidir. Çocuğun içinde doğduğu aile, yetiştiği ortam ve aldığı eğitimin niteliği kıymete değerdir. Sosyal yaşamda değerler hayatın bütün alanına etki eder. İnsanlar değerleri genellikle karşılıklı etkileşimle kazanırlar. Sosyal öğrenme kuramında üç önemli faktörden bahsedilebilir. Bunlar model, model alan kişi ve model alınan davranıştır. Örneğin anne-baba model çocuk model alan anne-baba davranışları da model alınan davranışlar olarak belirtebiliriz. Anne-baba tutumu rol model olarak ele alınmaya değer bir husustur. Anne-babanın iyi bir rol model olması, destekleyici bir rol üstlenmesi, çocukların beklentileri olumlu karşılamaını sağlayacaktır. Anne-babanın bu tutumu psiko-sosyal gelişimi direkt etkilemektedir. Anne-baba ahlaki davranışlarıyla çocuğa örnek olmalıdır. Bu durum hedefe ulaşmada, çocuğu terbiye etmede önemli bir etkidir.⁷⁶

Freud'un Psikanaliz kuramına göre kişiliğin gelişimi cinsellik ve saldırganlığa dayandırılır. Erikson ise bu iki faktörün yanında anne-baba-çocuk ilişkisinin de çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Erikson kişinin gelişim noktasında sekiz önemli dönemden geçtiğini söyler. Her bir dönemin geçişinde aşılması gereken bir krizin olduğunu dile getirir. Krizin başarılı bir şekilde çözülmesi olumlu bir şekilde diğer bir sürece geçiş sağlanır. Kişi krizi çözerken kişiliğini geliştirir ve tamamlar. Her aşama bir önceki aşamanın üzerinde gelişir. Bu aşamalarda okul öncesi çocuğu ilgilendiren daha çok ilk üç aşamadır. Bu aşamalar şu şekildedir:

- **Temel Güvene Karşı Güvensizlik:** Yaşamın ilk evresinde bir bebek etrafındaki insanlara bağımlıdır. Bakımını üstlenen annesine karşı güven duygusunu tadar. Bu bağlamda güven duygusu önem arz etmektedir. Güven duygusu sadece yedirmek

⁷⁶ Serinsu ve Doğan, "Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde 2-6 Yaş Dönemi Çocuklar İçin Ailede Değer Eğitimi İlkeleri", 162.

ve içirmekle olmaz. Dokunarak, öperek, psikolojik ve fiziksel yakınlığı sağlamanın önemini göz ardı etmemek gerekir.⁷⁷ Bu dönemde çocuğun gelişimi ve güven duygusu ile alakalı önemli temeller atılır. Anne-baba tutumu bebeğin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmazsa çocukta güvensizlik duygusu yaşanır. Ve bu diğer evrelerde de devam eder.⁷⁸

- **Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç:** Bu dönemde çocuk yürümeyi öğrenir. Yeteri kadar konuşmaya başlar. Tuvalet alışkanlığı edinir. Kendi başardığı işlerden ötürü mutlu olur. Davranışları yetişkinlerce desteklendiğinde ciddi anlamda güven duygusunun geliştiği görülür.⁷⁹
- **Girişimciliğe Karşı Suçluluk:** Bu dönemde çocuk kendi başına bir işin üstesinden gelmeye çalışır. Bu evrenin sağlıklı atlatılması için anne-baba çocuğa saygı duymalı ve çocuğun yaptıklarını desteklemeliler. Çocuk değerli olduğunu hissettiğinde daha pozitif bir gelişim yaşar. Eğer ki çocuk yaptıklarından dolayı eleştirilirse ve olumsuz bir karşılık alırsa çocukta suçluluk duygusu gelişir. Bu dönemde çocuk her şeyi merak eder. Sınırsız bir hayal gücüne sahiptir. Çocuğun merak duygusu engellenirse ileriki zamanlarda bunun olumsuz etkilerini görür.⁸⁰
- **Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik:** Bu dönemde çocuk yaşantısından bir şeyler çıkarmaya başlar. Bu evrenin en önemli kazanımı başarıyı elde etme kazanımıdır. Çocuk bu evrede kendini başkalarıyla kıyaslayarak yetersizlik duygusuna kapılır.⁸¹

7-11 yaşlarında çocuğu genel okul yaşantısı da etkilemektedir. Evde anne ve babanın sağlayamadığı desteği çocuk okulda görebilir. Bazen de çocuk anne ve babasından herhangi bir beceri kazanmaya teşvik edilir. Bu teşvik okulda öğretmenin, çocuğun kendine olan öz güvenini zedeler.

⁷⁷ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s.164.

⁷⁸ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s.164.

⁷⁹ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s.164.

⁸⁰ İbrahim Gürses, M. Akif Kılavuz, "Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2011 s. 155.

⁸¹ İbrahim Gürses- M. Akif Kılavuz, "Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (01 Haziran 2011), 156.

Bu dönemde ki en büyük ihtiyaç, elde edilen başarının karşısında çocuğun taltif edilmesi gelmektedir. Dolayısıyla hem öğretmenlerin hem de anne babanın çocuğun ihtiyaçlarını gidermedeki rolü oldukça önemlidir. Yukarıda da değindiğimiz üzere, çocukta genel bir başarı elde etme ihtiyacı mevcuttur. Bu başarı ihtiyacı, çocuğun yapabileceği becerilerin üzerinde yoğunlaşarak giderilmelidir

- **Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası (11-17 yaş):** Bu evrede kişi kendisine kimim ben? sorusunu yöneltmektedir. Bu dönemde yine çocuk kendi gelişiminin farkına varmakta, bedenini de tanıyarak buna uygun bir kimlik belirleme sürecine yönelmektedir. Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatan bir kişi kimlik duygusunu elde eder. Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatamayan ise kimlik karmaşası yaşar.⁸² Bu dönemde ergen birey, kendi kişiliği için kimlik geliştirmeye çalışır. Ergen, arayış içindeyken bazen karşı cinse, bazen dini konulara, bazen de ideolojilere ilgi duyar. Bu dönemde yaşanan herhangi bir şaşkınlık gençlerin dayanışma grupları kurmalarına sebebiyet verebilmektedir. Aynı zamanda bu dönemde ki ergen, geçmişle bugün arasında bocalar. Kişinin olumlu bir kimlik duygusunu kazanmasın da geçmiş dönemler de elde ettiği kişilik özelliklerinin önemi oldukça büyüktür. Bu dönemlerde anne baba, öğretmenler ve etraftaki gençlerin olumlu yönlendirmeleri oldukça kıymetlidir.
- **Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (17-30):** Bu döneme genç ve genç yetişkinlik dönemi diyebiliriz. Bu evrede çevreyle etkileşim oldukça önemlidir. Bu dönemde kimlik sorununu çözümlemiş kişiler ancak diğer insanlarla yakınlık kurabilir. Şayet rol karmaşası yaşanır. Birey yakın dostluklardan, karşı cinsle ilişkilerden ve herhangi bir şeyle bağ kurmaya çekinir.⁸³
- **Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60):** Bu döneme orta yaş dönemi yani yetişkinlik dönemi denmektedir. Bireylerin önceki dönemleri şayet başarılı bir şekilde atlatılmışsa büyük bir ihtimalle bu dönemde de yaratıcı ve üretken olurlar. Bireyler gerek ev işlerinde gerekse de iş yerlerinde üretken olmaktadır. Verimli

⁸² Gürses- Kılavuz, “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”, 157.

⁸³ Gürses- Kılavuz, “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”, 158.

bir dönem yaşamayan bireyler ise bir yılgınlık hali yaşarlar ve bir işe yaramadıklarını düşünürler.⁸⁴

- **Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65-+):** Bu döneme yaşlılık ve olgunluk dönemi denmektedir. Birey bu evrede tüm hayatını neredeyse gözden geçirir. Üretken bir geçmişe sahip birey bu evrede haz yaşarken geçmiş dönemleri sorunlu atlatan birey ölüm korkusu yaşar genel yaşantısından haz alamaz ve umutsuzluğa kapılır.⁸⁵

1.4.5. Ahlaki Gelişim

Ahlak kavramını İbni Miskaveyh, “benliğin herhangi bir şekilde ölçüp tartmadan içinden geldiği gibi eylemlerini ortaya koymasındır” demiştir. Bundan ötürü ahlakı ikiye ayırmıştır. Birincisi kişinin mizacından kaynaklanan doğal ahlaktır. Aniden verilen tepkiler bu kısımdadır. Olumlu bir gelişmeden ötürü sevinmek, heyecanlanmak veya olumsuz bir durumdan dolayı üzülme ve endişeye kapılmaktır. Ahlakın ikinci kısmı ise eğitim ile elde edilen kısımdır. Bu kısımdaki ahlak, düşünme ile bilinçli bir şekilde elde edilir. Sürekli tekrar ile alışkanlık haline gelir.⁸⁶

Ahlak gelişimine etki eden birtakım aşamalar vardır. Bunlar İd, Ego ve Süper ego’dur. İd daima benliği düşünen, odak noktası sadece kendidir. Çocuk ahlak sınırlarını öğrenirken kendi sınırlarını oluşturur. Bu sınırlar vesilesiyle kendi kontrol mekanizmalarını geliştirir.⁸⁷ İd; nefsi, ego; aklı ve Süper ego ise vidanı temsil eder. Kişilik ve ahlak gelişiminin temelinde de süper ego vardır. Kişide vicdan geliştiğinde dışardan birinin kendini görmemesine rağmen de kendini sınırlayabilmektedir. Süper egoya geniş bir çerçevede bakmak gerekir. Çünkü süper ego örf, adet, gelenek ve görenekleri de kapsar. Ego ise id ve süper ego arasında dengeyi sağlayan bir konumda yer alır. Böyle bir durum kişilik ve ahlak gelişiminin sağlıklı atlatıldığını gösteren önemli

⁸⁴ Gürses- Kılavuz, “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”, 158.

⁸⁵ Gürses- Kılavuz, “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”, 159.

⁸⁶ İbni Miskeveyh, *Ahlaki Olgunlaştırma*, A. Şener, C. Tunç, İ. Kayaoğlu (Çev.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Tercüme Eserler Dizisi: 25, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983, s. 36.

⁸⁷ Nevzat Tarhan, *İnanç Psikolojisi, Ruh, Beyin ve Akıl Üçgeninde İnsanoğlu*, Timaş Yayınları, İstanbul 2009, s. 184.

donelerdir. Bu durum bu şekilde değil de örneğin süper egonun baskınlığı söz konusu olursa çocukta suçluluk duygusu gelişir. Bu davranışa vicdan denir. Vicdan kişinin olumsuz durumlara karşı frenler.⁸⁸

Ahlaki gelişimle alakalı birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında en etkili alışmaları Jean Piaget ve ğrencisi Lawrence Kohlberg yapmıştır. İlk etapta Piaget alışma yapmış ve bu konuda Kohlberg'i etkilemiştir. Her ikisi her ne kadar ahlaki gelişim ve karar verme üzerinde dursalar da ahlakiliğin üç farklı boyutundan bahsetmek mümkündür. Bunlar bilişsel boyut, davranışsal boyut ve ahlakiliğin duygu boyutudur. Bilişsel boyut, neyin doğru neyin yanlış olduğunu yani bir işin neden böyle olduğuyla ilgili düşüncelerden oluşmaktadır. Davranışsal boyut, bir davranışın nasıl sergilendiğiyle ilgilidir. Bandura, ahlaki davranışın diğer davranış şekilleri gibi sonradan öğrenilerek pekiştirildiği noktada fikir beyan etmiştir. Ahlakiliğin duygu boyutu ise; bir davranışın memnun ediciliği veya vicdanen rahatsız ediciliğiyle alakalıdır. Bu konuyla alakalı Freud süper egoya değinmiştir. Ona göre süper egoda vicdan denilen bir bölümün olduğunu ve kişi yanlış bir davranışta bulunduğunda devreye girerek suçluluk psikolojisini devreye soktuğunu ve bunun da ahlakiliğin duygu boyutuna denk geldiğini dile getirmiştir.⁸⁹

Piaget ahlaki gelişim kuramını çocukların oyun oynamalarını gözlemleyerek geliştirdiği söylenebilir. Çocukların oyun oynarken ki süreçte ne gibi kurallara riayet ettiğini gözlemlemiş oyun oynama sürecinde ne gibi süreçlerin takip edildiğini tespit ederek ahlaki gelişim kuramını gelişirmiştir. Piaget çocukları misket oyununu oynarken gözlemlemiş ve birtakım sorular yöneltmiştir. Oyunun kurallarının neler olduğunu, kuralların nerden geldiğinin, kurallara uyma zorunluluğuyla ve bu kuralların değiştirilebilirliğiyle alakalı sorular yöneltmiştir.⁹⁰ Piaget 4 yaşından küçük bir çocuğun sosyal hayatla alakalı kuralları tam anlamıyla kavrayamadığını ve bu kurallara uymamanın ahlaki boyutu noktasında habersiz olduğunu dile getirmiştir. Freud ise kuralların içselleştirme yaşi için 4-5 yaşlarını işaret etmiştir.⁹¹ Piaget'in gelişim kuramının birinci evresinde ahlaki gerçeklik yer almaktadır. 4-9 yaş aralığını içine alan

⁸⁸ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s.194.

⁸⁹ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 195.

⁹⁰ Gander ve Gardiner, *ocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 261.

⁹¹ Işık, *Eğitim Psikolojisi*, s. 196.

bu dönemde çocuk bilişsel yönden bazı eksiklikler hissettiğinden dolayı yetişkinlerden bağımsız hareket edememektedir. Yabancı olduğu ortamda bağımsız hareket edememektedir. Okul öncesi dönemi de kapsayan bu evrede çocuk kişisel olarak değerlendirilmemelidir. Bunun yerine davranışın doğruluğu veya yanlışlığı değerlendirilir.⁹²

Bu evredeki çocuklar genellikle kuralları tam anlamıyla kavrayamazlar. Bazen kavramlar hakkında belli başlı davranışlar sergileseler dahi yetersiz kalabilmektedirler. Bu dönemde çocukların yaptığı birçok doğru ve yanlış mevcuttur. Bu doğrular veya yanlışlar hakkında diğer insanların da onun gibi düşündüğünü varsayabilmektedirler. Okul öncesi çocuklar için bir davranışın doğru veya yanlış olması o davranışın veya durumun büyüklüğüne göredir. Örneğin çocuklara göre yanlışlıkla dökülen bir tencere yemek bilerek dökülen bir bardak ayrına göre yanlıştır. Nesnedeki büyüklük veya miktarsal fazlalık sonucu etkilemektedir. Bu durum, o evredeki çocukların hala niyetleri ve duyguları hesaba katmadıklarını gösterir. Bunun yerine gözlemleyebildiğiyle sonucu belirleyebilmektedir.⁹³ Ahlaki gelişim okul öncesi çocuklarda bilişsel, duygusal ve sosyal temele dayandırılmaktadır. Anne-baba faktörü bu aşamada oldukça önemlidir. Rol model vesilesiyle çocuk ahlaki birçok değeri öğrenebilmektedir. Akranlarıyla oynadığı grup oyunları ve çocuğun kendi deneyimleri ahlaki gelişimi önemli ölçüde etkilemektedir.

1.4.6. Dini Gelişim

Bilimsel araştırmalara göre insanın dine eğilimi doğuştandır.⁹⁴ İnsanlar çevreyle kurdukları ilişkiler neticesinde bu potansiyelini ortaya çıkarmaktadırlar. Birey açısından din, deneyimler neticesinde kıymet bulur ve bu durum daha sonraları motivasyon haline gelir. Bu bağlamda dini motivasyon yaşam boyu devam eder ve gelişimi önemli derecede etkiler.⁹⁵

⁹² Köylü ve Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, s. 30.

⁹³ Gander ve Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 262.

⁹⁴ Hasan Şahin, "İnsan-Din İlişkisi", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (01 Ocak 1983), 121.

⁹⁵ Faruk Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi*, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon 2016, s. 17.

Dini gelişim sadece şuurda gerçekleşen bir bilişsel bir etkinlik değildir. Duygularında etkili olduğu anlamsal bir boyuttan da bahsedebileceğimiz davranışlarla gerçekleşir. Bilişsel düzeyin yeteri kadar etkili olmadığı veya yeteri kadar kullanılmaması neticesinde dini gelişim desteklenememektedir.⁹⁶

Dini gelişim çocukta din duygusuna dayandırılmaktadır. Bu duygu bireyi aşan olağanüstü bir güce inanma duygusundan oluştuğu belirtilmektedir. Dini duygu bağlanma, merak ve sevgi gibi temel ihtiyaçlar üzerine kuruludur.⁹⁷ Çocuk üzerinde ki dini gelişimi inceleyen araştırmacılar çocukların dini duyguya sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. İlk dini sorgulamaların başladığı dönem olarak ilk çocukluk dönemi gösterilmektedir. İlk çocukluk dönemi çocuğun dini gelişimi açısından oldukça önemlidir. 4 yaş dini gelişim açısından altın çağ olarak bilinmektedir. Bu yaş diliminde çocuk ciddi bir yönelme halindedir.⁹⁸ çocuk kutsala yoğun bir şekilde saygı besler. Duyulan bu saygı dini bilincin doğuştan olduğuna işarettir.⁹⁹ Çocuğun duyduğu yoğun saygı ve korku üç yaşından itibaren belirginleşir. Çocuk tanrı tasavvuru ile ebeveyn arasında bağ kurar. Bu bağdaşıklık ile tanrının her şeye tasarruf etiğine inanır. Anne ve baba gibi Tanrı da çocuğun bütün arzularını karşılayan bir koruyucu gibi görünür. Bu tanrı tasavvuru çocuğun bir hissidir. Çocuk bu hissin verdiği güven ile doğal evresini atlatır. Bu evrede aile dindarlığı söz konusudur. Aileye karşı olan saygı, sevgi ve güven Allah'a doğru yön değiştirir. Çocuk zamanla Tanrıyı aileden ayırt etmeye başlar.¹⁰⁰

Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda çocuklarda dini duygunun, dine inanma durumunun doğuştan olduğu gerçeği önümüze gelmektedir. Ayette, Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrata sımsıkı tutun. Allah'ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler.¹⁰¹ Burada geçen Fıtrat kelimesi, Allah'ın yarattıklarını kendisini

⁹⁶ Faruk Karaca, *Dinî Gelişim Psikolojisi*, s. 17.

⁹⁷ Yurdagül Mehmedoğlu, *Ahlâkî ve Dinî Gelişim*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2005, Fatih Çınar ve Nural Şener, *Erken Çocukluk Dönemi Dinî Gelişim Özelliklerine Uygun Ailede Din Eğitimi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Isparta 2016,

⁹⁸ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*, TDV Yayınları, s. 50, Ankara 1991, s. 36.

⁹⁹ Antoine Vergote, *Çocuklukta Din*, Erdoğan Fırat, (Çev.), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, s.318.

¹⁰⁰ Antoine Vergote, *Çocuklukta Din*, s. 318.

¹⁰¹ Kur'an-ı Kerim, 7:12.

tanıyacak uygunlukta var ettiği anlamına gelmektedir.¹⁰² Ancak ailesel ve çevresel faktörlerden dolayı duygularda gecikme, olumlu veya olumsuz değişimler yaşanabilmektedir.

Çocuklarda dini gelişimin esası Allah tasavvurunun çocuğun gelişimine paralel olarak isabetli bir şekilde anlaşılmasına bağlıdır. Bir çocukta Allah tasavvuru oluşmadan önce anne, baba, öğretmen gibi figürler bu rolü karşılamaktadır. Bir çocuğun dünyasında Anne ve baba her şeyi gören, koruyan ve kollayan bir pozisyonudadır. Halihazırda başka bir yerde olsalar dahi çocuğun dünyasında anne ve baba çocuğu görürler ve duyarlar.¹⁰³

Batılı araştırmacılar tarafında yapılan birçok bilimsel araştırmada, durumunun daha iyi anlaşılması için Tanrı tasavvuru ile aile tasavvurları arasındaki yakınlık durumu çalışılmıştır. Genel hatlarıyla Hristiyan inancına sahip olan insanlar arasında yapılan çalışmadaki bulgulara göre tanrı tasavvuru ile anne ve baba tasavvuru birbirlerine yakınlık arz etmektedirler. Bilişsel açıdan Tanrıyı daha çok babayla özdeşleştirdiklerini belirtebiliriz.¹⁰⁴

Tanrı tasavvurunun gelişimiyle alakalı birçok çalışma yapılmıştır bu çalışmaları yapanlardan biri de psikanalist Ana- Maria Rizzuto'dur. Rizzuto, Tanrı tasavvurunun değişim seyrini ele almıştır. Kendisi bu çalışmada, “deneklerin anne-baba ile olan çocukluk ilişkileriyle onların Tanrı tasavvurları ve Tanrı’yla ilişkileri arasında benzerlik bulunduğu” hipotezini ele almıştır. Rizzuto çalışmasında sadece anne ve baba figürünün tanrı figürünün oluşmasına sebep olmadığı sonucuna varmıştır. Anne ve babanın yanı sıra birbirinden farklı etkenlerinde bu sürece müdahil olduğunu belirtmiştir. Ona göre bir çocuk tek başına tanrı tasavvurunu oluşturmamaktadır. Anne ve babanın hal, hareketi ibadetleri ve duaları çocuğun tasavvurunda önemli yer tutmaktadır. Çocuk zihnindeki imajlara göre tanrı tasavvurunu oluşturmaktadır.¹⁰⁵

¹⁰² İbn Manzur, *Lisanü'l-Arab el-Muhit, Dâru Lisani'l-Arab*, Beyrut 1970, s. 1109

¹⁰³ Mehmedoğlu, *Ahlâkî ve Dini Gelişim “Çocuğum Değerlerimizi Öğreniyor”*, s. 36.

¹⁰⁴ M. Argyle, B. Beit-Hallahmi, *The Social Psychology of Religion*, London: Routledge & Kegan Paul, Murat Yıldız (Aktaran), *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir 2007, s. 27.

¹⁰⁵ Yıldız, *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, s. 27.

Araştırmacı Rizzuto, bir zamanlar Freud'un gelişen ve sabit kalabilen tanrı tasavvurundan farklı olarak sürekli gelişen, şekillenen ve huzur sağlayan bir tanrı tasavvuru fikrini ortaya atmıştır.¹⁰⁶

Tanrı tasavvuru ile alakalı bir başka kuram ise 'bağlanma kuramıdır.' Bu kuramı ortaya atan John Bowlby'e göre bağlanma çocuğun anne ve babasıyla duygusal iletişim kurabilme becerisidir. Ona göre çocuklar doğuştan itibaren kendisine bakan kişilere duygusal bir yakınlık kurabilme sistemine sahiptirler.¹⁰⁷

Birçok teolog tanrıyı ideal bir bağlanma dayanağı kabul etmektedir. Tanrı, her türlü kötülüklerden koruyan, kollayan, sahip çıkan genel hatlarıyla mükemmel bir ebeveyne benzetilmektedir.¹⁰⁸

Cinsiyet faktörü açısından da tanrı tasavvuru farklılık göstermektedir. Çalışmaya göre erkek çocuklarda daha çok baba figürü ön plana çıkarken kız çocuklarında hem baba hem de anne figürü ön plana çıkmaktadır.¹⁰⁹

Cinsiyet faktörü bağlamında yapılan bir başka araştırmaya göre erkek çocuklar, insan hayatı için yaratıcıyı Rasyonel olarak kabul etmişlerdir. Erkek çocuklar yaratıcıyı insanlara yol gösteren ve insanları düşünen bir konumda tasavvur etmişlerdir. Kız çocukları açısından ise yaratıcı sınırsız gücü ile her şeye sahiptir. Kızlardaki tanrı tasavvuru erkeklerinki gibi somut yönlü açıklanamaz. Kızların tasavvurundaki tanrı anlayışı bilimsellikten ziyade doğal yapılara yakın bir Tanrı olarak belirtilmektedir. Erkek çocuklarının aksine kız çocuklarının tanrı tasavvuru duygusallığa yakın bir tasavvurdur. Kızların tanrı tasavvuru güç merkezli değil, yakınlık merkezlidir.¹¹⁰ Anlaşılabacağı üzere çocukların zihnindeki tanrı tasavvuru farklı şekillerde olabilmektedir. Birbirinden farklı birçok değişkenin etkisiyle tanrı tasavvuru zihinlerde yer edinmektedir.

¹⁰⁶ Yıldız, *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, s. 22.

¹⁰⁷ Faruk Karaca, *Dinî Gelişim Psikolojisi*, s. 64.

¹⁰⁸ Kirkpatrick, L. A. Shaver, P. R., "Attachment Theory and Religion...", Yıldız (Aktaran), *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, s. 26.

¹⁰⁹ Yıldız, *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, s. 27.

¹¹⁰ David Heller, *The Children's God*, (Doktora Tezi), The University of Michigan, Yıldız (Aktaran), *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, s. 31.

Dini gelişim söz konusu olduğunda birçok basamaktan bahsetmek mümkündür. Basamaklardan biride ölüm ve sonrası için çocuğun belirttiği sorulardır. Ölüm ve sonrasında, çocuğun nasıl anladığıyla alakalı birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri Nangy (1948) tarafından yapılmıştır. Bu çalışma ikinci dünya savaşının ardından Macar çocuklar üzerinde yapılmıştır. Neticeyi üç aşamada ele alan Nangy, birinci basamaktaki 3-5 yaş aralığındaki çocukların ölüm ve sonrası için uyku hali düşüncesi olduğunu ikinci basamakta ise ölümün kaçınılmaz bir son olduğunu ve nihai bir son olduğunu kabul etmişlerdir.¹¹¹

Erken çocukluk döneminde her ne kadar ölüm ve sonrası için belli başlı ön yargılar varsa da usulüne uygun bir şekilde bu kavramların çözüme kavuşturulması oldukça önemlidir. Bu sorular ve sorunlar yetişkinler tarafında gerçekçi bir şekilde korkutmadan, ürkütmeden çocuğu ümitsizliğe sevk etmeden açıklanmalıdır. Olması gerekenin aksine yapılan açıklamalar Çocuğun yalnızlaşmasına ve kendini dış dünyadan soyutlamasına sebep olur.¹¹²

1.5. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI

Din eğitimi genel anlamda ailede başlayan oldukça geniş kapsamlı bir eğitim sürecidir. Henüz doğmadan öce ve hemen ardından ailenin yerine getireceği birtakım sorumluluklar vardır.¹¹³ Çocuk anne karnındayken Kur'an dinletilmesi, doğduktan sonra da kulağına ezan ve kamet okunması ve güzel bir isim verilmesi gibi birtakım sorumluluklardan bahsetmek yerinde olacaktır.

En Genel tabir ile Kur'an kursları, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından verilmektedir. Yaygın din hizmetlerinin temeli olarak nitelendirdiğimiz bu hizmet Kur'an'ı kerimi okumak, okutmak ve anlamak üzere kuruludur. Kur'an kurslarında Kur'an'ı kerim öğretiminin yanı sıra milli birlik ve beraberliğin gelişmesi noktasında;

¹¹¹ Renzo Vianello, Kalevi Tamminen, Donald Ratcliffe, "Çocukların Dinî Kavramları", İlhan Yıldız (Çev.), Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, s. 430.

¹¹² Oruç, "Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi", s. 24.

¹¹³ İsmail Polat, "Dini eğitimin doğum öncesi boyutu", Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi 2/4 (01 Aralık 2024), 415.

sevgi ve saygı bağlarının kuvvetlendirilmesi, vatan, millet, bayrak, şehitlik ve gazilik gibi değerlerin içselleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıda belirtilen amaçlara ulaşmak için Diyanet İşleri Başkanlığı, öğretim programı hazırlamaktadır. Hazırlanan programlardan biri de 4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretim Programıdır.

Mevzubahis program, ihtiyaç odaklı kurslara devam eden hocaların çocuklarının okul öncesi yaş grubunda olması ve yoğun bir talebin oluşmasından ötürü 2013-2014 yılında uygulamaya konulmuştur.

1.5.1. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı¹¹⁴

“Yoğun talep sonrası açılan 4-6 yaş Kur'an Kursları belli usul ve esaslara göre vatandaşla hizmet sunmaktadır. Akademisyenler, pedagoglar, okul öncesi öğretmenleri ve Kur'an kursu öğreticilerin fikir ve görüşleri doğrultusunda program hazırlanmaktadır. Erken çocukluk döneminde sunulan bu hizmet toplum tarafından ciddi anlamda ilgi odağı olmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde en önemli yaygın eğitim konumundaki yerini pekiştirmiştir.”

Kuran'ı Kerimin öğretilmesi noktasında yaş ve genel gelişim düzeyine uygun bir şekilde etkinliklerde bulunmak açıkça hedeflenmektedir. Aynı şekilde Hazırlanan programda iyilik, adalet, sabır ve doğruluk gibi temel insani değerler de öğrencilerle paylaşarak onların maddi ve manevi noktada sağlıklı bireyler olmaları da başlıca hedefler arasında yer almaktadır.

Hazırlanan bu programda bir takım insani değerler öğrencilerle paylaşarak onların maddi ve manevi anlamda sağlıklı bireyler olmaları hedeflenmektedir. Aynı şekilde Kur'an'ı Kerimin öğretilmesi noktasında yaş ve genel gelişim düzeyine uygun bir şekilde etkinliklerde bulunmakta açıkça hedeflenmektedir.

¹¹⁴ <https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu%20Kuran%20kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2022.pdf> Ankara 2022. (Erişim tarihi: Temmuz,2024)

“Diyanet İşleri Başkanlığının hizmet birimlerinden olan Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü 4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının ve materyallerin, amaca uygunluğuna ve ihtiyaca göreliğine oldukça önem vermektedir. Bu doğrultuda sürekli kontrol ederek, izleme, toplantı ve seminerlerle durumu kontrol altında tutmaktadır. Eğitim Hizmetleri Yönetim Sistemi (EHYS) üzerinden 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik raporlama, verileri toplama ve anket gibi faaliyetler yürütülmektedir.”

Söz konusu program, yarım gün ve tam gün olacak şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların gelişim özelliklerine ve değişen ihtiyaçlara göre yeni etkinlikler eklenmesine dair görüş belirtilmiştir. Bu etkenler programın güncel olmasını zorunlu kılmıştır.

Program, gelişen şartlar ve geri dönütlerden dolayı, akademisyenler, birim uzmanları, Kur'an kursu öğreticileri ve alan uzmanlarından oluşan bir komisyon ile güncellenmektedir. Mevcut güncellemeye göre “Kursa Uyum Süreci”, “Dini Bilgiler Alanı”, “Değerler Eğitimi”, “Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı” ve “Beslenme ve Temizlik Alanı” olarak yapılandırılmıştır.

1.5.2. Programın Genel Amaçları

Bu programın amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların;¹¹⁵

İSLAM DİNİNİN DEĞERLERİNİ İNSAN HAYATINA ANLAM KAZANDIRAN UNSURLARDAN BİRİ OLARAK FARK ETMELERİNİ,

KAZANACAKLARI DEĞERLERİ GÜNLÜK HAYATTA KULLANMALARINI,

İSLAM'IN TEMEL KAYNAĞI OLAN KUR'AN-I KERİM'i SES VE ŞEKİL OLARAK TANIMALARINI,

ALLAH'ı SEVGİ TEMELİNDE TANIMALARINI VE YARATILIŞTAKİ DÜZENİ FARK ETMELERİNİ,

PEYGAMBER EFENDİMİZİN KİŞİLİĞİNİ VE AHLAKINI TANIMALARINI, SEVMELERİNİ VE MODEL ALMALARINI,

SAĞLIKLI BİR DİN VE AHLAK GELİŞİMİ GÖSTERMELERİNİ,

DİNİ KAVRAMLAR, DİNİ DAVRANIŞLAR VE DEĞERLER İLE İLGİLİ OLUMLU DENEYİMLER YAŞAMALARINI,

BİLİŞSEL, SOSYAL-DUYGUSAL, MOTOR, DİL VE ÖZ BAKIM GELİŞİM ALANLARINI ÇEŞİTLİ ETKİNLİKLERLE DESTEKLEYECEK NİTELİKTE ÖĞRENİM GÖRMELERİNİ, SAĞLAYACAK UYGUN BİR ORTAM SUNMAYI AMAÇLAMAKTADIR.

¹¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022), s.6

1.5.3. Programın Temel Yaklaşımı

Program geliştirilirken; Eğitim Bilimleri ve program geliştirme alanındaki yeni yaklaşım ve ilkeler ile İlahiyat Bilimlerinin verileri doğrultusunda temel yaklaşımın belirlenmesi esas alınmıştır. Bu bağlamda;

“Çocukların bilişsel, Sosyo-duygusal, dil, motor ve öz bakım becerileri yönünden gelişimlerini dikkate alan; öğrenen merkezli yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören; bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, işlevsel, esnek ve çerçeve öğretim programı anlayışı benimsenmiştir. Esnek öğretim programı anlayışı gereğince; öğretmenler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi, ne kadar işleyeceklerine karar vererek, ders konularının sınırlarını ve sıralamalarını kendileri belirleyebileceklerdir.”¹¹⁶

1.5.4. Programın Genel Yapısı

“Programın uygulanmasında programa ait dersler ve krediler tablosu esas alınır. Program, Başkanlıkça her yıl belirlenen eğitim-öğretim takvimi doğrultusunda yürütülür. Programa ait dersler ve krediler tablosu yarım ve tam gün eğitimler için farklı alternatiflerde hazırlanmıştır. Tüm alternatiflerde programın ilk iki haftasında kursa uyum sürecine yer verilmiştir. Programın haftalık 25 saat olarak uygulanması halinde; ders programı haftada 5 gün ve günde 5 saat olacak şekilde, haftalık 30 saat olarak uygulanması halinde ise; ders programı haftada 5 gün ve günde 6 saat olacak şekilde planlanır. Haftalık 25 saat olarak uygulanacak alternatif seçeneğinin ikili eğitimlerin yapılacağı kurslarda/sınıflarda uygulanması önerilir. Programın haftalık 60 saat uygulanması halinde; ders programı haftada 5 gün ve günde 12 saat olacak şekilde planlanır. Haftalık 60 saatlik program iki öğretici tarafından uygulanır ve toplam kredi öğretmenler arasında eşit olarak paylaşılır. Öğretim sürecinin tüm aşamalarında programın genel amaç ve kazanımları göz önünde bulundurulur. Öğrenci velileri programın genel amaçları, hedef ve kazanımları hakkında mutlaka bilgilendirilir. Öğreticiler, öğrencilerin bilgi düzeylerini, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak konuların sınırlarını ve sıralamasını kendileri belirleyebilir. Program kapsamında kaynak olarak Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönelik hazırlanan materyaller esas alınır. İhtiyaç olması halinde MEB tarafından okul öncesi için hazırlanan etkinlik ve materyallerden de yararlanılır. Öğreticiler ekte örnek olarak verilen haftalık planı uygulayabilecekleri

¹¹⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.6

gibi, haftalık planlarını kendileri de hazırlayabilir. Öğretici, programın ekinde Aile Eğitimi Talep Forumu’nu her bir veliye doldurtur ve Kurs Yöneticisi/Müftülüğü ile iletişime geçerek talep edilen konularda alan uzmanlarınca aile eğitim semineri yapılmasını sağlar. Öğretici, programın ekinde yer alan Değerlendirme Forumu’nu her bir öğrenci için eğitim-öğretim yılı sonunda doldurur.”¹¹⁷

1.5.5. Programın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

“Program amacının; Kur’an-ı Kerim ve dini bilgiler öğretmekten önce; millî ve manevî değerler hakkında çocuklarda olumlu bir duygu oluşturmak, çocuklara kendilerini tanıma ve ifade etme becerisi kazandırmak ve Kur’an kursunda olumlu yaşantılar biriktirmelerini sağlamak olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretici eğitim boyunca çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmalıdır. Öğretim süreci çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun etkinliklerle yürütülmelidir. Programdaki öğrenme alanlarında bulunan alt başlıkların her birine değinilmelidir. Ancak tüm kazanımlar işlenmeyebilir. Kazanımlar seçilirken çocukların yaşları ve hazırbulunuşlukları göz önünde bulundurulmalıdır. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve kursun imkânları da göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuklar sınıfa geldiğinde güler yüzle karşılanmalıdır. Her çocuk kursa başladığında gözlemlenmeli ve hazırbulunuşluk seviyesi ile ön bilgisi değerlendirilmelidir. Öğretim sürecinde çocukların öz saygı, öz güven ve öz denetimlerinin destekleneceği ortam sağlanmalıdır. Öğretim sürecinde çocukların aktif katılabileceği etkinliklerden ve yapılandırılmış oyunlardan yararlanılarak çocuklara enerjilerini sağlıklı alanlara yönlendirme fırsatı verilmelidir. Bunun yanında çocuklara yapılandırılmamış oyunlar oynayabilecekleri serbest oyun zamanları da tanınmalıdır. Çocuklarla iletişimde, hoşgörölü, çocuğa önemsendiğini hissettiren bir tutum sergilenmelidir. Çocuğa kendini ve duygularını rahatça ifade edebileceği bir ortam sağlanmalıdır. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği ve rehberliği sağlanmalıdır. Çocukların hayal güçleri, keşfedici ve eleştirel düşünme becerileri geliştirilmelidir. Kur’an öğretiminde çocukların harf ve kelimeleri doğru telaffuz etmelerine özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir. Peygamberimizle ilgili konular işlenirken, onun örnek kişiliğini anlatan çok sayıda örnek ve kesite çocukların kolay anlayabileceği bir anlatımla yer verilmelidir. Öğretim sürecinde çocukların

¹¹⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları*, s.6,7

yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Kursta öğrenilen bilgi ve davranışların pekiştirilmesi, kalıcılığının sağlanması için aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına yer verilmelidir. Öğretici, etkinlikleri uygulamadan önce gerekli materyal ve ortamla ilgili hazırlıkları yapmalı ve derse hazırlıklı girmeye özen göstermelidir.”¹¹⁸

1.5.6. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenler, Kur'an kursu öğreticisinin temel ve özel yeterliklerini sağlama yanında;

“4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programının temel amaç ve ilkelerini bilir. Erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerini bilir. Çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahiptir. 4-6 yaş grubu çocuklara din ve değerler eğitimi verirken hangi yöntem ve teknikleri kullanacağını bilir. Uygulanan öğretim programına uygun günlük ve haftalık plan hazırlama becerisine sahiptir. Eğitim ortamını yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenler. Programın temel ilkeleri çerçevesinde etkinlikler hazırlayıp uygular. Çocukların hazırbulunuşluk düzeyini göz önünde bulundurarak hangi etkinliği uygulayacağını belirler. Program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir. İhtiyaç halinde aile katılımından faydalanır. Gerektiği takdirde veli, diğer öğretmenler ve görev aldığı kurum ile iş birliğine açıktır. Belirli periyotlar halinde meslektaşları ile tecrübe paylaşımında bulunur. Çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların aktif öğrenmelerini destekler.”¹¹⁹

¹¹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, s.7,8.

¹¹⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, s.9.

1.5.7. Programın Ders Kredileri Tablosu

Tablo 1.1. 4-6 Yaş Kur'an Kurslar Öğretim Programı Tablosu (Yarım Gün)¹²⁰

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURLARI ÖĞRETİM PROGRAMI (Yarım Gün)			
ALTERNATİF-1 (Haftada 25 Saat)	ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ	TOPLAM KREDİSİ
	Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	25	25x2=50
	Dini Bilgiler Alanı	5	5x32=160
	Değerler Eğitimi Alanı	5	5x32=160
	Kur'an-ı Kerim Alanı	5	5x32=160
	Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	5	5x32=160
	Beslenme ve Temizlik Alanı	5	5x32=160
ALTERNATİF-2 (Haftada 30 Saat)	ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ	TOPLAM KREDİSİ
	Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	30	30x2=60
	Dini Bilgiler Alanı	7	7x32=224
	Değerler Eğitimi Alanı	8	8x32=256
	Kur'an-ı Kerim Alanı	5	5x32=160
	Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	5	5x32=160
	Beslenme ve Temizlik Alanı	5	5x32=160

Tablo 1.2 Yaş Kur'an Kurslar Öğretim Programı Tablosu (Tam Gün)¹²¹

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURLARI ÖĞRETİM PROGRAMI (Tam Gün)		
ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ	TOPLAM KREDİSİ
Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	60	60x2=120
Dini Bilgiler Alanı	10	10x32=320
Değerler Eğitimi Alanı	15	15x32=480
Kur'an-ı Kerim Alanı	10	10x32=320
Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	10	10x32=320
Beslenme ve Temizlik Alanı	15	15x32=480

¹²⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.10.

¹²¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.11.

1.6. DERSLER, KAZANIMLAR VE AÇIKLAMALAR

Tablo 1.3. Kursu Uyum Süreciyle ilgili Tablo¹²²

KURSA UYUM SÜRECİ	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Kendini tanıtır. 2. Kursta görevli personeli tanıır. 3. Arkadaşlarını tanıır. 4. Kursun bölümlerini tanıır. 5. Kuralların oluşturulmasında sorumluluk alır. 6. Kurallara uymaya istekli olur. 7. Görev ve sorumluluklarını söyler. 8. Eğitim ortamındaki materyalleri amacına uygun kullanır. 9. Temizlik kurallarına uygun davranır. 10. Yeterli ve dengeli beslenir. 11. Güvenlik kurallarına uygun davranır. 12. Tanışma ve sınıf içi etkinliklere katılmaya istekli olur.	• Uyum haftasında öncelikle öğretici kendini öğrencilere tanıtmalı ardından çocuklara kurs içerisinde karşılaşılabilecekleri diğer personel (öğreticiler, yönetici, yardımcı personel, temizlik personeli vb.) tanıtmalıdır. • Kurs çocuklara gezdirilmeli, lavabo, yemekhane, oyun odası gibi çocukların kullanacağı bölümler onlara tanıtılmalı ve nasıl kullanacaklarına dair kısa ve net bilgiler verilmelidir. • Uyum haftası boyunca çocukların öğreticileri ile bağ kurmalarına, kendilerini tanıtmalarına, arkadaşlarını tanımalarına, kurs ortamını tanıyıp kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olacak etkinliklere yer verilmeli, ders işlemek için acele edilmemelidir. • Çocuklar öğreticileri ile güven bağı kurduktan sonra sınıf kuralları çocukların da katılımı ile belirlenmeli; onların yaşlarına uygun, kısa, anlaşılır ve olabildiğince az sayıda kural konulmalıdır. Kurallar görsel hale getirilerek sınıfa asılabilir. • Kurallar belirlenirken yasaklayıcı değil, teşvik edici olumlu bir dil kullanmaya dikkat edilmelidir. (“yerlere çöp atmayın” yerine, “çöpleri çöp kutusuna atalım” gibi) • Uyum sürecinde karşılaşılabilecek problemler için gerekli önlemler alınmalıdır. • Uyum sağlamakta güçlük çeken çocuklar zorlanmamalı; uygun yaklaşımlarla süreç yavaş yavaş dâhil edilmelidir. • Uyum sürecinde aile eğitimi ve katılımı etkinliklerine de yer verilmelidir. • Kursun/sınıfın çocukların ilgisini çekecek şekilde hazırlanmasına önem verilmelidir.

1.6.1. Dini Bilgiler Alanı

Tablo 1.3. Öğretilen Temel Bilgilerle İlgili Tablo¹²³

TEMEL BİLGİLER	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. İslam dinine ait temel kavramları söyler. 2. Kelime-i Tevhid'i söyler. 3. Kelime-i Tevhid'in anlamını söyler. 4. Kelime-i Şehadet'i söyler. 5. Kelime-i Şehadet'in anlamını söyler. 6. İslam'ın şartlarını söyler.	• İslam ve Müslüman kavramları çocuklara açıklanır. • Çocukların dinimiz İslam'ı sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • İslam'ın sevgi, barış ve kolaylık dini olduğu, insanlara değer verdiği vb. temel özellikleri üzerinde durulur. • İslam'ın şartları detaya girilmeden, ritim ve melodilerden yararlanılarak çocuklara öğretilir.

¹²² Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.12.

¹²³ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.13.

Tablo 1.4. Allah'ı Tanıyorum Kazanımıyla İlgili Tablo¹²⁴

ALLAH'I TANIYORUM	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Allah'ın var ve bir olduğunu söyler. 2. Allah'ın tüm varlıkları yarattığını söyler. 3. Allah'ın merhametli olduğunu söyler. 4. Allah'ın her şeyi bildiğini söyler. 5. Allah'ın her şeyi işittiğini söyler. 6. Allah'ın her şeyi gördüğünü söyler. 7. Allah'ın verdiği nimetleri doğada gözlemler. 8. Allah'ın verdiği nimetlere örnekler verir.	• Çocukların, Allah'ı sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlayacak, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Allah'ın sevdiği davranışları yerine getirmenin O'nu sevmenin göstergesi olduğu vurgulanır. • Çocukları Allah'la korkutmaktan kaçınılır ve Allah'ın bizi çok seven, çok merhametli, bize rızık veren, her şeye gücü yeten gibi özellikleri çocuğa uygun etkinliklerle anlatılır. • Çocuklara Allah'ın her şeyi gören, işiten, bilen olduğu anlatılırken yaşlarına uygun ifade ve etkinliklerden faydalanılır; çocukları korkutacak/kaygılandırarak ifadeler kullanmaktan kaçınılır. • Çocukların doğada gözlem yapmalarına (bitkilerin büyümesi, ayın evreleri gibi) fırsat tanıyacak etkinliklerden yararlanarak dünyadaki düzeni ve Allah'ın yaratmış olduğu nimetleri fark etmeleri sağlanır. • Çocuklar, Allah'ın insanlara verdiği nimetlerin neler olduğuna dair örnek vermeleri için teşvik edilir. • Çocukları doğadaki varlıkların özellikleri hakkında soru sormaya, merak etmeye, araştırmaya, incelemeye ve keşfetmeye yönlendirecek etkinlikler gerçekleştirilir. • Konu sevgi/merhamet değerleri ile ilişkilendirilerek anlatılır.

Tablo 1.5. Kitabımı Tanıyorum Kazanımıyla İlgili Tablo¹²⁵

KİTABIMI TANIYORUM	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Kur'an-ı Kerim'in Müslümanların kutsal kitabı olduğunu söyler. 2. Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından tüm insanlığa gönderildiği söyler. 3. Kur'an-ı Kerim'e saygı duyar. 4. Kur'an-ı Kerim okumanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu söyler. 5. Kur'an-ı Kerim'in günlük hayatla ilişkisini fark eder.	• Çocukların yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'i sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlayacak, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın sözü olduğu, Allah'ı bize tanıtan bir kitap olduğu, onda insanların uyması gereken ve onları mutluluk ve huzura götüren güzel kuralların bulunduğu, hayatımıza rehber olduğu gibi hususlar vurgulanır. • Kur'an-ı Kerim'i eline aldığı anda özen göstermek, Kur'an-ı Kerim'i yüksek bir yerde muhafaza etmek, okunurken sessizce dinlemek vb. Kur'an-ı Kerim'e saygı gösterilmesi gereken durumlar ele alınır. • Kur'an-ı Kerim okumanın insan hayatına olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur. • Çocukları Kur'an-ı Kerim'i öğrenme ve okuma konusunda motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir. • Kur'an-ı Kerim'de meyvelerden, hayvanlardan, doğa olaylarından, aydan, güneşten vb. bahsedildiğine dair örnekler verilerek Kur'an-ı Kerim'in içeriğinin günlük hayatla ilişkili olduğu vurgulanır.

¹²⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.14.¹²⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.15.

Tablo 1.6. Dua ve Namaz Kazanımıyla İlgili Tablo¹²⁶

DUA	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Dua ile ilgili ifadeleri söyler. 2. Allah'a her zaman dua edebileceğini fark eder. 3. Kendisi için dua eder. 4. Başkaları için dua eder. 5. Başkaları için dua etmenin güzel bir davranış olduğunu ifade eder. 6. Bazı duaları ezbere okur.	• Çocuklara "Amin, Ya Rabbim, Allah'ım ..." gibi dua ile ilgili ifadeler öğretilir. • Duanın Allah'la iletişim kurmanın bir yolu olduğu, Allah'ın duaları işittiği ve Allah'a her zaman dua edebileceği vurgulanır. • Çocukların kendileri ve başkaları için dua ettikleri etkinlikler gerçekleştirilerek, çocuklar dua etmeye teşvik edilir. • Çocuklara, "Yemek Duası, Başarı Duası, Uyku Duası" gibi yaşlarına uygun, günlük hayatta kullanabilecekleri, kısa dualar öğretilir. • Dua etmenin insan hayatına olumlu katkıları üzerinde durulur.
NAMAZ	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Ezanın namaza çağrı olduğunu söyler. 2. Namazdan önce abdest alınması gerektiğini söyler. 3. Abdest hareketlerini yapar. 4. Namazın Kâbe'ye yönelerek kıldığını söyler. 5. Müslümanların günde beş vakit namaz kıldıklarını söyler. 6. Beş vakit namazın isimlerini söyler. 7. Namazda Kur'an-ı Kerim'den ayetler okunduğunu söyler.	• Namazın, Allah'a verdiği nimetler için teşekkür etmenin bir yolu olduğu açıklanır. • Abdest, çocukların yaşına uygun ve olabildiğince aktif oldukları etkinliklerden faydalanılarak anlatılır. Abdest almanın temizliğe ve insan sağlığına katkısına vurgu yapılır. • Namaz hareketleri çocukların yaşlarına uygun ve olabildiğince aktif oldukları etkinliklerden faydalanılarak anlatılır. Namaz kılan kişi ile konuşulmayacağı ve onu rahatsız etmemek gerektiği, namaz kılınan ortamda gürültü yapılmaması gerektiği gibi noktalar vurgulanır. • Namaz konusu işlenirken cami ziyaretleri gerçekleştirilerek çocukların camiyi tanıması ve manevi atmosferini teneffüs etmesi sağlanır. • Namazın insana kazandırdıklarının neler olabileceği üzerinde durulur.

¹²⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları.s.17

Tablo 1.7. Oruç ve Dini Mekanlarımızı Tanıyorum Kazanımlarıyla İlgili Tablo¹²⁷

ORUÇ	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Oruçla ilgili kavramları söyler. 2. Orucun nasıl tutulduğunu söyler. 3. Ramazan ayının Müslümanlar için özel bir ay olduğunu söyler.	• “Sahur, imsak, iftar, mukabele, teravih” kavramlar öğretilerek orucun imsak vakti ile iftar vakti arasında tutulduğu belirtilir. • Müslümanların kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'in Ramazan ayında indirildiği vurgulanır. • Ramazan ayının birlik, beraberlik ve yardımlaşma açısından önemli bir ay olduğu vurgulanarak, çocuklar yardımlaşmaya ve paylaşmaya teşvik edilir. • Oruç ibadeti sabır, yardımlaşma/paylaşma, empati, sevgi/merhamet, saygı vb. değerlerle ilişkilendirilerek anlatılır.
DİNİ MEKÂNLARIMIZI TANİYORUM	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Caminin/mescidin Müslümanlar için ibadet etme yeri olduğunu söyler. 2. Cami/mescit adabına uygun davranır. 3. Kâbe'nin Müslümanlar için önemini söyler. 4. Mescid-i Nebevi'nin Müslümanlar için önemini söyler. 5. Mescid-i Aksa'nın Müslümanlar için önemini söyler.	• Çocukların dini mekânlarımızı sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Camilerin minare, mihrap, minber, kürsü ve kubbe gibi bölümlerini tanıtmaya yönelik etkinliklere yer verilir. • Kâbe, Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Aksa tanıtılırken görsel materyallerden yararlanılır. • Dini mekânların insanları bir araya getirci özelliği açıklanır. • Camilerin hayatımızdaki önemi üzerinde durulur.

¹²⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.18.

1.6.2. Değerler Eğitimi Alanı

Tablo 1.8. Saygı Kazanımıyla İlgili Tablo¹²⁸

	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
SAYGI	1. Saygılı olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu fark eder. 2. Saygılı davranışlara örnek verir. 3. Büyüklere saygılı davranır. 4. Arkadaşlarına saygılı davranır. 5. Çevresine saygı gösterir. 6. Farklılıklara saygı gösterir. 7. Başkalarının düşüncelerine saygı gösterir. 8. Kişisel alan/mahremiyete saygılı davranır.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan saygının insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Saygı konusu, öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Saygılı davranışların insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur. • Yalnız insanlara değil çevredeki canlı-cansız tüm varlıklara saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanır. • Çocuklara doğa ve çevre bilinci kazandırmak için etkinliklere yer verilir ve çocuklar bu etkinliklere (ağaç dikmek, çevre temizliği vb.) aktif katılım sağlamaları için teşvik edilir. • Çocukların bireysel, sosyal ve kültürel farklılıkları zenginlik olarak kabul edip saygı göstermesi için uygun etkinlikler düzenlenir. • Çocukların yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan varlıkları (su, toprak, enerji, gıda gibi) dikkatli ve verimli kullanmaları gerektiği (tasarruflu olma) üzerinde durulur. • Allah'ın kâinata insanlara birçok nimet verdiği, bu nimetlerin israf edilmemesi gerektiğine dikkat çekilir. • Çocukların çevredeki doğal güzellikleri korumak üzere sorumluluk almaları sağlanır. • "Çocuklarda Mahremiyet" konusunda alan uzmanlarından destek alınarak ebeveynlerin ve öğrencilerin bilgilendirilmesi sağlanır.

Tablo 1.9. İş Birliği Kazanımıyla İlgili Tablo¹²⁹

	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
İŞ BİRLİĞİ	1. İş birliği yapmaya istekli olur. 2. Arkadaşları ile iş birliği yapar. 3. Grup etkinliklerine katılmaya istekli olur. 4. Grup etkinliklerinde iş bölümü yapar. 5. İş birliği yaparak bir görevi tamamlar. 6. Gerekğinde liderlik üstlenir.	• İş birliğinin önemi, örneklerle açıklanarak yapılan işi daha kısa sürede bitirmeye yardımcı olacağı vurgulanır. • İş birliği konusundan bahsedilirken çocukların birlikte yapabilecekleri etkinlikler planlanır. Grup etkinliklerine katılmak istemeyen çocuklar zorlanmaz, etkinlik tüm çocukların katılımı için cazip hale getirilir. • Grup etkinlikleri gerçekleştirilirken tüm çocuklara liderlik yapma fırsatı tanınır. • İş birliğinin olumlu sonuçlarının neler olabileceği üzerinde durulur.

¹²⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.19.

¹²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.20.

Tablo 1.10. Doğruluk ve Dürüstlük Kazanımıyla İlgili Tablo¹³⁰

DOĞRULUK VE DÜRÜSTLÜK	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Dürüst insanın özelliklerini söyler. 2. Verdiği sözü yerine getirir. 3. Dürüst olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu söyler. 4. Muhammed-ül Emin kavramının anlamını söyler.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan doğruluk ve dürüstlüğün insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Dürüstlüğün verilen sözü yerine getirmek ve emaneti korumak gibi anlamlara geldiği vurgulanır. • Doğruluk ve dürüstlük konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çocukların ailesine, arkadaşlarına ve çevresine karşı doğru ve dürüst davranmasının önemi üzerinde durulur. • Peygamberimizin doğru ve güvenilir bir insan olduğuna dair örnekler verilir. • Temel bir değer olarak doğru ve dürüst olma konusunda çocukları motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir. • Verilen örnek durumlarda, dürüst davranışın nasıl olabileceği ve sonuçları üzerinde durulur. • Doğru ve dürüst olmanın insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur.

Tablo 1.11. Sorumluluk Kazanımıyla İlgili Tablo¹³¹

SORUMLULUK	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Kendini tanıtır. 2. Ailesini tanıtır. 3. Görev ve sorumluluklarını söyler. 4. Sorumluluklarını yerine getirir. 5. Başkalarına karşı sorumluluklarını yerine getirir. 6. İnsanların farklı görev ve sorumlulukları olduğunu söyler. 7. İnsanların Allah'a karşı sorumlulukları olduğunu söyler. 8. Sorumlulukları yerine getirmenin olumlu sonuçlarını fark eder. 9. Sorumlulukları yerine getirmenin Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu fark eder.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan sorumluluğun insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Çocuklara temel düzeyde kendilerini-ailelerini tanıtmaya ve anne-babalarının telefon numarasını ve ev adreslerini öğrenmeleri sağlanır. • Sorumluluk konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çocukların temizlik, yemek, dinlenme, giyinme gibi öz bakım becerilerini geliştirecek konular üzerinde durulur. Beden ve çevre temizliğinin önemi vurgulanır. • Çocuğun ailesine, arkadaşlarına ve çevresindeki varlıklara karşı sorumlu davranmasının önemi konusunda farkındalık kazandırılır. • Çocuklar sınıf kuralları belirlenirken sürece dâhil edilir ve kurallara uymanın insanın sorumluluklarından biri olduğu vurgulanır. • Çocuklara sınıf içi ve sınıf dışında yapabilecekleri düzeyde görevler verilerek sorumluluk duygularının gelişmesi sağlanır. (Bitki-hayvan bakımı vb.) • Temel bir değer olarak sorumluluk alma konusunda çocukları motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir. • Çocuğun yetişkin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle bir işe başlaması ve o işi bitirmesi için gerekli ortam sağlanır. • Allah'a ibadet etmek, verdiği nimetler için teşekkür etmek, O'nu sevmek gibi sorumluluklar ve görevlerin olduğu konusunda farkındalık kazandırılır. • Sorumluluk davranışlarının insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur.

¹³⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.21.¹³¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.22.

Tablo 1.12. Yardımlaşma/Paylaşma ve Empati Kazanımıyla ilgili Tablo¹³²

YARDIMLAŞMA/ PAYLAŞMA	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. İhtiyaç duyduğunda yardım ister. 2. İhtiyacı olana yardım etmeye istekli olur. 3. Sahip olduklarından ihtiyacı olanla paylaşır. 4. Cömert olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunu söyler. 5. Yardımlaşmanın iyilik yapmak olduğunu söyler.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan yardımlaşma/paylaşmanın insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Yardımlaşma/paylaşma konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çocukların hangi durumlarda ve nasıl yardım etmesi/istemmesi gerektiği üzerinde durulur. • Herhangi bir kaza ve tehlike anında 112'yi arayarak yardım isteyebileceği öğretilir. • Dinimizin yardımlaşma/paylaşmaya verdiği önem vurgulanır. • Peygamberimizin insanlara yardım ettiğine dair örnekler verilir. • Yardımlaşma/paylaşma davranışlarının insan hayatındaki olumlu katkılarının üzerinde durulur. • Temel bir değer olarak yardımlaşma konusunda çocukları motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir.
EMPATİ	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Duyguları tanıır. 2. Duygularını uygun yollarla ifade eder. 3. Başkalarının duygularını söyler. 4. Başkalarının duygularının nedenlerini söyler. 5. Arkadaşlarının mutluluğunu paylaşır. 6. Arkadaşlarının üzüntüsünü paylaşır.	• Empati konusu işlenmeden önce çocuklara duygular tanıtır. • Empati konusu işlenirken, aynı olay karşısında başkalarının farklı duygu ve düşüncelere sahip olabileceği uygun etkinliklerle vurgulanır. • Başkalarının duygularını anlamaya ve anlatmaya yönelik çeşitli etkinliklerden faydalanılır.

Tablo 1.13. Adalet Kazanımıyla İlgili Tablo¹³³

ADALET	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Adaletin insana hakkını vermek olduğunu söyler. 2. Kendi haklarını söyler. 3. Başkalarının hakları olduğunu söyler. 4. Başkalarının haklarına karşı saygılı olur. 5. Haksızlık karşısında nasıl davranması gerektiğini söyler. 6. Allah'ın adil olduğunu söyler. 7. Adil davranışların olumlu sonuçlarını fark eder.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan adaletin insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Adalet konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çevremize karşı adil davranmamızın önemi üzerinde durulur. • Çocuklar arasında ayırım yapılmayarak ve çocuklara eşit fırsatlar sunulurken adalet konusunda onlara örnek olunur. • Verilen örneklerle ya da yapılan canlandırmalarla adaletli bir davranışın nasıl olabileceği ve sonuçları üzerinde konuşulur. • Peygamberimizin herkese adil davrandığına dair örnekler verilir. • Temel bir değer olarak adil davranma konusunda çocukları motive edecek sınıf içi etkinlikler düzenlenir. • Adil olmanın insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur.

¹³² Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.23.¹³³ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.24.

Tablo 1.14. Adab-ı Muaşeret Kazanımıyla İlgili Tablo¹³⁴

ADAB-I MUAŞERET	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Selamlaşma ifadelerini kullanır. 2. Yeme-içme adabına uygun davranır. 3. Temizlik adabına uygun davranır. 4. Konuşma adabına uygun davranır. 5. Misafir ağırlarken nezaket kelimelerini kullanır. 6. Misafirperver insanların özelliklerini söyler.	• Çocuklar, “Selamünaleyküm, Merhaba, Günaydın, Hoşçakal, İyi Günler” gibi selamlaşma/vedalaşma kelimelerini kullanmaları için teşvik edilir. • Yemek adabı anlatılırken; yemekten önce ve sonra elini yıkamanın, sofrada uygun bir şekilde oturmanın, yemeğe besmele ile başlamanın, tabağına yiyeceği kadar yemek almanın, doyunca çok şükür/elhamdülillah demenin, sofranın kurulumu ve toparlanmasına yardım etmenin ve yemeği hazırlayana teşekkür etmenin önemi vurgulanır. • Su içme adabı anlatılırken; besmele çekmenin, oturarak içmenin ve bitirince çok şükür/elhamdülillah demenin önemi vurgulanır. • Temizlik adabı anlatılırken; hapşırıktan ağzı kapatma, tuvaleti temiz kullanma, tuvaletten sonra ellerini yıkama gibi davranışların önemi vurgulanır. • Konuşma adabı anlatılırken; güzel sözler söylemek, uygun bir ses tonuyla ve söz hakkı alarak konuşmak, karşısındakini dinlemek ve sözünü kesmemek gibi davranışların önemi vurgulanır. • Uykudan önce dişleri fırçalamak, iyi geceler dilemek ve dua etmek gibi davranışların önemi vurgulanır. • Misafir ağırlarken “Hoş geldiniz, Hoşça kalın” gibi nezaket sözcüklerini kullanmanın önemi vurgulanır. • Misafirperver insanların güler yüzlü olmak, misafire ikramda bulunmak gibi özelliklere sahip olduğu vurgulanır. • Adab-ı Muaşeret konusu anlatılırken Peygamberimizin hayatından örnek verilir ve çocuklara model olmaya özen gösterilir.

Tablo 1.15. Sabır Kazanımıyla İlgili Tablo¹³⁵

SABİR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Sabırlı olmayı gerektiren durumlara örnekler verir. 2. Gerektiğinde isteklerini ertelemesini bilir. 3. Allah'ın sabırlı davranmayı sevdiğini söyler. 4. Sabırlı olmanın olumlu sonuçlarını fark eder.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan sabrın insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Sabır konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çocukların, iletişim kurarken karşıdakinin sözünü bitirmesini beklemek, sıranın kendisine gelmesini beklemek gibi hangi durumlarda sabretmeleri gerektiği üzerinde etkinlikler yapılarak durulur. • Kelebeğin kozadan çıkması, bitkilerin büyümesi, meyvelerin olgunlaşması gibi sabır konusunda örnek olacak olayları gözlemlemesi için fırsat oluşturulur. • Peygamberimizin hayatından sabır örnekleri verilerek O'nun çok sabırlı bir insan olduğu vurgulanır. • Sabırlı davranmanın insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur.

¹³⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.25.¹³⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.26.

Tablo 1.16. Sevgi/Merhamet Kazanımıyla ilgili Tablo¹³⁶

SEVGİ/MERHMET	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Allah'ı sever. 2. Allah'ın tüm varlıkları sevdiğini söyler. 3. Peygamberimizi sever. 4. Peygamberimizin çocuk sevgisine örnekler verir. 5. Ailesine karşı sevgisini gösterir. 6. Arkadaşlarına ve öğretmenine karşı sevgisini gösterir. 7. Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurar. 8. Nezaket sözcüklerini kullanır. 9. Çevresindeki varlıkları sever. 10. Doğayı korur.	• Çocukların, dinimizin temel değerlerinden biri olan sevgi ve merhametin insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olduğunu fark etmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Sevgi ve merhamet konusu öncelikle çocukların günlük yaşantılarında karşılaşılan örnek durumlardan yola çıkılarak ele alınır. • Çocuğun kendisini, ailesini, arkadaşlarını ve çevresindeki varlıkları sevmesinin önemi üzerinde durulur. Sevgisini sözleri ve davranışlarıyla göstermesi için teşvik edilir. • Allah'ın ve Peygamberimizin sevdiği davranışları yerine getirmenin Onlara olan sevginin göstergesi olduğu vurgulanır. • Allah'ın insanlara olan sevgi ve merhameti, insanlar için yarattığı varlıklar ve nimetlerden örneklerle açıklanır. • Peygamberimizin hayatından sevgi ve merhamet örneklerine yer verilir. Onun özellikle çocukları çok sevdiğine dikkat çekilir. • Sevgi ve merhamet davranışlarının insan hayatındaki olumlu katkılarının neler olabileceği üzerinde durulur. • “Teşekkür ederim, rica ederim, özür dilerim, affedersin, Allah razı olsun” gibi nezaket ifadeleri sık sık kullanılarak çocuklara nezaket sözcüklerini kullanma noktasında örnek olunur. • Doğayı ve vatanını sevmenin gereği olarak geri dönüşümün önemi vurgulanır, çocukların geri dönüşüme katkı sunması sağlanır, atık materyallerin dönüştürülebileceğine ve tekrar kullanılabilir hale getirilebileceğine dair farkındalık oluşturulur.

¹³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.27.

Tablo 1.17. Milli/Dini Değerler ile İlgili Tablo¹³⁷

MİLLİ/DİNİ DEĞERLER	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Milli Bayramları sayar. 2. Dini Bayramları sayar. 3. Bayram geleneklerini söyler. 4. Bayramlarda düzenlenen etkinliklere katılmaya istekli olur. 5. Müslümanlar için önemli olan gün/geceleri söyler. 6. Özel gün ve geceler için duygularını ifade eder. 7. Özel gün ve gecelerde düzenlenen etkinliklere katılmaya istekli olur. 8. Bayrağımızı tanır. 9. İstiklal Marşı'nın milli marşımız olduğunu söyler. 10. Ülkemiz için önemli tarihi olayları söyler. 11. Ülkemiz için önemli tarihi şahsiyetleri söyler.	• Çocukların vatanımızı, bayramları ve özel gün/geceleri saygı/sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Vatanın önemi ve vatanımızı sevmek, korumak, vatanımız için çalışmak gibi görevlerimiz ele alınır. • Ülkemizin özelliklerini, tarihi ve doğal güzelliklerini tanıtıcı etkinliklere yer verilir. • Çocuklara vatan ve bayrak sevgisinin kazandırılması için görsel ve işitsel materyallerden faydalanılır. • Ülkemiz açısından önemli olan tarihi olaylar (Malazgirt, İstanbul'un fethi, Çanakkale zaferi, Milli mücadele, İstiklal Marşı, 15 Temmuz vb.) ile milli ve manevi şahsiyetler çocuğun seviyesine uygun etkinliklerle tanıtılır. • Ramazan ve Kurban bayramlarının Allah'ın bizlere hediyesi olduğu belirtilir. • Dini ve milli bayramların sevinçleri çoğalttığı, bir araya gelmeye, kaynaşmaya, yardımlaşmaya ve paylaşmaya vesile olduğu vurgulanır. • Dini ve milli bayramlardaki geleneklerin neler olduğu anlatılır ve bu gelenekler kurs/sınıf içinde canlandırılarak, çocuklar bu geleneklerin devam ettirilmesi için teşvik edilir. • Mübarek gün ve gecelerde dua etmenin önemine ve Müslümanların birbirlerini tebrik ettiğine değinilir. • Bayramlar, kandiller gibi özel gün ve gecelerin birlik beraberlik, kardeşlik, yardımlaşma ve paylaşma gibi sonuçları üzerinde durulur.

1.6.3. Kur'an'ı Kerim Alanı

KUR'AN-I KERİM ALANI ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

“Kur'an-ı Kerim dersleri ‘sevilen bir Kur'an’ anlayışı perspektifinde işlenmelidir. Tüm süreçte Kur'an okuma becerisinin kolayca kazanılabileceğine vurgu yapılmalı, aksi ifadelerden kaçınılmalıdır. Elif-Ba, yüzüne okuma, ezber gibi Kur'an öğretiminde öğrenmenin bireyselliği daima göz önünde bulundurulmalı, çocuklar rekabet ortamına sokulmamalıdır. Harflerin doğru bir telaffuzla okunmasına özen gösterilmeli; ancak çocukların bilişsel ve dil gelişim düzeyleri dikkate alınarak bıkkınlık oluşturacak düzeltmelerden kaçınılmalıdır. Kur'an'a geçişte acele edilmemeli, çocukların gelişim seviyelerine göre etkinlikler ve motivasyonlarla Kur'an öğrenmenin mutluluğu yaşatılarak kuralların yerleşmesi sağlanmalıdır.

Kur'an öğretiminde metnin görsel sunumu, örnek okuyuşlar, bireysel okumalar ve toplu tekrarlar gibi öğretim tekniklerinden yararlanılmalıdır. Öğretici, özellikle ezber konularında Kur'an-ı Kerim'den örnek okuyuşlar sunarak öğrencilere model olmalıdır. Öğretimde daima bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora doğru bir yöntem izlenmelidir. Harfleri tanıma, hareke, cezm, şedde gibi konular çocukların seviyelerine uygun etkinliklerle öğretilmelidir. Ezber çalışmaları kolaydan zora doğru; önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamı tekrar edilerek yapılmalıdır. Ezberlenecek dua ve sureler önce öğretici tarafından okunmalı, ardından koro hâlinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılmalıdır. Ezberlemede güçlük yaşanan durumlarda öğretici ezber konularının yerlerini değiştirebilir. Ayrıca ezberlenecek dua ve surelerin anlamları çocukların seviyeleri dikkate alınarak kısaca açıklanmalıdır. Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenen çocuklar için yapılan kutlamalar her

¹³⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.28.

çocuk için ayrı ayrı değil, dönem sonlarında abartıya kaçmadan düzenlenen toplu kutlama programlarıyla gerçekleştirilmelidir. Bu programlarda tüm çocukların gösterdiği ilerleme vurgulanmalıdır.”¹³⁸

Tablo 1.18. Kuran’ı Kerim’i Tanıma İle ilgili Tablo¹³⁹

	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
KUR’AN-I KERİM’İ TANIMA	1. Kur’an-ı Kerim’in özel bir kitap olduğunu söyler. 2. Kur’an-ı Kerim dinlemeyi sever. 3. Kur’an-ı Kerim öğrenmeye istekli olur. 4. Besmele çeker. 5. Bismelenin anlamını söyler.	• Besmele ve anlamı öğretilirken ilk etapta “Bismillah - Bismillahirrahmanirrahim” şeklinde öğretilir. • Çocukların yüce kitabımız Kur’an-ı Kerim’i sevgi temelinde tanımalarına, okuyup öğrenmelerine katkı sağlayacak, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Kur’an-ı Kerim öğretim sürecine başlanmadan önce çocukların kursa uyum sağladıklarından emin olunmalı, temel dini bilgiler konusunda belirli bir seviyeye gelmeleri beklenmeli ve bunun ardından Kur’an-ı Kerim çocukların kendi seviyelerine uygun olarak ses ve şekil olarak onlara tanıtılmalıdır. • Çocuklara Elif-Ba Cüzü ve Kur’an-ı Kerim tanıtılmalı, ellerine almaları ve incelemeleri için uygun şartlar sağlanmalı ve çocuklar, Kur’an-ı Kerim hakkındaki duygularını ifade etmeleri için teşvik edilmelidir.
ا، ب، ت، ث HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. Harflerin okuma yönünü fark eder. 2. ا، ب، ت، ث harflerinin isimlerini söyler. 3. ا، ب، ت، ث harflerinin şekillerini tanıır. 4. ا، ب، ت، ث harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 5. ا، ب، ت، ث harflerini seslendirir. 6. Başarı duasını ve manasını söyler.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, çocuğun seviyesine uygun etkinlikler uygulanır. • Harfleri öğretirken çocukların zorlanmaları göz önüne alınarak kolaylaştırıcı ve Kur’an öğrenmeyi sevdireci bir yol izlenir. • Öğretici öncelikle harfi mahrecine uygun seslendirir. Harflerin koro halinde seslendirilmesi yapılarak çocukların katılımı sağlanır. • Harflerin şekillerinin öğretilmesinde kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere de yer verilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.

¹³⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları, s.29.

¹³⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları, s.30,36.

HAREKELERİ TANIMA	1. Üstün harekesini tanır. 2. Esre harekesini tanır. 3. Ötre harekesini tanır.	• Çocukların üstün, esre ve ötre harekelerini kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Harekelerin harflere kattığı ses değişiklikleri farklı örneklerle gösterilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
HARFLERİ HAREKELER İLE OKUMA VE EZBER	1. (ا، ب، ث، ت) harflerini harekelerine uygun şekilde seslendirir. 2. Sübhâneke duasını ezbere okur.	• Ezberler kolaydan zora doğru önce kelime kelime, sonra cümlelerin tamamının tekrar edilmesi şeklinde yapılır. • Ezberlenecek dua ve sûreler öncelikle öğretici tarafından okunur. Daha sonra koro halinde toplu tekrarlarla ezberleme kolaylaştırılır. • Ezberlenecek dua ve surelerin anlamları çocukların seviyeleri dikkate alınarak kısaca açıklanır.
ح، ح، ح HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ح، ح، ح harflerinin isimlerini söyler. 2. ح، ح، ح harflerinin şekillerini tanır. 3. ح، ح، ح harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ح، ح، ح harflerini seslendirir. 5. ح، ح، ح harflerini harekelerine uygun şekilde seslendirir. 6. Salli-barik dualarını ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harekelerin harflere kattığı ses değişiklikleri farklı örneklerle gösterilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.
ذ، ذ، ز HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ذ، ذ، ز harflerinin isimlerini söyler. 2. ذ، ذ، ز harflerinin şekillerini tanır. 3. ذ، ذ، ز harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ذ، ذ، ز harflerini seslendirir. 5. ذ، ذ، ز harflerini harekelerine uygun şekilde seslendirir. 6. Rabbena dualarını ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımalarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harekelerin harflere kattığı ses değişiklikleri farklı örneklerle gösterilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.

س، ش، ص، ض HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. س، ش، ص، ض harflerinin isimlerini söyler. 2. س، ش، ص، ض harflerinin şekillerini tanıır. 3. س، ش، ص، ض harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. س، ش، ص، ض harflerini seslendirir. 5. س، ش، ص، ض harflerini hareketlerine uygun şekilde seslendirir. 6. Kevser Sûresi'ni ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımlarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.
ط، ظ، ع، غ HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ط، ظ، ع، غ harflerinin isimlerini söyler. 2. ط، ظ، ع، غ harflerinin şekillerini tanıır. 3. ط، ظ، ع، غ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ط، ظ، ع، غ harflerini seslendirir. 5. ط، ظ، ع، غ harflerini hareketlerine uygun şekilde seslendirir. 6. İhlas suresini ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımlarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.
ف، ق، ك، ل HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. ف، ق، ك، ل harflerinin isimlerini söyler. 2. ف، ق، ك، ل harflerinin şekillerini tanıır. 3. ف، ق، ك، ل harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. ف، ق، ك، ل harflerini seslendirir. 5. ف، ق، ك، ل harflerini hareketlerine uygun şekilde seslendirir. 6. Fatiha Suresini ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımlarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harekelerin harflere kattığı ses değişiklikleri farklı örneklerle gösterilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.
م، ن، ه، و ی HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. م، ن، ه، و ی harflerinin isimlerini söyler. 2. م، ن، ه، و ی harflerinin şekillerini tanıır. 3. م، ن، ه، و ی harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır. 4. م، ن، ه، و ی harflerini seslendirir. 5. م، ن، ه، و ی harflerini hareketlerine uygun şekilde seslendirir. 6. Tahiyat duasını ezbere okur.	• Çocukların harfleri ses, şekil vb. açılardan birbirinden ayırt edip tanımlarına yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Harekelerin harflere kattığı ses değişiklikleri farklı örneklerle gösterilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır. • Daha önce öğrenmiş olduğu harfler tekrar ettirilerek aynı kelimede okuması sağlanır.

MED HARFLERİNİ TANIMA VE EZBER	1. Med harflerini (ع , و , ي) söyler. 2. Harfleri med harflerine uygun şekilde seslendirir. 3. Nas Suresi'ni ezbere okur.	• Çocukların uzatma harflerini kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Uzatma harflerinin kelimelerin okunuşundaki işlevine değinilir. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
CEZM İŞARETİNİ TANIMA VE EZBER	1. Cezm işaretini tanır. 2. Harfleri cezmi işaretine uygun şekilde birleştirir. 3. Felak Suresi'ni ezbere okur.	• Çocukların cezmi konusunu kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Cezmi işaretinin kelimelerin okunuşundaki işlevine değinilerek söz konusu işaretin harflere kattığı sesin mahiyeti örneklerle anlatılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
ŞEDDE İŞARETİNİ TANIMA	1. Şedde işaretini tanır. 2. Harfleri şedde işaretine uygun şekilde seslendirir.	• Çocukların şedde konusunu kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Şedde işaretinin kelimelerin okunuşundaki işlevine değinilerek söz konusu işaretin harflere kattığı sesin mahiyeti örneklerle anlatılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
TENVİN İŞARETİNİ TANIMA	1. Tenvin işaretini tanır. 2. Harfleri tenvin işaretine uygun şekilde seslendirir.	• Çocukların tenvin konusunu kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Tenvin işaretinin kelimelerin okunuşundaki işlevine değinilerek söz konusu işaretin harflere kattığı sesin mahiyeti örneklerle anlatılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
LAFZATULLAHI TANIMA	1. Lafzatullah'ın okunuşu ile ilgili kuralları söyler. 2. Lafzatullah'ın okunuşu ile ilgili kuralları uygular.	• Çocukların lafzatullah konusunu kolay öğrenmelerine yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler uygulanır. • Lafzatullah'ın okunuşu örneklerle anlatılır. • Görsel ve işitsel materyallerden yararlanılır.
KUR'AN -I KERİM'İ OKUMA	1. Fatiha suresini okur. 2. Bakara Suresi 1-5 ayetleri okur. 3. Bakara Süresi 285- 286 ayetleri okur. 4. Haşr Süresi 22-24 ayetleri okur. 5. Yasin Suresini okur. 6. Mülk Suresini okur. 7. Nebe Suresini okur.	• Öğretici, Kur'an-ı Kerim'den örnek okuyuşlar sunarak model olur. • Sesli materyallerden yararlanılır. • Çocuğun seviyesine uygun miktarda okutulur.

1.6.4. Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı

TAMAMLAYICI KAZANIMLAR ALANI ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

“4-6 Yaş Grubu Öğretim Programının amacı çocuklara Kur'an-ı Kerim'i kendi seviyelerinde tanıtmak, yaşlarına uygun olacak şekilde ihtiyaç duyacakları dini bilgileri onlara sunmak, verilen değerler eğitimi ile onların hem kendilerine hem de başkalarına faydalı bireyler ve ileride iyi yetişkinler haline gelmelerine destek olmaktır. Tüm bunların yanında Öğretim Programının bir amacı da çocukların bilişsel, motor, sosyal-duygusal, öz bakım ve dil becerilerinin gelişmesine destek olarak çocukların günlük yaşamını kolaylaştırmak ve onları hayata hazırlamaktır. Tamamlayıcı kazanımlar bölümü çocukların farklı gelişim alanlarını desteklemek ve onlara ihtiyaç duyacakları kavramları öğretebilmek maksadı ile programa entegre edilmiştir. Söz konusu kavramlar çocuklara öğretilirken aşağıda sıralanan genel ilkelere dikkat edilmeli ve yine her bir kavramın karşısındaki açıklamalar dikkatle okunarak öğretim aşamasında bu bilgilerden faydalanılmalıdır.”¹⁴⁰

Genel İlkeler:

“Kavramları öğretmek için hazırlanan/kullanılan etkinliklerde çocukların yaş grubu dikkate alınmalıdır. Hangi kavramın nasıl bir etkinlikle öğretileceği önceden planlanmalı ve gerekli hazırlıklar yapılmalıdır. Çocuklara aynı anda birden fazla kavram öğretilmeye çalışılmamalı, gerçekleştirilecek etkinliklerin tek bir hedef için planlanmış olmasına dikkat edilmelidir. Kavramları öğrenme süresi çocuktan çocuğa farklılık gösterebilir. Sınıf içerisinde bu bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak saygı duyulmalı ve öğrenciler zorlanmamalıdır. Kavramlar peş peşe öğretilmemeli, her kavram öğretildikten sonra çocuklara o kavramı anlamaları, içselleştirmeleri ve pekiştirmeleri için gerekli zaman tanınmalıdır. Çocukların her kavramı öğrenme süresi farklı olacaktır. Sınıfın ihtiyacına uygun olacak şekilde tekrarlar yapmaya özen gösterilmelidir. Kavramlar öğretilirken ilk olarak eşleştirme etkinlikleri kullanılmalı, sonrasında sırasıyla karşılaştırma (önce iki nesne – sonra sayı arttırılabilir), sınıflandırma, sıralama etkinliklerinden yararlanılmalı ve kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesine dikkat edilmelidir. Kavramlar öğretilirken verilen yönergeleri uygulayamayan/uygularken zorlanan çocuklara doğru yol gösterilmeli fakat ısrar edilmemelidir. (Örneğin rakamlardan birini ısrarla ters yazan öğrenci için

¹⁴⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.37.

doğru yazım gösterilir ama öğrenciyi zorlayacak ısrarlı düzeltmelerden kaçınılır.) Öğrencilerin tümünün çalışmalara katılımı teşvik edilmeli, bu süreç esneklik ile yürütülmelidir. Çocuklar öğrendikleri kavramları günlük hayatlarında uygun yerlerde kullanabilmeleri için teşvik edilmelidir. Tamamlayıcı kazanımlar alanında yer alan kavramlar farklı etkinliklerden faydalanılarak 'Dini Bilgiler', 'Değerler Eğitimi' ve 'Kur'an-ı Kerim' derslerindeki uygun kazanımlarla beraber işlenebilir.”¹⁴¹

Tablo 1.19. Renkler/Geometrik Şekiller Kazanımıyla İlgili Tablo¹⁴²

RENKLER	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Ana renkleri söyler. 2. Ara renklerin nasıl elde edildiğini söyler. 3. Ana renkleri kullanarak ara renkleri elde eder. 4. Aynı renkleri eşleştirir. 5. Açık ve koyu renkleri söyler. 6. Farklı renkleri kullanarak resim yapar.	• İlk etapta çocuklara sırasıyla kırmızı, mavi ve sarı olmak üzere üç ana renk çeşitli etkinliklerle öğretilir. • Ana renkler kavrandıktan sonra bu 3 ana renkten faydalanılarak farklı ara renklerin elde edilebileceği vurgulanır. Çocukların renkleri karıştırmalarına fırsat tanıyacak etkinliklerle farklı renkler tanıtılır. • Ana renkler ve ara renkler kavrandıktan sonra çocukların “açık-koyu renk” kavramlarını uygun etkinliklerle fark etmeleri sağlanır.

GEOMETRİK ŞEKİLLER	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Temel geometrik şekilleri söyler. 2. Geometrik şekillere çevresinden örnekler verir. 3. Farklı materyaller kullanarak geometrik şekiller oluşturur.	• İlk etapta sırasıyla çember, üçgen, kare, dikdörtgen ve daire geometrik şekilleri farklı etkinliklerle çocuklara tanıtılır. • Geometrik şekiller öğretilirken çocuklar, çevrelerinden örnekler vermeleri için teşvik edilir. • Çocuklara farklı materyaller kullanarak (oyun hamuru, kürdan vb.) kavradıkları geometrik şekilleri oluşturmaları için fırsat tanınır.

¹⁴¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.37,38.

¹⁴² Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.39.

Tablo 1.20. Boyut/Miktar/Yön/Mekân/Konum Kazanımlarıyla İlgili Tablo¹⁴³

	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
BOYUT	1. Boyut ifade eden kavramları söyler. 2. Boyut ifade eden kavramlara çevresinden örnekler verir. 3. Boyut ifade eden kavramları günlük hayatında kullanır.	• İlk etapta sırasıyla “büyük, küçük, orta, uzun, kısa, ince, kalın, geniş, dar” olmak üzere boyut ifade eden kavramlar farklı etkinliklerle çocuklara tanıtılır. • Boyutlarla ilgili kavramlar öğretilirken çocuklar çevrelerinden örnekler vermeleri için teşvik edilir.
MİKTAR	1. Miktar ifade eden kavramları söyler. 2. Miktar ifade eden kavramlara çevresinden örnekler verir. 3. Miktar ifade eden kavramları günlük hayatında kullanır.	• İlk etapta sırasıyla “az, çok, ağır, hafif, boş, dolu, tek, çift, yarım, tam, parça, bütün” kavramları farklı etkinliklerle çocuklara tanıtılır. • Miktarla ilgili kavramlar öğretilirken çocuklar çevrelerinden örnekler vermeleri için teşvik edilir.
YÖN/MEKÂN/KONUM	1. Yön, mekân, konum ifade eden kavramları söyler. 2. Yön, mekân, konum ifade eden kavramları günlük hayatında kullanır. 3. Yön, mekân, konum kavramlarını içeren yönergeleri uygular.	• İlk etapta sırasıyla “ön, arka, yukarı, aşağı, ileri, geri, sağ, sol, altında, üstünde, içinde, dışında, uzak, yakın” kavramları farklı etkinliklerle çocuklara tanıtılır. • Yön/mekân/konum ile ilgili kavramlar öğretilirken çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerine fırsat verilir. • Çocuklara yönergeler verilerek (Arkadaşının önüne geç, sağındaki arkadaşının adını söyle vb.) bu kavramları pekiştirmeleri, uygun ortamda konum almaları sağlanır.

¹⁴³ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.40,41.

Tablo 1.21. Duyular ve Sayılar Kazanımlarıyla İlgili Tablo¹⁴⁴

DUYULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Beş duyu organını tanır. 2. Duyu organlarının temel görevlerini açıklar. 3. Duyularla ilgili kavramları söyler. 4. Duyularla ilgili kavramları günlük hayatında kullanır.	• Çocuklara 5 duyu organı ve bunların temel işlevleri tanıtılır. (Gözümüz çevremizdeki canlı ve cansız varlıkları görmemizi sağlar, kulaklarımız sesleri duymamızı sağlar vb.) • 5 duyu organı tanıtıldıktan sonra sırasıyla “tatlı, tuzlu, acı, ekşi, sıcak, soğuk, ılık, sert, yumuşak, ıslak, kuru, taze, bayat, sesli, sessiz, kokulu, kokusuz” gibi duyularla ilgili kavramlar etkinliklerle çocuklara tanıtılır. • Farklı etkinliklerle çocuklara bu kavramları deneyimlemeleri için fırsat tanınır.

SAYILAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Birden dokuz kadar olan rakamları tanır. 2. Sıfır rakamını tanır. 3. Rakamları sırasıyla sayar. 4. Rakamların yazılışını taklit eder. 5. Söylenen sayı kadar nesneyi gösterir.	• İlk etapta sırasıyla 1-9 arası rakamlar farklı etkinliklerle şekil olarak çocuklara tanıtılır ardından 0 rakamı öğretilir ve çocuklara rakamları kavramaları için yeterli zaman tanınır. • Rakamlar çocuklara doğru yazım kurallarına dikkat edilerek öğretilir. • Rakamlar öğretildikten sonra hangi sıra ile sayılacağı sözel olarak belirtilir. (Melodilerden faydalanılabilir) • Çocuklara öğrendikleri her rakamdan sonra rakam kadar nesneyi gösterecekleri/getirecekleri etkinlikler yaptırılır. • Çocuklara rakamlarla nesneleri eşleştirebilecekleri etkinlikler yaptırılır.

¹⁴⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.42,43.

Tablo 1.22. Duygular/Zıt Kavramlarla İlgili Tablo¹⁴⁵

DUYGULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Temel duyguları söyler. 2. Duyguları jest ve mimiklerini kullanarak canlandırır. 3. Gösterilen yüz ifadelerindeki duyguyu tanıır.	• İlk etapta sırasıyla “mutlu, üzgün, kızgın, korkmuş, şaşkın” gibi temel duygular jest-mimik ve görsellerden faydalanılarak tanıtılır. • Farklı etkinliklerle çocukların bu duyguları canlandırmaları sağlanır. • Örnek olaylar üzerinden (sevdiği bir arkadaşı ile karşılaşmak vb.) çocukların duyguları fark etmeleri sağlanır.
ZIT KAVRAMLAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Zıtlık ifade eden kavramları söyler. 2. Zıt kavramlara çevresinden örnekler verir. 3. Zıtlık ifade eden kavramları günlük hayatında kullanır. 4. Zıt kavramları sınıflandırır.	• Zıt kavramlar öğretilirken önce kavramın biri öğretilir, sonra kavram zıttı ile öğretilir. • Çocuklara “aynı-farklı, açık-kapalı, hızlı-yavaş, canlı-cansız, karanlık-aydınlık, eski-yeni, kirli-temiz, aç-tok, doğru-yanlış, yaşlı-geç,” gibi zıt kavramlar tanıtılır. • Çocukların karıştırabilecekleri kavramlar görsellerden faydalanılarak anlatılır ve çocuklardaki kavram karmaşası giderilir. • Kavramlar öğretilirken çocuklar çevrelerinden zıt kavramlara örnekler vermeleri için teşvik edilir.

Tablo 1.23. Zaman/Sembollerle İlgili Tablo¹⁴⁶

ZAMAN	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Zaman ifade eden kavramları söyler. 2. Zaman ifade eden kavramları günlük hayatında kullanır. 3. Haftanın günlerini söyler. 4. Ayları söyler. 5. Mevsimleri söyler.	• İlk etapta sırayla “önce, şimdi, sonra, sabah, öğle, akşam, dün, bugün, yarın, gece, gündüz” olmak üzere zaman ifade eden kavramlar çocuklara tanıtılır. • Zaman kavramları günlük hayattan örneklerle ilişkilendirilir. • Haftanın günleri, aylar ve mevsimler şarkı ve melodilerden faydalanılarak öğretilir.

¹⁴⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.44.¹⁴⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, s.45.

SEMBOLLER	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
	1. Günlük hayatında karşılaşma ihtimali olan önemli sembolleri tanır. 2. Önemli sembolleri gördüğünde ne anlama geldiğini söyler.	• Çocuklara günlük hayatta karşılaşma ihtimalleri olan “geri dönüşüm, çöp atma, wc, tehlike- yön okları, acil çıkış” gibi semboller öğretilir.

1.6.5. Beslenme ve Temizlik Alanı

Beslenme ve Temizlik Alanı Öğretim İlke ve Yöntemleri

“Temizlik bütün bireyler için sağlıklı olmanın başlıca kurallarından birisidir ve çocukların sağlıklı büyümesinde çok önemli bir rolü vardır. Günlük hayatımızda çok basit gibi görünen el yıkama, beden, kıyafet ile kullanılan araç-gereçlerin temizliği kişiyi birçok hastalıktan koruyarak sağlıklı bir yaşam sürmesine yardımcı olur. Bu konunun ‘Temizlik imandan gelir’ hadisinden de anlaşılacağı üzere dinimizde de önemli bir yeri vardır. Bu sebeple dini, kişisel ve toplumsal anlamda kritik bir yeri olan temizlik alışkanlığının çocuklukta kazanılması önem arz eder. Çocukların yeterli ve dengeli beslenmeleri ve sağlıklı bir beslenme alışkanlığı kazanmaları ileride fiziksel ve zihinsel anlamda sağlıklı bireyler olmalarının ön koşuludur. Erken yaşlarda kazanılmış sağlıklı bir beslenme alışkanlığı aynı zamanda çocuğun hayatının ileriki aşamalarında ortaya çıkabilecek beslenme sorunlarını önlemede önemli rol oynayacaktır. Tüm bunlara dayanarak ‘Beslenme ve Temizlik’ konusu 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretim Programındaki öğrenme alanlarından bir tanesi olarak planlanmıştır.”¹⁴⁷

Genel İlkeler:

“Temizlik konusu işlenirken değerler eğitimi ve dini bilgiler alanındaki ilgili kazanımlardan da yararlanılarak bu konunun dinimizdeki önemi vurgulanmalıdır. Çocuklara temizlik alışkanlığı kazandırmaya çalışırken temizliğe dikkat etmemenin olumsuz sonuçlarını vurgulamak yerine, dikkat etmenin olumlu yönleri vurgulanmalıdır. (‘Tuvaletten çıkınca ellerini yıkamazsan hastalanır ve hastaneye gitmek zorunda kalırsın’ yerine ‘Tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkayarak mikroplardan arınabilir ve daha sağlıklı olabilirsin’ gibi). Temizlik ile ilgili konuları

¹⁴⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları, s.46.

işlerken çocukların yaşlarına uygun etkinliklerden, drama, oyun, hikâye ve videolardan faydalanılmalıdır. Sadece beden temizliğine değil, kıyafetlerin, kullanılan araç-gereçlerin (oyuncaklar, suluk vb.) ve yaşanılan ortamın da temiz olması gerektiğine dikkat çekilmelidir. Temizlik konusu ile ilgili abartılı uygulamalardan kaçınılmalıdır (kıyafetindeki küçük bir lekeyi abartmak, üzerine bir şey döktüğünde ya da yemeğini döktüğünde abartılı tepkiler vermek, ellerini yıkayan çocuğa iyi yıkamadığını söyleyerek tekrar tekrar el yıkatmak vb.). Çocukların ana ve ara beslenme saatlerine riayet edilmelidir. Beslenme saatlerinde çocuklara önerilen yemek listesine uygun yiyecekler sunulmalıdır. Beslenme sırasında el temizliğine ve yiyeceklerin (sebze, meyve vb.) yıkanmış ve temiz olması gerektiğine dikkat çekilerek temizlik konusu beslenme sırasında da vurgulanmalıdır. Beden temizliği ve beslenme sırasında gerekli olan araç gereçlerin kullanımı gibi konularda ihtiyaç olmadıkça çocuklara müdahale edilmemeli, çocukların öz bakım becerilerinin gelişimi desteklenmelidir (yemek yerken döktüğü için çocuğa öğreticinin/yardımcı personelin yemek yedirmemesi, gerekli önlemlerin alınarak çocuğun bu konudaki becerisinin gelişimine destek olunması gerekir). Yemek seçen çocuklar, yaşlarına uygun yöntemlerden faydalanılarak tüm besinleri almaları konusunda aileyle işbirliği yapılarak teşvik edilmeli fakat kesinlikle zorlanmamalıdır (Allah yemek seçenleri sevmez, tüm nimetleri Allah yarattığı için yemek seçmek günahtır gibi söylemlerden kaçınılmalıdır). Kursa başlamadan önce çocukların bir alerjisi ya da sağlık problemlerinin olup olmadığına dair bilgiler hassasiyetle alınmalı ve beslenme sırasında göz önünde bulundurulmalıdır. Beslenme ve temizlik konusu işlenirken Peygamberimizin hayatından örnekler verilmeli ve çocuklara rol model olmaya özen gösterilmelidir.”¹⁴⁸

¹⁴⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları*, s.46,47.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA BAĞLI 4-6 YAŞ KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN YETERLİLİKLERİ

4-6 yaş grubu, çocukların zihinsel ve duygusal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir. Bu yaş grubuna hizmet sunan, kurslarda ders verecek öğretmenler çocukların bu özel durumuna uygun, etkili ve verimli hizmet sunmak için belli başlı yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir.

4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenler diğer eğitimcilere göre özel bir yeterliliğe ve donanıma sahip olmaları oldukça önem arz etmektedir. Neden özel bir yeterliliğe ihtiyaç duyulduğunu birkaç madde ile izahını yapmak yerinde olacaktır. İhtiyaç duyulan alanlar öğretmenler açısından olmazsa olmazlardandır. İhtiyaç alanlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- **Çocuk Gelişimi:** Öğrenme süreçlerini daha verimli hale getirmek ve çocuğun gelişim evrelerine hâkim olmak için belli başlı yeterliliklere sahip olunmalıdır.
- **Etkili öğretim:** Öğreticiler Kur'an ve diğer temel dini bilgiler noktasında yeterli bilgiye sahip olmalılar. Açık, anlaşılır bir öğretim modeli ile eğitim sürecini doğru bir şekilde sunabilirler.
- **Öğrenci Merkezli Yaklaşım:** Her bir çocuk birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Birbirinden farklı oldukları gerçeği öğretmenlerin öğrenme ve öğretme modelleriyle ilgili temel yeterlilik sahibi olmalarını zorunlu kılmaktadır. Günümüz şartlarında öğrenci merkezli yaklaşım ile öğrenciler aktif bir şekilde derse katılım sağlayarak daha etkili bir eğitim öğretim süreci yaşamaktadırlar.
- **Psikolojik Yeterlilik:** Öğrenciler birçok alanda merakları ve soru sorma odaklı olmaları bilinen bir gerçektir. Öğrencilerin dini sorularına ve genel gelişimlerine katkı mahiyetinde psikolojik destek oldukça önemlidir.

Aşağıda ilk olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine yer verilmiştir. Daha sonra ise sırasıyla katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevapların dağılımına ve Kur'an kursu öğretici yeterliliği alt boyutlarının demografik değişkenlere göre farklılık durumuna yer verilmiştir. SPSS analizinde elde edilen verilerin bazıları anlamsız çıkmıştır. Çalışmada yalnızca anlamlı olan veriler aktarılmıştır. Daha sonra da elde edilen anlamlı bulgular açıklanarak yorumlanmıştır.

2.2. ARŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETİCİLERİN KİŞİSEL BİLGİLERİ

2.2.1. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Kuran kursu öğreticisi alımında yaştan ziyade nitelik faktörü gözetilmektedir. Katılımcıların yaş dağılımı aşağıda verilmiştir. Yaş dağılımı noktasında katılımcıların neredeyse 18 yaş üstü her yaş gurubunda hizmet verdikleri gözlemlenmektedir.

Tablo 2.24. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı

Yaş	N	(%)
26 yaş ve altı	45	14.2
27-32 yaş	75	23.7
33-37 yaş	51	16.1
38-44 yaş	94	29.7
45 yaş ve üstü	51	16.1
Toplam	316	100

Tablo 2.24'de araştırmaya katılan Kur'an kursu öğretmenlerinin yaş dağılımı gösterilmektedir. Çalışma kapsamında 26 yaş ve altı 45 (%14,2), 27-32 yaş arası 75 (%23,7), 33-37 yaş arası 51 (%16,1), 38-44 yaş arası 94 (%29,7) ve 45 yaş ve üstü 51 (%16,1) kişi katılmıştır.

2.2.2. Katılımcıların Çocuk Durumu Dağılımı

Katılımcılara yöneltilen soruda çoğunluğun çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. İstatistik verileri aşağıda tablo 2.25’ te paylaşılmıştır.

Tablo 2.25. Katılımcıların Çocuk Durumu Dağılımı

Çocuk Durumu	N	(%)
Çocuğum Var	204	64.6
Çocuğum yok	112	35.4
Toplam	316	100

Tablo 2.25’te araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin çocuk sahip olup olmama dağılımı belirtilmektedir. Çalışma kapsamında katılımcıların, 204 (%64,6)’ü çocuğum var ve 112 (%35,4)’si çocuğum yok şeklinde ifade etmiştir.

2.2.3. Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

Aşağıda tablo 2.26’da katılımcıların medeni durumuna dair veriler yansıtılmıştır.

Tablo 2.26. Katılımcıların Medeni Durumuna göre Dağılımı

Medeni Durum	N	(%)
Evli	232	73.4
Bekar	84	26.6
Toplam	316	100

Tablo 2.26’de araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin medeni durumlarının dağılımı bulunmaktadır. Çalışma kapsamında 232 (%73,4)’si evli ve 84 (%26,6)’ü bekar şeklinde ifade etmiştir. Evli olanların bekar olanlara nazaran daha fazla görev aldıkları gözlemlenmektedir.

2.2.4. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Dağılımı

Diyanet işleri başkanlığı bünyesinde kadrolu ve sözleşmeli personelin çalıştırılması yanı sıra zaruri sebeplerden ötürü fahri öğretici alımı da yapılabilmektedir. Bu bağlamda aşağıda tablo 2.27’de katılımcıların resmi statülerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.27. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Dağılımı

Resmi Statü	N	(%)
Kadrolu	144	45.6
Sözleşmeli	38	12.0
Fahri	134	42.4
Toplam	316	100

Tablo 2.27’de araştırmaya katılan Kur’an kursu öğreticilerinin resmi statülerinin dağılımı gösterilmektedir. Bu kapsamda 144 (%45,6)’ü kadrolu, 38’i (%12,0) sözleşmeli ve 134 (%42,4)’ü fahri olarak yanıtlamıştır.

2.2.5. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Dağılımı

Aşağıda tablo 2.28’de katılımcıların belirttiği üzere formasyon durumu verilmiştir.

Tablo 2.28. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Dağılımı

Pedagojik Formasyon Durumu	N	(%)
Var	146	46.2
Yok	170	53.8
Toplam	316	100

Tablo 2.28’de araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin pedagojik formasyonunun olup olmama dağılımı sunulmaktadır. Çalışma kapsamında 146 (%46,2)’sı pedagojik formasyonum var ve 170 (%53,8)’i pedagojik formasyonum yok şeklinde ifade etmiştir.

2.2.6. Katılımcıların Öğrenim Durumlarının Dağılımı

Aşağıda tablo 2.29’da katılımcıların eğitim durumlarının dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.29. Katılımcıların Öğrenim Durumlarının Dağılımı

Öğrenim Durumu	N	(%)
İmam Hatip Lisesi	40	12.7
İlahiyat Ön Lisans	84	26.6
İlahiyat Lisans	108	34.2
İLİTAM	84	26.6
Toplam	316	100

Tablo 2.29’da araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin öğrenim durumlarının dağılımı gösterilmektedir. Çalışma kapsamında imam hatip lisesi 40 (%12,7), ilahiyat ön lisans 84 (%26,6), ilahiyat lisans 108 (%34,2) ve İLİTAM 84 (%26,6) olarak yanıtlanmıştır.

2.2.7. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Aşağıda tablo 2.30’da katılımcıların çocuk gelişimi eğitimine dair bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 2.30. Katılımcıların Çocuk Gelişimin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Çocuk Gelişim Eğitim Durumu	N	(%)
Halk Eğitim Merkezi	150	47.5
Çocuk Gelişimi Bölümü	78	24.7
Sürekli Eğitim Merkezi	38	12.0
Diğer	50	15.8
Toplam	316	100

Tablo 2.30’da araştırmaya katılan Kur’an kursu öğretmenlerinin çocuk gelişimi eğitim durumlarının dağılımı gösterilmektedir. Çalışma kapsamında halk eğitim merkezi bünyesinde eğitim gören 150 (%47,5), çocuk gelişimi bölümü okuyan 78 (%24,7), sürekli eğitim merkezi yoluyla 38 (%12,0) ve diğer 50 (%15,8) katılımcı eğitim aldıklarını belirtmiştir.

2.3. KATILIMCILARIN KUR’AN KURSU ÖĞRETİCİ YETERLİKLERİ ÖLÇEĞİNE VERDİKLERİ YANITLARIN DAĞILIMI

Tablo 2.31. Katılımcıların Ölçme Aracına Verdikleri Yanıtları Dağılımı

Kur’an Kursu Öğretici Yeterlilikleri Ölçeği ¹⁴⁹	Hiç Yapamam	Yapamam	Biraz Yapabilirim	Yapabilirim	Rahatlıkla Yapabilirim
1.” Eğitim-öğretim sürecini öğrencilerimin dini konulardaki meraklarını diri tutacak biçimde yürütebilirim.”	-	%0,3 (1 Kişi)	%8,9 (28 Kişi)	%31,3 (99 Kişi)	%59,5 (188 Kişi)

¹⁴⁹ Koç, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretici Yeterlilikleri Ölçeği (KÖYÖ). *Hitit İlahiyat Dergisi* 23.1(2024): 135-167

2.” Öğrencilerimin dil becerilerini geliştirmeleri için imkanlar oluşturabilirim.”	%0,6 (2 Kişi)	%1,3 (4 Kişi)	%11,7 (37 Kişi)	%31,6 (100 Kişi)	%54,7 (173 Kişi)
3.” Öğrenme sürecini öğrencilerimin gelişimlerine uygun şekilde planlayabilirim.”	-	%1,6 (5 Kişi)	%4,1 (13 Kişi)	%28,8 (91 Kişi)	%65,5 (207 Kişi)
4.” Öğrencilerimin dini gelişim alanındaki özellikleri hakkında bilgi sahibiyim.”	-	%0,3 (1 Kişi)	%8,2 (26 Kişi)	%25,3 (80 Kişi)	%66,1 (209 Kişi)
5.” Öğrenme ortamını öğrencilerimin yaratıcılığını destekleyecek şekilde tasarlayabilirim.”	%0,6 (2 Kişi)	%0,9 (3 Kişi)	%16,8 (53 Kişi)	%31,0 (98 Kişi)	%50,6 (160 Kişi)
6.” Öğrencilerimin duygularını tanımaları için uygun etkinlikler planlayabilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%9,2 (29 Kişi)	%30,4 (96 Kişi)	%59,8 (189 Kişi)
7.” Öğrencilerimin bir durumla ilgili duygularını uygun yollarla ifade etmelerine destek olabilirim.”	-	%0,9 (3 Kişi)	%6,6 (21 Kişi)	%31,3 (99 Kişi)	%61,1 (193 Kişi)
8.” Öğrencilerimin dini konulardaki sorularını gelişim seviyelerine uygun şekilde cevaplayabilirim.”	-	%0,9 (3 Kişi)	%6,6 (21 Kişi)	%33,5 (106 Kişi)	%58,9 (186 Kişi)
9.” Öğrencilerimin yaşlarına uygun gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibiyim.”	-	%0,9 (3 Kişi)	%7,9 (25 Kişi)	%32,6 (103 Kişi)	%58,5 (185 Kişi)
10.” Öğrencilerimin öz bakım becerilerini olgunlaştıracak etkinlikler yapabilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%5,7 (18 Kişi)	%23,7 (75 Kişi)	%69,9 (221 Kişi)

11.” Öğrencilerimin Kur’an’ı doğru bir şekilde öğrenmelerine yardım edecek örnek okuyuşlar sunabilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%4,4 (14 Kişi)	%17,4 (55 Kişi)	%77,5 (245 Kişi)
12.” Öğrencilerimin Hz. Peygamber’i (sav) örnek bir şahsiyet olarak tanımlarını sağlayabilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%3,8 (12 Kişi)	%19,6 (62 Kişi)	%75,9 (240 Kişi)
13.” Kur’an öğretiminde özel öğretim tekniklerini etkin bir şekilde kullanabilirim.”	%0,6 (2 Kişi)	%1,9 (6 Kişi)	%6,6 (21 Kişi)	%33,2 (105 Kişi)	%57,6 (182 Kişi)
14.” Öğrencilerimin İslam dinine ait değerleri fark etmelerini sağlayabilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%2,2 (7 Kişi)	%25,0 (79 Kişi)	%72,2 (228 Kişi)
15.” Öğrencilerime Allah’ı anlatırken sevgi temelli yaklaşımı göz önünde bulundururum.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%0,9 (3 Kişi)	%13,0 (41 Kişi)	%85,4 (270 Kişi)
16.” Öğrencilerimin Kur’an öğrenimini pekiştirecek bireysel çalışma tekniklerini uygulayabilirim.”	-	%1,3 (4 Kişi)	%5,4 (17 Kişi)	%24,7 (78 Kişi)	%68,7 (217 Kişi)
17.” Öğrencilerimin toplumsal değerlerin farkında olmalarını sağlayabilirim.”	-	-	%2,8 (9 Kişi)	%25,0 (79 Kişi)	%72,2 (228 Kişi)
18.” Dua ve surelerin ezberlenmesinde özel öğretim tekniklerini kullanabilirim.”	%0,3 (1 Kişi)	%2,5 (8 Kişi)	%7,3 (23 Kişi)	%29,7 (94 Kişi)	%60,1 (190 Kişi)
19.” Öğrettiğim ezber/dua metinlerini öğrencilerime açıklayabilirim.”	%0,6 (2 Kişi)	%1,3 (4 Kişi)	%10,1 (32 Kişi)	%30,7 (97 Kişi)	%57,3 (181 Kişi)

20." Öğrencilerimin seviyesine uygun değerler eğitimi etkinliklerini uygulayabilirim."	-	-	%6,0 (19 Kişi)	%22,2 (70 Kişi)	%71,8 (227 Kişi)
21." Derslerimde öğretim teknolojilerini etkin şekilde kullanabilirim."	%2,5 (8 Kişi)	-	%11,7 (37 Kişi)	%34,8 (110 Kişi)	%50,9 (161 Kişi)
22." Din eğitimini kolaylaştıracak ders materyalleri hazırlayabilirim."	%1,3 (4 Kişi)	%3,5 (11 Kişi)	%7,9 (25 Kişi)	%24,4 (77 Kişi)	%63,0 (199 Kişi)
23." İşlediğim konuların anlaşılmasını kolaylaştıracak öğrenci seviyesine uygun hikayeler anlatabilirim."	-	%3,2 (10 Kişi)	%7,3 (23 Kişi)	%21,5 (68 Kişi)	%68,0 (215 Kişi)
24." Eğitim faaliyetlerinde görsel materyalleri etkin şekilde kullanabilirim."	%1,6 (5 Kişi)	%1,9 (6 Kişi)	%7,6 (24 Kişi)	%24,4 (77 Kişi)	%64,6 (204 Kişi)
25." Eğitim faaliyetlerinde üç boyutlu materyalleri etkin şekilde kullanabilirim."	%1,9 (6 Kişi)	%3,8 (12 Kişi)	%17,7 (56 Kişi)	%32,0 (101 Kişi)	%44,6 (141 Kişi)
26." Öğrencilerimin gelişimlerine uygun müzikleri kullanarak eğitim yapabilirim."	%1,6 (5 Kişi)	%2,8 (9 Kişi)	%5,7 (18 Kişi)	%26,9 (85 Kişi)	%63,0 (199 Kişi)
27." Öğrencilerimin kendilerini güvende hissetmelerini destekleyici tutumlar sergileyebilirim."	-	%1,6 (5 Kişi)	%4,1 (13 Kişi)	%18,0 (57 Kişi)	%76,3 (241 Kişi)
28." Öğrencilerimin duygusal işaretlerini doğru bir şekilde okuyabilirim."	%0,6 (2 Kişi)	%0,6 (2 Kişi)	%5,7 (18 Kişi)	%31,3 (99 Kişi)	%61,7 (195 Kişi)

29.” Öğrencilerimin sevildiklerini hissettikleri bir ortamı oluşturabilirim.”	-	-	%2,8 (9 Kişi)	%16,8 (53 Kişi)	%80,4 (254 Kişi)
30.” Benimle öğrencilerim arasında onların dini duygularının gelişmesine katkı sağlayacak bir bağ kurabilirim.”	-	%0,9 (3 Kişi)	%6,0 (19 Kişi)	%21,2 (67 Kişi)	%71,8 (227 Kişi)
31.” Öğrencilerimin ilgilerinin farkına varabilirim.”	-	-	%6,3 (20 Kişi)	%26,3 (83 Kişi)	%67,4 (213 Kişi)
32.” Öğrencilerimi etkinliklere katılmaları hususunda motive edebilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%3,8 (12 Kişi)	%26,6 (84 Kişi)	%69,0 (218 Kişi)
33.” Öğrencilerimin bir görevi başarmak için kendilerini güdülemelerine yardım edebilirim.”	-	%0,6 (2 Kişi)	%4,1 (13 Kişi)	%26,3 (83 Kişi)	%69,0 (218 Kişi)
34.” Öğrencilerimin beni rol model olarak gördüklerini gözden kaçırabilirim. (Ters Madde)”	%45,9 (145 Kişi)	%29,7 (94 Kişi)	%10,4 (33 Kişi)	%8,9 (28 Kişi)	%5,1 (16 Kişi)
35.” Eğitim sürecinde öğrencilerimin bireysel farklılıklarını görmezden gelebilirim. (Ters Madde)”	%64,6 (204 Kişi)	%18,7 (59 Kişi)	%4,4 (14 Kişi)	%6,0 (19 Kişi)	%6,3 (20 Kişi)
36.” Öğrencilerimin eğitim sürecine aktif katılımını sağlamada yetersiz kalabilirim. (Ters Madde)”	%59,2 (187 Kişi)	%25,6 (81 Kişi)	%6,0 (19 Kişi)	%5,1 (16 Kişi)	%4,1 (13 Kişi)
37.” Sınıfımda öğrenmeye engel olan durumlar karşısında çaresiz kalabilirim. (Ters Madde)”	%46,8 (148 Kişi)	%33,9 (107 Kişi)	%10,8 (34 Kişi)	%5,4 (17 Kişi)	%3,2 (10 Kişi)

38.” Öğrencilerim üzerinde korkuya sebep olabilecek incitici davranışlar sergileyebilirim. <i>(Ters Madde)</i> ”	%78,5 (248 Kişi)	%11,4 (36 Kişi)	%4,4 (14 Kişi)	%2,8 (9 Kişi)	%2,8 (9 Kişi)
39.” Öğrencilerin sınıf ortamını bozucu davranışları karşısında olumsuz tepki verebilirim. <i>(Ters Madde)</i> ”	%51,9 (164 Kişi)	%27,5 (87 Kişi)	%10,8 (34 Kişi)	%7,9 (25 Kişi)	%1,9 (6 Kişi)
40.” Ailelerin alan uzmanlarınca verilen eğitim etkinliklerine katılmalarını özendirebilirim.”	%2,8 (9 Kişi)	%3,2 (10 Kişi)	%16,8 (53 Kişi)	%23,1 (73 Kişi)	%54,1 (171 Kişi)
41.” Ailelerin eğitim süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlayabilirim.”	%3,5 (11 Kişi)	%2,8 (9 Kişi)	%17,4 (55 Kişi)	%25,0 (79 Kişi)	%51,3 (162 Kişi)
42. “Öğrencilerimin gelişimlerini desteklemek için ailelere yönelik düzenli bilgilendirmeler yapabilirim.”	%1,3 (4 Kişi)	%1,6 (5 Kişi)	%6,3 (20 Kişi)	%25,6 (81 Kişi)	%65,2 (206 Kişi)

Yukarıda da belirtildiği üzere ölçeğimiz toplam 42 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğimizde toplamda 6 alt boyut bulunmaktadır.

İlk alt boyut Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Faktörü olup 1-10 sorulardan oluşmaktadır. İlk on soruya katılımcılar muhtelif cevaplar vermişlerdir. En fazla yanıt %69,9 (221 Kişi) ile “Öğrencilerimin öz bakım becerilerini olgunlaştıracak etkinlikler yapabilirim.” Yanıtı olmuştur. İkinci en yüksek yanıt ise %66,1 (209 Kişi) ile “Öğrencilerimin dini gelişim alanındaki özellikleri hakkında bilgi sahibiyim.” Yanıtı olmuştur. Birinci alt boyutla alakalı en az yanıt ise %50,6 (160 Kişi) ile “Öğrenme ortamını öğrencilerimin yaratıcılığını destekleyecek şekilde tasarlayabilirim.” yanıtı olmuştur.

İkinci alt boyut Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Faktörü olup 11-20 maddelerini kapsamaktadır. Bu alt boyutta en fazla yanıt %85,4 (270 Kişi) ile”

Öğrencilerime Allah'ı anlatırken sevgi temelli yaklaşımı göz önünde bulundururum.” yanıtı olmuştur. İkinci en fazla anıt ise %77,5 (245 Kişi) ile “Öğrencilerimin Kur'an'ı doğru bir şekilde öğrenmelerine yardım edecek örnek okuyuşlar sunabilirim.” yanıtı olmuştur. Bu alt boyutta en az yanıt ise %57,3 (181 Kişi) ile “ Öğrettiğim ezber/dua metinlerini öğrencilerime açıklayabilirim” yanıtı olmuştur.

Üçüncü alt boyut Materyal Geliştirme ve Kullanma Faktörü olup 21-26 maddelerinden oluşmaktadır. Bu alt boyutta en fazla yanıt %68,0 (215 Kişi) ile “İşlediğim konuların anlaşılmasını kolaylaştıracak öğrenci seviyesine uygun hikayeler anlatabilirim.” yanıtı olmuştur. İkinci en fazla yanıt ise %64,6 (204 Kişi) ile “Eğitim faaliyetlerinde görsel materyalleri etkin şekilde kullanabilirim.” yanıtı olmuştur. Bu boyutta en az yanıt ise %44,6 (141 Kişi) ile “Eğitim faaliyetlerinde üç boyutlu materyalleri etkin şekilde kullanabilirim.” yanıtı olmuştur.

Dördüncü alt boyut Etkili İletişim Faktörü olup 27-33 maddelerinden oluşmaktadır. Bu alt boyutta en fazla yanıt %80,4 (254 Kişi) ile “Öğrencilerimin sevildiklerini hissettikleri bir ortamı oluşturabilirim.” Yanıtı olmuştur. İkinci en yüksek yanıt ise %76,3 (241 Kişi) ile “Öğrencilerimin kendilerini güvende hissetmelerini destekleyici tutumlar sergileyebilirim.” Yanıtı olmuştur. Bu alt boyutta en az yanıt ise %61,7 (195 Kişi) ile “Öğrencilerimin duygusal işaretlerini doğru bir şekilde okuyabilirim.” yanıtı olmuştur.

Beşinci alt boyut Sınıf Yönetimi Faktörü olup 34-39 maddelerinden oluşmaktadır. Bu maddeler (ters madde) halindedir. Bu alt boyutta en fazla yanıt %78,5 (248 Kişi) ile” Öğrencilerim üzerinde korkuya sebep olabilecek incitici davranışlar sergileyebilirim.” yanıtı olmuştur. İkinci en fazla yanıt ise %64,6(204 Kişi) ile “Eğitim sürecinde öğrencilerimin bireysel farklılıklarını görmezden gelebilirim.” yanıtı olmuştur. Bu alt boyutta en az yanıt %45,9 (145 Kişi) ile “Öğrencilerimin beni rol model olarak gördüklerini gözden kaçırabilirim” yanıtı olmuştur.

Altıncı ve son alt boyut Aile Katılımını Sağlama Faktörü olup 40-42 maddelerinden oluşmaktadır. Bu alt boyutta en fazla yanıt %65,2 (206 Kişi) ile” Öğrencilerimin gelişimlerini desteklemek için ailelere yönelik düzenli bilgilendirmeler

yapabilirim.” yanıtı olmuştur. İkinci en fazla yanıt %54,1 (171 Kişi) ile “Ailelerin alan uzmanlarıncaya verilen eğitim etkinliklerine katılmalarını özendirebilirim.” yanıtı olmuştur. Bu alt boyutta en az yanıt %51,3 (162 Kişi) ile “Ailelerin eğitim süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlayabilirim.” yanıtı olmuştur.

Tablo 2.32. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Normallik Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	Min.	Maks.	X	SS	Çarpıklık	Basıklık
Kur'an Kursu Öğretici Yeterlik							
Toplam	316	116	210	188.64	19.21	-1.327	1.732
Öğrenci Gelişimine Uygun							
Eğitim	316	21	50	44.98	5.10	-1.308	1.692
Din Öğretim Yöntemlerini							
Uygulama	316	29	50	46.25	4.40	-1.439	1.751
Materyal Geliştirme ve							
Kullanma	316	9	30	26.39	4.38	-1.841	1.894
Sınıf Yönetimi	316	16	35	32.51	3.31	-1.796	1.756
Etkili İletişim	316	6	30	25.57	4.82	-1.636	2.982
Aile Katılımını Sağlama	316	3	15	12.92	2.36	-1.459	2.772

Tablo 2.32’te yer aldığı üzere katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterlikleri toplam puanları, standart sapmaları, minimum-maksimum değerleri, çarpıklık ve basıklık katsayıları verilmiştir.

Çalışmada katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterlikleri puan ortalaması 188.64 ve standart sapması 19.21’dir. Araştırma kapsamında Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu puanlarının ortalaması 44.98, standart sapması 5.10; din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutunun ortalaması 46.25, standart sapması 4.40; materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu puan ortalaması 26.39, standart sapması 4.38; sınıf yönetimi alt boyutunun puan ortalaması 32.51, standart sapması 3.31; etkili iletişim alt boyutunun puan ortalaması 25.57, standart sapması 4.82

ve aile katılımını sağlama alt boyutunun puan ortalaması 12.92, standart sapması 2.36 olarak tespit edilmiştir.

Bu değişkenlere ait normallik analizlerine ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakıldığında ise değişkenlerin ve değişkenlere ait alt boyutların tümünün basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 3 aralığında olduğu, normale yakın bir dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem sayısı büyük olduğunda Kolmogorov-Smirnov sonuçlarının bundan etkilendiği ve analizin anlamlı çıkma ihtimalinin arttığı göz önüne alındığında ve değişkenlere dair diğer normallik analiz sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, değişkenlerin normallik varsayımlarını karşıladığına ve parametrik testler üzerinden analizine karar verilmiştir.¹⁵⁰

Tablo 2.33. Değişkenler ve Alt Boyutlar Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi
Bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
(1) Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği	1	0,878*	0,903*	0,872*	0,860*	0,576*	0,551*
(2) Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim		1	0,805*	0,729*	0,742*	0,324*	0,418*
(3) Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama			1	0,784*	0,796*	0,355*	0,445*
(4) Materyal Geliştirme ve Kullanma				1	0,757*	0,352*	0,419*
(5) Etkili İletişim					1	0,323**	0,438
(6) Sınıf Yönetimi						1	0,172
(7) Aile Katılımını Sağlama							1

P<.01

Tablo 2.33' te katılımcıların bağımlı ve bağımsız değişkenlerden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların bu değişkenlerden ve değişkenlerin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilere ulaşılmıştır.

¹⁵⁰ Şener, Büyüköztürk. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, araştırma deseni Spss Uygulamaları ve yorum.* Pegem akademi, 2014

Söz konusu tabloya göre katılımcıların aldıkları puanlar toplam puan açısından incelendiğinde Kur'an kursu öğretici yeterliği ve öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.878$, $p<.01$); din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.903$, $p<.01$); materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.872$, $p<.01$); etkili iletişim alt boyutu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.860$, $p<.01$); sınıf yönetimi alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.576$, $p<.01$); aile katılımını sağlama alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.551$, $p<.01$) saptanmıştır.

Öte yandan tabloya göre alt boyutların kendi aralarında da bazı ilişkiler saptanmıştır. Öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu ile din öğretimi yöntemlerini uygulama arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.805$, $p<.01$); materyal geliştirme ve kullanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=0.729$, $p<.01$); etkili iletişim alt boyutu arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.742$, $p<.01$); sınıf yönetimi alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.324$, $p<.01$); aile katılımını sağlama alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.418$, $p<.01$); saptanmıştır.

Tabloya göre din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu ile materyal geliştirme ve kullanma arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.784$, $p<.01$); etkili iletişim arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=0.796$, $p<.01$); sınıf yönetimi alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.355$, $p<.01$); aile katılımını sağlama alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.445$, $p<.01$).

Yine korelasyon tablosu bağlamında materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile etkili iletişim arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.757$, $p<.01$); sınıf yönetimi alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.352$, $p<.01$); aile katılımını sağlama alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.419$, $p<.01$) tespit edilmiştir.

Ek olarak tablo içeriğine bakıldığında etkili iletişim alt boyutu ile sınıf yönetimi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.438$, $p<.01$); aile katılımını sağlama alt boyutu arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=0.784$, $p<.01$) bulunmuştur. Son olarak sınıf yönetimi alt boyutu ile aile katılımını sağlama alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkiye ($r=0.172$, $p>.05$) ulaşılamamıştır.

Yukarıdaki analizden elde edilen bulgular Kur'an kursu Öğreticiliği ile alt boyutlar arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Bizim genel hipotezimiz Kur'an kursu öğretici yeterliliği ve alt boyutların demografik değişkenlere göre farklılaşmalarıyla ilgilidir. Bu nedenle Elde edilen bulgular doğrultusunda Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği ile Alt boyutlardan Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Nitekim Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, çok yönlü bir şekilde öğrencinin başarısını, potansiyelini yukarıya taşıyan bireysel ihtiyaçlarına ve öğrenme stillerine göre şekillenen bir eğitim modelidir.

Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim üzerine birtakım çalışmalarda yapılmıştır. Yapılan çalışmalar bu tezi doğrular niteliktedir.¹⁵¹ Zira yapılan çalışmalara göre çocuğa gerekli şartlar sağlandığında ve fırsatlar sunulduğunda gelişim en üst seviyede gerçekleşir.¹⁵² Bir diğer alt boyut olan Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama açısından da anlamlı ve yüksek derece de pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Öğretici, dini kavramları ve değerleri öğrenciye aktarmadan önce yöntem noktasında birtakım yeterliliğe sahip olmalıdır. Din öğretim yöntemlerine hâkim olma beraberinde başarıyı ve yeterliliği getirecektir. Yapılan çalışmalar bu tezimizi doğrular niteliktedir.¹⁵³ Kur'an'daki öğretim yaklaşımları da bu anlamda önem arz etmektedir. Sevgi, merhamet¹⁵⁴, dostça tavır¹⁵⁵, tatlı ve güler yüz ve güzel konuşmak¹⁵⁶ sağlıklı bir eğitim öğretim noktasında oldukça önem arz etmektedir.

¹⁵¹ Mehmet Özyürek- A. Tuba Tuncer, "Gelişimciliğin Eğitim Uygulamaları Üzerindeki Etkisi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 1/1 (01 Mart 2003), 4.

¹⁵² Özyürek- Tuncer, "Gelişimciliğin Eğitim Uygulamaları Üzerindeki Etkisi", 5.

¹⁵³ Fatih Güdürü, "Din Eğitimi İlke ve Yöntemleri Açısından Hucurat Suresi", Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi 5/1 (11 Nisan 2021), 92.

¹⁵⁴ El-Âli İmran, 3/ 159

¹⁵⁵ Et-Taha, 20/ 44, et-Tevbe, 9/ 6, en-Nisa, 4/ 90

¹⁵⁶ El-İsra, 17/ 53

Bir başka alt boyutlardan olan Materyal Geliştirme ve Kullanma Faktörüyle de pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Katılımcıların ölçeğe verdikleri cevaplara bakınca pozitif yönlü bu ilişki daha iyi anlaşılmaktadır. Yine bir diğer alt boyutlardan olan Etkili İletişim Faktörü ile de anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki söz konusuyken Sınıf Yönetimi Faktörü ile anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki, Aile Katılımını Sağlama Faktörü ile de yine orta düzeyde bir ilişki söz konusudur. Tablo:2.32’de katılımcıların verdikleri cevaplara da bakıldığında ilişkinin nedeninin katılımcıların cevap dağılımıyla alakalı olduğu tahmin edilmektedir. Sınıf Yönetimi yeterliliğiyle alakalı çalışmalara bakıldığında durum daha iyi anlaşılabacaktır. Nitekim yapılan nicel bir çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaşa göre farklılaşmadığı, başka çalışmalarda ise farklılaştığı tespit edilmiştir.¹⁵⁷ Yine başka bir bulguya göre okul öncesi öğretimde sınıf yönetimi becerileri mesleki kıdeme göre farklılaştığı tespit edilmiştir.¹⁵⁸ Bizim elde ettiğimiz bulgularda ise Kur’an kursu öğretici yeterliliği ile sınıf yönetimi alt boyutu arasında orta düzeyli bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

2.4. T-TESTİ ANALİZLERİ

Çalışmamızın bu bölümünde katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterlikleri ölçeği ve alt boyutları ile çocuk durumu, medeni durum ve pedagojik formasyon durumuna göre bağımsız örneklem “t” testi analizleri değerlendirilmiştir.

2.4.1. Katılımcıların Çocuk Durumuna Göre Kur’an Kursu Yeterlilikleri T Testi

Kur’an Kursu Öğreticisi olmanın birtakım şartları mevcuttur. Başvuru ve alım şartları sağlandıktan sonra öğreticinin kendi öz yeterliliğinin niteliği, eğitim öğretim süreci açısından oldukça önem arz etmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı öğreticilerden beklediği birtakım yeterlilikler şu şekildedir;¹⁵⁹

¹⁵⁷ Fatma Yaşar Ekici vd., “Okul Öncesi Öğretmenlerin Sınıf Yönetim Becerileri”, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD) 2/1 (01 Ağustos 2017), 54.

¹⁵⁸ Ekici vd., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri”, 55.

¹⁵⁹ <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/Documents/Diyanet%20%C4%B0%C5%9Fleri%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Aday%20Din%20G%C3%B6revlileri%20Yeterlilikleri.pdf> (Erişim Tarihi: Aralık,2024)

- “Kur’an’ı Kerimi yüzüne okur.”
- “Tarihi anlamda Kur’an hakkında gerekli bilgilere sahiptir.”
- “Kur’an’daki müstakil bazı ayetleri ve sureleri ezbere okur.”
- “Temel İslami Bilgilere dair ana konulara hakimdir.”
- “Ülkesinin Sosyo-Kültürel özelliklerini genel hatlarıyla bilir.”
- “Diyanet İşleri Başkanlığının Teşkilat yapısını bilir.”
- “Din Öğretimi ile alakalı ilke, yöntem ve teknikleri bilir ve uygular.”
- “Yeterli seviyede iletişim becerilerine sahiptir. vd.”

Aşağıdaki tablo 2.34’te çocuk durumuna göre Kur’an kursu öğretici yeterliliklerine dair istatistiklere yer verilmiştir. Rakamsal ifadelerin ve bu analizlerin neticesini irdelemek yeterlilik noktasında oldukça önem arz etmektedir.

Tablo 2.34. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Çocuk Durumu	N	X	SS	DF	T	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği	Var	204	186.96	21.57	314	-2.111	0.036*
	Yok	112	191.70	13.49			
P<.05							

Tablo 2.34’te katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin çocuk durumuna göre farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin ile çocuk durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=2.111$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında çocuğu olmayan katılımcıların puan ortalamalarının çocuğu olan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$).

Ölçek sorularında verilen yanıtlar incelendiğinde çocuk sahibi olmayan Öğreticiler, yeterlilik noktasında kendilerini oldukça yeterli gördükleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre çocuk sahibi olmamanın olumsuz bir etkiye sebep olacağından söz

edemeyiz. Elimizdeki sonuçlar öğretmenlerin kendi yeterlilik algılarıyla alakalıdır. Yine bu sonucun birtakım sebepleri olabilmektedir. Elde ettiğimiz sonuçlara göre çocuğu olmayan katılımcılar kendilerini geliştirecek aktivitelere daha fazla zaman ayırarak yeterlilik düzeylerini artırdıkları şeklinde bir yorumlama yapılabilir. Bu alanda yapılan birtakım çalışmalar mevcuttur. İlköğretim de görev yapan öğretmenlerin öğretmen tutum ölçeğinin çocuk durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Yapılan T-testi sonuçlarında genel bir farklılaşma elde edilememiştir.¹⁶⁰ Çocuğu olmayan katılımcıların puan ortalamalarının daha yüksek bulunmasının başka olası nedenleri de olabilmektedir. Başlıca nedenler; kariyer odaklı veya stres ve yorgunluk olabilir. Çocuğu olmayan katılımcıların nispeten ailesel sorumlulukları daha az olduğu için yeterlilik düzeyini daha çok artırmak amacıyla kendilerini geliştirecek seminer ve eğitimlere daha çok vakit ayırmış olabilirler. Ayrıca çocuk sahibi olmanın getirdiği ağır sorumluluklar stresi ve yorgunluğu artırdığından dolayı da sonuç bu şekilde çıkmıştır diyebiliriz.

2.4.2. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.35'te elde ettiğimiz veri sonuçlarında medeni duruma göre öğretici yeterliliklerine değinilmiştir. Medeni durumun öğretici yeterliliği üzerinde ne derece önem arz ettiğini tespit etmek yerinde olacaktır.

Tablo 2.35. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Medeni Duruma Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Medeni Durum	N	X	SS	DF	T	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği	Evli	232	187.41	20.61	212.595	-2.234	0.027*
	Bekar	84	192.02	14.24			

P<.05

¹⁶⁰ Gülbahar Korkmaz, *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyleri ve Mesleki Tutumlarının İncelenmesi* (Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 68.

Tablo 2.35’de katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin medeni duruma göre farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterlikleri ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2.234$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında bekar katılımcıların puan ortalamalarının evli olan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<.05$).

Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında çoğunluğun evlilerden oluştuğu göze çarpmaktadır. Büyük çoğunluğun evlilerden oluşmasının artı ve eksilerine bakmak yerinde olacaktır. Kadınların iş gücüne katılımının birçok sebepleri mevcuttur. Özellikle sanayi inkılabından sonra iş gücü açığının karşılanmasında kadınların iş hayatına daha çok atılmaları bilinen bir gerçektir. Kadınların iş gücüne katılmalarının, katılmaya devam etmelerinin veya ayrılmalarının birtakım sebepleri vardır. Bu faktörler yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve kadının çalışmasına yönelik toplumun genel bakışı olabilmektedir.¹⁶¹

Medeni durumun eğitim öğretim sürecine etkileriyle alakalı çalışmalar geçmişten günümüze değin sürekli ilgi odağı olmuştur. Çalışmalar gerek Avrupa’da¹⁶² gerekse de ülkemizde yürütülmektedir. Medeni duruma ve eğitim seviyelerine göre kadının iş gücüne katılımı noktasında yapılan çalışmalar ve çalışmaların neticesi oldukça çarpıcıdır. Yapılan çalışmalara göre, medeni durum ve eğitim seviyesi ile istihdam oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yani kadının mezuniyet durumu çalıştığı yerlerde önemli olmadığı ve kadının eğitim seviyesi ile alakalı olmayan işlerde çalışabildiği TÜİK verileriyle tespit edilmiştir.¹⁶³ Aynı şekilde Medeni durum faktörünün çalışma hayatına engel teşkil etmediği beyan edilen bir diğer husustur.¹⁶⁴

¹⁶¹ Zahide Peker, “Kadınların İşgücüne Katılma Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Tüik Verileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, Fırat University International Journal of Economics and Administrative Sciences 5/1 (23 Haziran 2021), 120.

¹⁶² Carine Øien-Ødegaard vd., “Marital status, educational attainment, and suicide risk: a Norwegian register-based population study”, *Population Health Metrics* 19/1 (12 Temmuz 2021), 33.

¹⁶³ Ayşe Meriç Yazıcı, “Medeni Durumun ve Eğitimin Kadınların İşgücüne Katılımına Etkisi: Tüik Verileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 5/2 (31 Temmuz 2018), 114.

¹⁶⁴ <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/E9C78DAC35594B0F9CFBBBBBCF1F621EC?doi=> (Erişim Tarihi: Ocak,2025)

Medeni durumun etkilerine dair elde ettiğimiz bulgular çalışmamızın bu bölümü açısından oldukça kıymetlidir. Elde ettiğimiz veriler bağlamında bekarların kişisel gelişim noktasında evli olanlara göre daha müsait oldukları düşünülmektedir. Bizi bu şekilde düşünmeye iten esas sebep bekar bireylerin evli insanların sorumluluklarından uzak, kendilerini geliştirmeye ve araştırmaya daha fazla fırsat bulabildikleri düşüncesidir. Kendilerine yeteri kadar zaman ayırma imkânı daha fazla olduğu için ve daha fazla faaliyetlere katılma imkânı bulabildikleri için kendilerini evlilere göre daha yeterli gördükleri de düşünülmektedir.

Nitekim bizim bu yaklaşımımız geçmişte yapılan birtakım çalışmalarda da dile getirilmiştir. Genel hatlarıyla yapılan çalışmalarda bekar öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için daha fazla boş zaman bulabildiklerinden bahsedilmiş evlilerin ise ailevi sorumluluklardan kaynaklı aynı vakti bulamadıklarına değinilmiştir.¹⁶⁵

2.4.3. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.36'da öğretmenlerin pedagojik formasyon durumu değerlendirilmiştir.

Tablo 2.36. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliklerinin Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği	Var	146	192.12	15.50	314	3.544	0.01*
	Yok	170	184.58	22.16			

¹⁶⁵ Korkmaz, *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyleri ve Mesleki Tutumlarının İncelenmesi*, 101.

P<.05

Tablo 2.36’da katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin pedagojik formasyon durumuna göre farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterlikleri ile pedagojik formasyon durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3.544$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamaları, pedagojik formasyonu olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Pedagojik Formasyon, öğretmenlerin görevini etkili bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri elde etmelerini sağlayan bir eğitim sürecidir. Pedagojik Formasyon eğitimi öğretmenlerin becerilerini geliştirmede etkili bir rol oynamaktadır.

Formasyon sertifika programı eğitim öğretim sürecinde ciddi anlamda önem arz etmektedir. Bizden önce yapılan bazı çalışmalarda öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde pedagojik anlamda eksikliklerinden söz edilmektedir. Öğreticilerin mevcut eksikliklerinin farkında olduğu ve bu eksiklikleri gidermek üzere birtakım çalışmalar yürüttüklerinden bahsedilmektedir.¹⁶⁶

Tablo 2.36’da görüldüğü üzere Pedagojik formasyon sertifikasına sahip bireylerin puan ortalaması, formasyon belgesi olmayanlardan daha yüksek çıkmıştır. Formasyon sertifikasının içeriği göz önüne alındığında sonuç beklenildiği gibi çıkmıştır. Pedagojik formasyon eğitiminin birtakım amaçları mevcuttur. Amaçlarından biri de kişilere öğreticiliğe dair nitelikleri kazandırmasıdır. Bu bağlamda formasyon eğitiminin içeriği hakkında birikim sahibi olmanın yeterliliğe olumlu etkilerinden söz etmek yerinde olacaktır. Pedagojik formasyon eğitiminin önemine dair başka çalışmalar da yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalara göre de pedagojik formasyonu olanların puan ortalamaları daha

¹⁶⁶ Büşra Kara, *Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri* (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 120.

yüksek çıkmıştır ve bundan ötürü pedagojik eğitimin önemi vurgulanmıştır.¹⁶⁷ İlerde durumun daha iyi anlaşılması amacıyla pedagojik Formasyon belgesi özelinde başka çalışmalar da yapılabilir.

2.4.4. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.37’de Mesleki yeterlik noktasında öğrenci gelişimine uygun eğitim ile Pedagojik formasyon durumu arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Elde edilen veriler öğretmenlerin mesleki yeterliliği noktasında bizlere önemli veriler sunmaktadır.

Tablo 2.37. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi

Sonuçları							
Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Öğrenci							
Gelişimine Uygun Eğitim	Var	146	45.68	4.50	276.670	2.617	0.009*
	Yok	170	44.16	5.62			

P<.05

Tablo 2.37’de katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu ile pedagojik formasyon durumu arasındaki farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu ile pedagojik formasyon durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=2.617$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında öğrenci gelişimine uygun eğitim bağlamında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamalarının pedagojik formasyon olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

¹⁶⁷ Mehmet Korkmaz, *Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri* (Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009), 85.

Mesleki yeterlilik, herhangi bir mesleğin gerektirdiklerini hakkıyla yerine getirebilmeyi gerektiren yetileri ifade etmektedir. Mesleki yeterlik algısı ise kişinin kendini yaptığı işte ne denli yeterli gördüğüyle alakalıdır. Mesleki yeterlik her alanda olması gereken bir durum olmakla beraber din hizmetlerinde görevli olanlar açısından daha fazla üzerinde durulması gereken bir husustur. Genel olarak din hizmetlerinde görevli personeller göreve başlamadan önce verilecek eğitimler öğretici yeterliliği açısından kıymetlidir.¹⁶⁸

Pedagojik formasyon eğitiminin, öğretmenin ya da öğreticinin öz yeterlilik algısına etkisi bağlamında birtakım nitel ve nicel çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada okul öncesi mezunu ile pedagojik formasyon eğitimi alan iki mezun arasındaki yeterlilik düzeyi ortaya konmuştur. Yapılan T testi analiz bulgularında pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adayının puan ortalaması okul öncesi bölümünde mezun olan öğretmen adayının puan ortalamasından daha yüksek çıkmıştır.¹⁶⁹

Yine bir başka Pedagojik formasyon eğitiminin öğreticilerin yeterlilik algılarına etkisiyle alakalı nicel bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma da bizim elde ettiğimiz neticenin bir benzerine ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre pedagojik eğitim sertifikası alan öğretmenlerin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutunda, öğrenci katılımını sağlama alt boyutunda ve öğretim stratejileri alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Sertifikası olanların puan ortalamaları sertifikası olmayanlardan fazla olması pedagojik formasyon eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca elde edilen bu bulgu pedagojik formasyon sertifikasının öğreticilerin alt boyuta dair mesleki yeterliliğini artırdığı düşünülebilir. Çünkü pedagojik formasyon eğitimi; öğrenci merkezli yaklaşımları ve öğrencilerin gelişim düzeyine uygun konuları kapsamaktadır. Bundan dolayı formasyon sertifikasını alan öğreticiler; öğrencilerin öğrenme düzeyine uygun stratejileri rahatlıkla uygulayabildikleri düşünülebilir.

¹⁶⁸ Mevlüt Kaya- İbrahim Turan, “İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Din Görevliliğine İlişkin Mesleki Yeterlilikleri (Samsun İli Örneği)”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34/34 (01 Ağustos 2013), 5-36.

¹⁶⁹ Fatma Yaşar Ekici, “Okul Öncesi Öğretmen Adayları ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Yönelik Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6/5 (18 Aralık 2017), 3009.

Ayrıca hatırlanacağı üzere önceki dönemlerde pedagojik formasyon sertifikası için para ödenerek alınmaktaydı. Özellikle ilahiyat fakültelerinde isteğe bağlı ve ücret ödenerek dersin alınması sertifika programının önemini gözler önüne sermektedir. Öğretmen veya öğretici adayı ücret ödeyerek ve isteyerek yüz yüze eğitim gördüğü için¹⁷⁰ kişisel gelişim sürecine daha fazla zaman ayırdığı ve daha fazla kendini geliştirmeye çalıştığı şeklinde yorumlanabilir. Bu tespitler dikkate alındığında pedagojik formasyon sertifikası olanların alt boyuta dair yeterlilik algılarının olmayanlara göre daha yüksek çıkması beklenen ile örtüşmektedir.

2.4.5. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri

Aşağıdaki tablo 2.38’de din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu ile pedagojik formasyon durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen istatistik doğrultusunda durum daha net anlaşılabacaktır.

Tablo 2.38. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	Var	146	47.03	5.14	314	3.461	0.001*
	Yok	170	45.34	3.49			

P<.05

Tablo 2.38’de katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu ile pedagojik formasyon durumu arasındaki farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu ile pedagojik

¹⁷⁰ Hasan Dam, “Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 7/13 (15 Eylül 2020), 270.

formasyon durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3.461$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu bağlamında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamaları pedagojik formasyonu olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu, öğretici yeterliliği noktasında önemli bir ölçüttür. Kur'an öğretiminde özel öğretim tekniklerini uygulayarak süreci etkin bir şekilde yönetme, dua ve surelerin ezberlenmesinde özel öğretim tekniğiyle hizmet verme süreci din öğretim yöntemlerini uygulama¹⁷¹ noktasında oldukça önemlidir.

Tablo 2.3'te Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt boyutuna dair katılımcıların verdikleri cevaplar mevcuttur. 11-21 sorular Din Öğretimi Yöntemlerini uygulama alt boyutuyla ilgilidir. Pedagojik formasyon durumuna göre sorulara verilen cevaplar incelenmiştir. Tablo 2.38'de ise T testi sonuçlarına göre formasyon sertifikası olan katılımcılar kendilerini daha yeterli görmektedirler. Yine bu bağlamda bu alt boyutla ilgili sorulardan; pedagojik formasyon sertifikası olan katılımcılar, Kur'an öğretiminde özel öğretim tekniklerini kullanma, Kur'an öğrenimini pekiştirecek bireysel çalışma tekniklerini kullanma, Dua ve surelerin ezberlenmesinde özel öğretim tekniklerini kullanma ve derslerde öğretim teknolojilerini etkin kullanma noktasında kendilerini oldukça yeterli görmektedirler. Pedagojik formasyon eğitiminin içeriği göz önüne alındığında öğreticilerin verdikleri cevaplar daha net anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Pedagojik formasyon eğitiminin gerekliliğiyle alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında formasyon öğrencileri, aldıkları dersleri oldukça gerekli görmektedirler.¹⁷² Bu verilere göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunda pedagojik formasyonu olan katılımcılar olmayanlara göre daha yeterli oldukları düşünülebilir. Öğretim yöntemleri noktasında yeteri eğitimi alan eğitimcilerin din

¹⁷¹ Koç, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)", 166.

¹⁷² Hasan Demirtaş- Metin Kırbaç, "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri", Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 6/2 (16 Mart 2016), 144.

öğretimi yöntemleri noktasında kendilerini daha iyi geliştirdikleri şeklinde de yorumlanabilir.

2.4.6. Katılımcıların Çocuk Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair Yeterlilikleri

Aşağıda Tablo 2.39’da katılımcıların Kur’an kursu yeterliliklerinin Materyal Geliştirme ve kullanma boyutu, çocuk durumuna göre analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları öğretmenlerin yeterlilik düzeyinin tespiti noktasında oldukça kıymetlidir.

Tablo 2.39. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Çocuk Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Çocuk Durumuna	N	X	SS	DF	T	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Var	204	25.93	4.96	314	2.546	0.011*
	Yok	112	27.23	2.86			

P<.05

Tablo 2.39’da katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile çocuk durumu arasındaki farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile çocuk durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=2.546$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu bağlamında çocuğu olmayan katılımcıların puan ortalamalarının çocuğu olan katılımcıların puan ortalamasında daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Öğretici yeterliğini etkileyen birçok unsur söz konusudur. Önemli hususlardan biri de materyal kullanma ve geliştirmeye yönelik yeterlik durumudur. Bu anlamda materyal konusuyla alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır.¹⁷³ Materyal geliştirme ve kullanma

¹⁷³ Abdurrahman Hendek, “Din Öğretimi Materyalleri”, Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi 7 (27 Haziran 2019), 4.

eğitim öğretim sürecinin her katmanında önemsenmiştir. Bu anlamda öğretmenlerden birtakım yeterlikler beklenir. Öğreticilerden üç boyutları etkili bir şekilde kullanma, öğrenci gelişimine uygun müzik kullanma, eğitim faaliyetlerinde görsel materyalleri etkin kullanma gibi nitelikler, öğretmenlerden beklenen yeterliklerin bir kısmıdır.¹⁷⁴

Çocuk durumunun yeterliliğe etkisiyle alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre tüm alt ölçek ve ölçeklerin toplam puanları noktasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.¹⁷⁵ Yapılan t testi¹⁷⁶ analiz bulgularında her ne kadar anlamlı bir farklılaşma tespit edilemese de bizim çalışmamızda anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir.

Elde ettiğimiz verilerin birtakım muhtemel nedenleri olabilmektedir. En önemli muhtemel neden zaman ve kişisel enerji faktörü sayılabilir. Bu bağlamda çocuk sahibi olmayan katılımcılar, mesleki gelişimlerine ve güncel yöntemlere daha fazla enerji ve zaman harcayabilirler. Yine bir diğer muhtemel neden mesleki açıdan odaklanma ve güncel yöntem ve tekniklere açıklık olabilmektedir. Kişinin ailevi sorumluluklarının azlığı mesleğine daha fazla odaklanmasına neden olabilmektedir. Yine, çocuğu olmayan katılımcılar teknoloji kullanımına ve yeni materyaller geliştirmeye daha fazla motive olabilirler.

2.4.7. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair yeterlilikleri

Aşağıdaki tablo 2.40'ta Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği, Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutunun demografik değişkenlerden Medeni duruma göre farklılaşp farklılaşmadığına dair istatistiksel verilere yer verilmiştir. Evli ve bekar oranlarının alt boyuta dair etkileri incelenerek yorumlanmıştır.

¹⁷⁴ Koç, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)". 166

¹⁷⁵ Mehmet Korkmaz, "İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları", *Bilimname* 2018/35 (30 Nisan 2018), 101.

¹⁷⁶ Korkmaz, "İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları", 30 Nisan 2018, 70.

Tablo 2.40. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Medeni Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Medeni	N	X	SS	DF	T	P
	Durum						
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Evli	232	26.05	4.72	224.666	-2.796	0.006*
	Bekar	84	27.33	3.09			

*p<.05

Tablo 2.40'ta katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile medeni durum arasındaki farklılıkları incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2.796$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu bağlamında bekar olan katılımcıların puan ortalamalarının evli olan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Geçmişten günümüze eğitimcilerin mesleki tutumlarıyla alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bir araştırma bizim elde ettiğimiz sonucun bir benzeri şeklindedir. Araştırmacının elde ettiği sonuçta bekarların öz yeterlilik durumu daha yüksek bulunmuştur.¹⁷⁷Yeterlilik noktasında bekar ve evli öğreticilerin yeterliliğe dair tutumları incelenmiştir. Bizim çalışmamızda Materyal geliştirme ve kullanma alt boyutuna dair bekar öğreticilerin evli öğreticilere göre yeterlilik algısı daha yüksek çıkmıştır.

Bu sonucun olası sebebi, bekar öğreticilerin daha geniş vakit bulabildikleri aynı zamanda kendilerini ekstra geliştirecek etkinliklerle meşgul edebildikleri şeklinde yorumlanabilir. Evlilerin puan ortalamasının daha düşük olmasının altında yatan sebep ise ailevi işlerle daha fazla ilgilenme olabilmektedir. Çünkü ev içi işler ister istemez bekar öğreticilere göre dezavantaj gibi görünmektedir. Boş vakit kişinin kendisini geliştirmeye,

¹⁷⁷ Korkmaz, "İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları", 30 Nisan 2018, 101.

yeni şeyler öğrenmeye ve kendini daha iyi hissetmeye sebep olarak görülebilir. İnsanlar boş vaktini mesleki açıdan geliştirici etkinliklerle doldurarak ayrıca stresli ortamlardan da uzaklaşarak problemlerle daha kolay baş edebilirler. Son olarak bekar katılımcılar görevlerinde kendilerini ilerletmek amacıyla geleceğe dair kariyer planlaması yaparak evli olan katılımcılara göre daha fazla çaba harcıyor olabilirler.

2.4.8. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanmaya Dair Yeterlilikleri

Aşağıda Tablo 2.41’de Materyal geliştirme ve kullanma alt boyuta dair yeterlilik durumu pedagojik formasyon bilgisine göre test edilmiştir. Aşağıdaki analiz sonuçları incelendiğinde pedagojik formasyona sahip olmanın öğretici yeterliliğine ne derecede etki ettiği daha iyi anlaşılabacaktır.

Tablo 2.41. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Var	146	27.15	3.18	314	3.384	0.001*
	Yok	170	25.50	5.33			

P<.05

Tablo 2.41’de katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile pedagojik formasyon arasındaki farklılıklar incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu ile pedagojik formasyon arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3.384$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu bağlamında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamaları pedagojik formasyonu olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Pedagojik formasyon bilgisi ile materyal geliştirme ve kullanma faktörü öğretici niteliğini etkileyen önemli unsurlardandır. Pedagojik formasyon bilgisi öğretim sürecini yönetmede destekleyici unsur olduğunu yukarıdaki analiz sonuçlarında gözlemlemekteyiz.

Yukarıdaki araştırma neticesinde formasyonu olanların puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Formasyon derslerinin içeriği göz önünde bulundurulduğunda materyal geliştirme ve kullanma alt boyutuna yönelik elde edilen veriler beklenen bir sonuç olacaktır. Nitekim formasyonu olanlar kendilerini oldukça yeterli bulmaktadırlar.

İlerleyen teknolojik imkanlarla materyal geliştirme ve kullanma imkanları günümüzde daha da kolaylaşmıştır. Bu imkanlarla eğitimciler hazır materyalleri kullanabildikleri gibi kendileri yeni materyaller de hazırlayabilirler.¹⁷⁸ Ayrıca pedagojik formasyon derslerinden biri materyal tasarım dersidir. Formasyonu olan öğretmenler bu dersi doğal olarak görmektedirler. Bu dersi ve dersin kazanımlarını örgün bir şekilde almaları onları formasyon belgesi olmayanlardan ayıran en önemli unsurdur. Yine elde edilen bu sonuçların muhtemel başka nedenleri de olabilmektedir. Pedagojik Formasyon eğitimi öğretmenlere; öğrenci seviyelerine uygun materyal hazırlama, eğitim teknolojilerini etkili ve verimli kullanma ve yaratıcılığı materyallere yansıtmaya dair beceriler kazandırır. Elde edilen bu sonuç, Pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlerin yeterliliğine ne denli etki ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak pedagojik formasyon belgesi olanlar için “materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu noktasında daha yeterli oldukları” şeklinde bir yorumlama yapılabilir.

¹⁷⁸ Mehmet Korkmaz, “İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları”, *Bilimname* 2018/35 (30 Nisan 2018), 174.

2.4.9. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Etkili İletişime Dair Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.42’ de Kur’an Kursu öğretici yeterlilikleri etkili iletişim boyutunun pedagojik eğitime göre analizi yapılmıştır. Bu analiz sonuçları etkili iletişimin, öğretici yeterliliğine etkileri hakkında bizlere önemli yansımaları olacaktır.

Tablo 2.42. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Etkili İletişim ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Etkili İletişim	Var	146	32.97	2.85	314	2.636	0.009*
	Yok	170	31.99	3.72			

P<.05

Tablo 2.42’de ki incelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin etkili iletişim alt boyutu ile pedagojik formasyon arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=3.384$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında etkili iletişim alt boyutu bağlamında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamaları pedagojik formasyonu olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Öğreticiler çalışma koşullarından dolayı öğrencilerle iletişim kurdukları gibi velilerle de iletişim kurmaktadırlar. Öğreticiler, her yaştan insanla iletişim kurduklarından dolayı muhatap kitleyle yaşayabilecekleri olumlu/olumsuz iletişim, din hizmetlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle bir öğreticinin etkili iletişim becerilerine sahip olması kaçınılmazdır.¹⁷⁹

Katılımcıların yeterlik algılarına göre pedagojik formasyonu olanlar, etkili iletişim alt boyutu noktasında pedagojik formasyonu olmayanlara göre daha yeterli oldukları söylenebilir. Aynı zamanda pedagojik eğitim derslerinin içeriği etkili iletişimi de içine

¹⁷⁹ Muhammed Hüseyin Demir, “Din Görevlilerinin İletişim Yeterlilikleri”, Kocaeli İlahiyat Dergisi 4/2 (25 Aralık 2020), 313-354.

alan geniş bir kapsama sahiptir.¹⁸⁰ Bu bağlamda elde ettiğimiz sonuç beklenilenle örtüşmektedir. Pedagojik formasyon eğitimi; empati kurma, öğrencilerin seviyelerine göre dil kullanma, sözlü ve sözsüz iletişimi etkili kullanma ve aktif dinleme hususunda öğretmenlere gerekli becerileri kazandırır. Bu beceriler doğal bir şekilde katılımcıların yeterlilik algılarını etkilemiştir. Nitekim veri sonuçlarından hareketle pedagojik formasyon sertifikası olanların etkili iletişim alt boyutuna dair daha fazla malumat sahibi oldukları düşünülebilir. Daha geniş çerçevede, etkili iletişim ile ilgili dersleri gördüklerinden ötürü etkili iletişim alt boyutu noktasında nispeten daha iyi oldukları şeklinde de yorumlanabilir.

2.4.10. Katılımcıların Medeni Duruma Göre Sınıf Yönetimi Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri

Aşağıda Tablo 2.43'te öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliliğiyle ilgili elde edilen verilere yer verilmiştir. Demografik değişkenlerden medeni durum ile sınıf yönetimi alt boyutu arasındaki ilişkinin ayrıntıları aşağıda ele alınmıştır.

Tablo 2.43. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Sınıf Yönetimi ile Medeni Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Medeni Durum	N	X	SS	DF	T	P
Sınıf Yönetimi	Evli	232	25.23	5.18	314	-2.115	0.035*
	Bekar	84	26.52	3.49			

P<.05

Tablo 2.43'te katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin sınıf yönetimi alt boyutu ile medeni durum arasındaki farklılıklar incelenmiştir. İncelenen analiz bulgularına göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin sınıf yönetimi alt boyutu ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2.115$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında sınıf yönetimi alt boyutu bağlamında bekar

¹⁸⁰ Mehmet Gurol vd., "Pedagojik Formasyon Sertifika Programının Değerlendirilmesi", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 17/65 (11 Ocak 2018), 103-122.

olan katılımcıların puan ortalamalarının evli olan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Sınıf yönetimi etkili öğretimin en temel unsurlarındandır. Sınıf yönetimiyle alakalı birçok çalışma yapılmaktadır. Yapılan çalışmalara göre öğrencinin başarısı ve davranışları, öğreticinin sınıf yönetimi becerilerinin niteliğine göre değiştiği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin olumlu/olumsuz davranışları öğreticilerin davranışlarıyla ilgilidir.¹⁸¹

Geçmişten günümüze gerek eğitimcilerin sınıf yönetimi becerileriyle ilgili gerekse de medeni durumun yeterliliğe etkileri ele alınarak incelenmiştir. Sınıf yönetimine dair okul öncesi öğretmenlere yönelik yapılan bir nicel araştırmada sınıf yönetimi faktörünün önemi vurgulanmıştır. Eğitimcilerin sınıf yönetimine dair dersleri görmesi ve kıdem yıl faktörünün sınıf yönetimi bağlamında ayırt edici iki önemli unsur olduğu belirtilmiştir.¹⁸² Medeni durumun yeterliliğe etkileri üzerine yapılan bir diğer araştırma bekar öğretmenlerin evli öğretmenlere göre kendilerini ne derecede önemli hissettiklerine dair nicel bir araştırma yapılmıştır. Araştırma neticesinde bekar öğretmenlerin yeterliliğe dair tutumsal düzeyi daha olumlu bulunmuştur.¹⁸³

Bizim elde ettiğimiz bulgularda bekar olanların sayısı evli olanlardan daha az olmasına rağmen sınıf yönetimi alt boyutunda puan ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Bekar olanların yaş ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda genç ve dinamik oluşlarından kaynaklı çocukların seviyelerine uygun eğitim hizmetlerini sunabildikleri söylenebilir. Ayrıca bekarlar, evlilere göre kendilerine daha fazla vakit ayırabilme durumlarından ötürü zamanının önemli bir bölümünü kendilerini geliştirecek aktivitelere zaman ayırabilmektedirler. Yine evli öğretmenler, ailesel yükümlülüklerinin fazla oluşundan kaynaklı kendilerini geliştirecek imkanları bulamamaktadırlar. Ayrıca ek sorumluluklar evli öğretmenlerin kaygı düzeylerinin artmasına da etki edebilmektedir. Bütün bu etkenler öğretmenlerin yeterlilik algılarını etkileyebilmektedir.

¹⁸¹ Ekici vd., “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri”, 49.

¹⁸² Ezgi Denizel Güven- Nilgün Cevher, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 18/18 (01 Şubat 2005), 20.

¹⁸³ Korkmaz, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri, 100.

2.4.11. Katılımcıların Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Aile Katılımı Alt Boyutuna Dair Yeterlilikleri

Aşağıda belirttiğimiz tablo 2.44’ te pedagojik formasyon değişkeninin aile katılımını sağlama yeterliliğiyle ilişkisi verilmektedir. Tablo incelendiğinde pedagojik formasyon sertifikasının, aileyi eğitim öğretim sürecine katma noktasında ne denli önemli olduğu daha da netleşecektir.

Tablo 2.44. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Aile Katılımı Sağlama ile Pedagojik Formasyon Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişken	Pedagojik Formasyon	N	X	SS	DF	T	P
Aile Katılımını Sağlama	Var	146	13.23	2.30	314	2.569	0.011*
	Yok	170	12.55	2.39			
P<.05							

Tablo 2.44’deki analiz bulgularına göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin aile katılımını sağlama alt boyutu ile pedagojik formasyon arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=2.569$, $p<.05$). Farklılığın kaynağına bakıldığında aile katılımını sağlama alt boyutu bağlamında pedagojik formasyonu olan katılımcıların puan ortalamalarının pedagojik formasyonu olmayan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Analiz sonuçlarına göre pedagojik formasyon sertifikası olanlar aileyi öğretim sürecine dahil etme, öğrencilerin gelişimini desteklemek için ailelere düzenli bilgilendirmeler yapma ve ailelerin eğitim süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlayabilme hususunu dile getirmişlerdir. Alt boyutlara verilen cevaplar doğrultusunda pedagojik formasyon sertifikası olanların daha yeterli olduklarını söyleyebiliriz. Yapılan bir nicel araştırmada Pedagojik eğitim sertifikası alan eğitimci adaylarında öz yeterlik seviyeleri yüksek bulunmuştur.¹⁸⁴ Aile katılımını sağlama içerik noktasında Pedagojik formasyon sertifikası dahilinde kabul edilebilir. Nitekim pedagojik formasyon sertifikası

¹⁸⁴ Dam, “Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması”, 278.

olanların aile katılımını sağlamaya yönelik aldıkları birtakım eğitimler göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların yeterlilik düzeyleri daha net anlaşılabacaktır.

2.5. ANOVA ANALİZLERİ

Bu bölümde Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği ve Alt Boyutları ile Yaş, Resmi Statü, Öğrenim Durumu ve Çocuk Gelişimi Eğitimi Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizleri değerlendirilmiştir.

Katılımcıların yaşına, öğrenim durumuna, çocuk gelişimi eğitimi şekline, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Öğrenim Durumuna, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu ile Öğrenim Durumuna, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline, Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Yaşa Göre analiz bulgularını elde ettik. Daha sonra Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Öğrenim Durumuna, Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline, Etkili İletişim Alt Boyutu Yaşa Göre, Etkili İletişim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline, Sınıf Yönetimi Alt Boyutu Öğrenim Durumuna, Sınıf Yönetimi Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline, Aile Katılımını Sağlama Alt Boyutu Yaşa Göre ve Aile Katılımını Sağlama Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre de aynı şekilde tek yönlü varyans analizi (ANOVA)¹⁸⁵ testi uyguladık. Ayrıca tek yönlü varyans analizinde (ANOVA) anlamlı tablolara yer verdik. Sırasıyla elde ettiğimiz bulgular ve yorumlamalar aşağıdaki tablolarda ve alt başlıklarda belirtildiği gibidir.

¹⁸⁵ Şener Büyüköztürk, “Kovaryans Analizi (Varyans Analizi ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme)”, Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) 31/1 (01 Haziran 1998).

2.5.1. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.45'te Kur'an kursu Öğretici yeterliliği demografik değişkenlerden Resmi statüye göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. ANOVA testinde elde edilen veriler yorumlanarak Kadrolu, Fahri ve sözleşmeli katılımcıların yeterlilikleri tespit edilmiştir.

Tablo 2.45. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Resmi Statü	KT	SD	KO	F	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği Toplam	Gruplar arası	5148.837	2	2574.418	7.247	0,001*
	Gruplar içi	111189.755	313	355.239		
	Toplam	116338.592	315			

*p<.05

Tablo 2.45'te yer aldığı üzere katılımcıların öğrenim durumuna göre Kur'an kursu öğretici yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(2, 313)} = 7.247$, $p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.46'da çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.¹⁸⁶

Tablo 2.46. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Resmi Statü(I)	Resmi Statü(J)	Ortalamalar	
			Farkı(I-J)	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği Toplam	Kadrolu	Fahri	-8.40029	0.001*
		Sözleşmeli	-.78874	.144
	Fahri	Kadrolu	8.40029	0.001*
		Sözleşmeli	1.61155	.897
	Sözleşmeli	Kadrolu	.78874	.144
		Fahri	-1.61155	.897

¹⁸⁶ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

*p<.05

Tablo 2.46’da göre katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin, resmi statü durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(2, 313)} = 7.247, p<.05$). Analiz sonuçlarına göre kadrolu olan katılımcıların Kur’an kursu öğretici yeterliği puan ortalaması fahri olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (I-J = -8,40029; $p<.05$)

Geniş anlamda ise statü, bireyin değerini ve önemini ifade etmektedir.¹⁸⁷ Kur’an kurslarında istihdam edilen öğretmenler; kadrolu, sözleşmeli ve fahri öğretmenler şeklinde üç statüde hizmet vermektedir. İnceleme sonucunda fahri öğretmenlerin kadrolu öğretmenlere göre puan ortalamaları daha yüksek tespit edilmiştir. Elde edilen bu neticeyi birtakım sebeplere dayandırabiliriz.

Bu bulgular ilk etapta beklenmedik görünebilir. Kadrolu olan öğretmenler daha deneyimli ve donanımlı beklense de elde ettiğimiz verilerde fahri öğretmenlerin yeterlilik puanı daha yüksek görünmektedir. Biz bu durumu bazı olası nedenlerle açıklayabiliriz: öncelikle fahri öğretmenlerin kadro güvencesi olmadığından ötürü kendilerini kanıtlamaya yönelik daha fazla motive olarak görev yapıyor olabilirler. Ya da aksine kadrolu öğretmenler güvenceden kaynaklı mesleki gelişimlerine daha az vakit ayırıyor da olabilir.

Ayrıca DİB bünyesindeki kurslarda görev yapan öğretmenlerin çoğunlukla fahri oldukları ve uzun yıllar mesleki tecrübe edindikleri için sonuç bu şekilde çıkmıştır da denebilir. Her ne kadar aşağıda da zikrettiğimiz üzere kadrolu öğretmenlerin teorik eğitimi tafsilatlı olsa da tecrübe faktörünün yeterlilik algısını etkilediği şeklinde yorumlama yapmakta mümkündür.

Kadrolu öğretmenler göreve başladıkları ilk andan itibaren geçmiş yıllarda hizmet içi eğitime alınmaktaydılar. Belirli bir süre burada tafsilatlı bir eğitim görmekteydiler. Aynı şekilde öğretmenler DİB’ in yaptığı mülakat usulüne göre alınmaktadırlar. Son

¹⁸⁷ Mevlüt Yılmaz, “Statü Endişesi”, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 49 (20 Haziran 2023), 344.

yıllarda Diyanet İşleri başkanlığı, Diyanet Akademiyi kurmuştur.¹⁸⁸ Diyanet akademisinin kurulmasıyla yeterlilik çitası daha da yükselmiştir. Diyanet Akademisinin yeterliliğiyle alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır. Akademide eğitim gören adayların önemli bir kısmı olumlu yönde görüş beyan etmişlerdir. Diyanet Akademisinin Mesleki yeterliliklerin elde edilmesi, kurumsal bağlılığın sağlanması noktasında ve mesleğe başlamadan önce etkili meslek bilgisinin sunulmasından ötürü kursiyerler süreci oldukça olumlu görmüşlerdir.¹⁸⁹ Ancak bizim elde ettiğimiz verilerde Fahri öğretmenlerin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

2.5.2. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.47 ve 2.48'de öğrenim durumuna göre öğretmenlerin yeterlilik algısı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında öğrenim durumunun öğretici yeterliliğine etkisi daha iyi anlaşılabacaktır.

Tablo 2.47. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliklerinin Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Öğrenim Durumu	KT	SD	KO	F	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği Toplam	Gruplar arası	4413.194	3	1471.065	4.101	0.007*
	Gruplar içi	111925.398	312	358.735		
	Toplam	116338.592	315			

P<.05

Tablo 2.47'de yer aldığı üzere katılımcıların öğrenim durumuna göre Kur'an kursu öğretici yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(3, 312)} = 4.101$, $p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.48'de çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.¹⁹⁰

¹⁸⁸ Tuncay Ceylan, "Eğitim Görevlilerinin Diyanet Akademisine İlişkin Görüşleri", Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi 18 (28 Aralık 2024), 145-187.

¹⁸⁹ Kasım Kocaman- Mehmet Koyuncu, "İlk Dönem Mezunu Aday Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Diyanet Akademisi", Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi 11 (15 Mart 2024), 577.

¹⁹⁰ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959.

Tablo 2.48. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğrenim Durumu(I)	Öğrenim Durumu(J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği Toplam	İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Ön Lisans	4.28095	0.709
		İlahiyat Lisans	10.62222	0.028*
		İLİTAM	3.72143	0,79
	İlahiyat Ön Lisans	İmam Hatip Lisesi	-4.28095	0.709
		İlahiyat Lisans	6.34127	0.154
		İLİTAM	-0.55952	0.998
	İlahiyat Lisans	İmam Hatip Lisesi	-10.62222	0.028*
		İlahiyat Ön Lisans	-6.34127	0.154
		İLİTAM	-6.90079	0.101
	İLİTAM	İmam Hatip Lisesi	-3.72143	0.79
		İlahiyat Ön Lisans	0.55952	0.998
		İlahiyat Lisans	6.90079	0.101

P<.05

Tablo 2.48'e göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin, öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 4.101$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre öğrenim durumu imam hatip lisesi olan katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliği puan ortalaması ilahiyat lisans olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. ($I-J = 10.62222$; $p < .05$).

Kur'an kursu öğretici yeterliliğini etkileyen birçok farklı unsur vardır. Ana unsurlardan biri öğreticinin öğrenim durumudur. Kimi çalışmalarda ilahiyat Mezunu olanların yeterlilik algısı yüksekken kimi araştırma sonuçlarına göre ise imam hatip lisesi mezunlarının yeterlilik düzeyi daha yüksek görülmüştür.¹⁹¹

¹⁹¹ Zülfi Doğan, *4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)* (Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 21-22.

Elde edilen bu sonuçlar alışılmışın dışında bir duruma işaret etmektedir. Normalde daha yüksek öğrenim görmüş öğretmenlerin yeterlilik düzeyinin daha yüksek çıkması beklenirken, burada imam hatip lisesi mezunlarının puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Elde edilen verilerin bazı olası sebeplerini izah etmek yerinde olacaktır. Başlıca sebeplerden biri, imam hatip lisesi mezunları erken yaşta Kur'an eğitimi aldıklarından dolayı pratik bilgi ve beceri hususunda daha nitelikli olabilirler. Yine öğretmenlerin yeterlilik algılarından dolayı İmam Hatip lisesi mezunları kendilerini yeterli ve öz güvenli algılamış olabilirler. Ayrıca İlahiyat Fakültesi mezunları farklı bir kariyer planlaması nedeniyle öğretici yeterliliğine dair yeteri kadar ilgi göstermemiş te olabilirler.

Son olarak veri sonuçlarının kaynağına inmek için İstanbul'daki birkaç kurs yöneticisiyle irtibata geçtik. Kendilerine kurslarda görev yapan imam hatip mezunu öğretmenler ile ilahiyat fakültesinde mezun olan öğretmenlerin mesleki tutum ve davranışlarına yönelik sorularımız oldu. Kurs yöneticileri; imam hatip lisesi mezunlarının genelini fahri olduğunu, ilahiyat mezunu olanların çoğunun ise kadrolu olduğunu dile getirdiler. Ardından imam hatip lisesi mezunu öğretmenlerin kendilerini geliştirme noktasında daha fazla mesai harcadıklarından bahsettiler. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda imam hatip lisesi mezunu öğretmenlerin yeterlilik noktasındaki birikimlerini artırmak için kendilerine daha fazla zaman ayırabildikleri şeklinde de yorumlanabilir.

2.5.3. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma Durumuna Göre Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri

Aşağıda Tablo 2.49 ve 2.50'de çocuk gelişimi eğitiminin yeterliliğe etkileri test edilmiştir. Analiz irdelendiğinde öğretici yeterliliğine dair daha sağlıklı yorumlamalar yapılabilir.

Tablo 2.49. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Çocuk Gelişimi					
	Eğitimi	KT	SD	KO	F	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği Toplam	Gruplar arası	6588.520	3	2196.173	6.243	0.000
	Gruplar içi	109750.072	312	351.763		
	Toplam	116338.592	315			

P<.05

Tablo 2.49'da yer aldığı üzere katılımcıların çocuk gelişimi eğitimi şekline göre Kur'an kursu öğretici yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(3, 312)} = 6.243$, $p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.50'de çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.¹⁹²

Tablo 2.50. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuk Gelişimi		Ortalamalar	
	Eğitimi(I)	Eğitimi (J)	Farkı(I-J)	P
Kur'an Kursu Öğretici Yeterliği Toplam	Halk Eğitim	Çocuk Gelişimi	-3.89696	0.385
	Merkezi	Bölümü		
		Sürekli Eğitim	13.42355	.130
		Merkezi		
		Diğer	-3.98568	.405
	Çocuk Gelişimi		3.89696	.385
	Bölümü	Halk Eğitim Merkezi		
		Sürekli Eğitim	17.32051	0.036*
		Merkezi		
		Diğer	-.08872	1.000
	Sürekli Eğitim		-13.42355	0.130
	Merkezi	Halk Eğitim Merkezi		

¹⁹² Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

	Çocuk Gelişimi Bölümü	-17.32051	0.036*	
	Diğer	-17.40923	0.037*	
	Diğer	Halk Eğitim Merkezi	3.98568	0.405
	Çocuk Gelişimi Bölümü	.08872	1.000	
	Sürekli Eğitim Merkezi	17.40923	0.037*	
P<.05				

Tablo 2.50'ye göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin, çocuk gelişimi eğitimi şekline göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 6.243, p < .05$). Analiz sonuçlarına göre çocuk gelişim eğitim alan katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliği puan ortalaması sürekli eğitim merkezinden eğitim alan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. (I-J = 17.32051; $p < .05$) Yine analiz bulguları incelendiğinde diğer şeklinde eğitim aldığını belirten katılımcıların puan ortalaması sürekli eğitim merkezinden eğitim alan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (I-J = 17.40923; $p < .05$).

Kur'an kursu öğretmenleri aldıkları eğitimler doğrultusunda birçok kursta görev alabilmektedirler. Öğreticiler eğitim aldıkları kurum ve kuruluşlar kimi zaman öğretmenleri yeterlilik noktasında etkileyebilmektedir. Öğreticiler gerek halk eğitim merkezlerinde gerekse de sürekli eğitim merkezlerinde belirli aşamaları katederek çocuk gelişimi hususunda sertifika ya da mezuniyet belgesi alabilmektedirler. Öğreticiler DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında sertifika şartıyla görev alabilmektedirler. Geçmişte yapılan çalışmalarda öğretmenler, eğitim süreci içerisinde sertifika programının yetersizliğine değinmişlerdir. Teorik eğitimin yanında pratik eğitimin de gerekliliğini dile getirmişlerdir.¹⁹³

Öğretici eğitim durumunun yeterliliğe etkileri birçok çalışmada ele alınmıştır. Araştırma sonuçları genelinde öğretmenlerin çocuk gelişimi durumuna göre temel yeterlilik

¹⁹³ Samet Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Çalışmaları", *Bahkesir İlahiyat Dergisi* 11 (30 Haziran 2020), 210.

düzeyi ele alınmıştır.¹⁹⁴ Bu sonuçlara göre çocuk gelişim eğitiminin yeterlilik üzerindeki etkileri daha iyi gözlemlenebilir.

Bizim elde ettiğimiz analiz sonuçlarına göre öğretici yeterliliği katılımcıların öğrenim durumuna göre değişkenlik arz etmektedir. Öne çıkan nokta ise çocuk gelişimi mezunlarının yeterlilik ortalamalarının sürekli eğitim merkezlerinde eğitim görmüş katılımcılardan daha yüksek olduğu gerçeğidir.

Öğreticilerin muhatap kitlesi 4-6 yaş grubu öğrencilerdir. Bu anlamda çocuk gelişimi mezunu olmak önemli bir faktördür. Verilere bakarak çocuk gelişimi bölümünün Kur'an kursu öğretici yeterliliği noktasında önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Çocuk gelişimi bölümünde, içerik noktasında 4-6 yaş grubu öğrencilerin fiziksel ve zihinsel özelliklerine daha fazla yer verildiği söylenebilir.

Sürekli eğitim merkezlerinde eğitim almış öğretmenler yüzeysel ve kısa süreli eğitim almış olabilir. “Diğer” şeklinde eğitim aldıklarını beyan eden katılımcılar daha kapsamlı ve pratik boyutu yüksek bir eğitim sürecinden geçmiş olabilir. Çocuk gelişimi eğitimi alan katılımcılar yeterlilik noktasında daha bilinçli ve Pedagojik formasyon becerisine sahip olabilir.

Ayrıca “Diğer” seçeneğini belirten katılımcıların puan ortalamaları sürekli eğitim merkezlerinde eğitim alan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek çıkmasının başka sebepleri de olabilmektedir. Nitekim özel gelişim kurslarını “Diğer” seçeneğinde değerlendirdiğimizde puan ortalamasının yüksek çıkması daha da anlaşılır olmaktadır. Özel gelişim kursuna katılan bir öğretici daha ayrıntılı ve pratik eğitim almış olabilir. Çocukların gelişim özelliklerine ve sorunlarına dair daha hassas eğitim aldıkları, özel gereksinimli öğrencilere yönelik dersler almaları dolayısıyla¹⁹⁵ sürekli eğitim merkezlerine göre daha yeterli oldukları şeklinde de yorumlanabilmektedir.

¹⁹⁴ Balbay, 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Diyarbakır ve Batman Örneği) 85.

¹⁹⁵ Âdem Arslan vd., “Özel Eğitimde Aile Eğitime Yönelik Bir Derleme Çalışması”, EKEV Akademi Dergisi 84 (27 Aralık 2020), 21-38.

Son olarak çocuk gelişimi mezunların yeterliliğiyle alakalı birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada katılımcılara; “Mesleki donanımlarınız ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Çocuk gelişimciler sınıf yönetimi noktasında eksikliklerinden bahsetmişler ve özel eğitim açısından ise pozitif bir görüş beyan etmişlerdir.¹⁹⁶

2.5.4. Katılımcıların Resmi Statüye Göre, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitime Dair Yeterlilikleri

Aşağıdaki tablo 2.51’de alt boyutlardan Öğrenci gelişimine dair alt boyutun demografik değişkenlerden resmi statüye göre farklılaşma durumu ele alınmıştır. Kadrolu, Fahri ve Sözleşmeli katılımcıların yeterlilik düzeyleri tespit edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.51. Katılımcıların Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Resmi Statü	KT	SD	KO	F	P
Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim	Gruplar arası	410.579	2	205.290	8.241	0.001*
	Gruplar içi	7797.307	313	24.912		
	Toplam	8207.886	315			

*p<.05

Tablo 2.51’de yer aldığı üzere katılımcıların resmi statü durumu ile öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F(2, 313) = 8.241, p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.52’de çoklu karşılaştırma testi olarak Games-Howell testinden yararlanılmıştır.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Emrullah Can Yavuz- Özlem Gözün Kahraman, “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çocuk Gelişimci Olmak”, Toplum ve Sosyal Hizmet 33/3 (29 Temmuz 2022), 829.

¹⁹⁷ Paul A., Games. *Ortalamaların Çoklu Karşılaştırmaları*, 1971

Tablo 2.52. Katılımcıların Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Resmi Statü(I)	Resmi Statü(J)	Ortalamalar	
			Farkı(I-J)	P
Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu	Kadrolu	Fahri	-2.25643	0.001*
		Sözleşmeli	-2.39547	0.021*
	Fahri	Kadrolu	2.25643	0.001*
		Sözleşmeli	-.13904	0.984
	Sözleşmeli	Kadrolu	2.39547	0.021*
		Fahri	.13904	0.984

*p<.05

Tablo 2.52'ye göre katılımcıların öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutunun, resmi statü durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(2, 313)} = 8.241, p<.05$). Analiz sonuçlarına göre kadrolu olan katılımcıların öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu puan ortalaması fahri olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (I-J = -2.25643; $p<.05$) Yine kadrolu olan katılımcıların öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu puan ortalaması sözleşmeli olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür (I-J=-2.39547).

Tablo 2.3'te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplar verilmiştir. 1-10 arası sorular Öğrenci Gelişimine Uygun alt boyut ile ilgilidir. Belirtilen ilk 10 soru bağlamında Fahri öğretmenlerin ortalaması Kadrolu öğretmenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Fahri öğretmenler, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede, öğrenme ortamını öğrencilerin yaratıcılığını destekleyecek biçimde tasarlamada, öğrencilerin dini sorularını gelişim seviyelerine uygun cevaplamada, öğrencilerin yaşlarına uygun gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olma konusunda ve öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirme noktasında kendilerini daha yeterli görmektedirler. Nitekim DİB kurslarında görev yapanların çoğu fahri öğretmenlerden oluşmaktadır. Fahri öğretici kadrolu öğretmenler gibi

göreve başlamadan önce Diyanet akademisinde belli bir yıl eğitim almamaktadırlar.¹⁹⁸ Ancak genellikle uzun yıllar Kur'an kurslarında öğretici olarak istihdam edildikleri için tecrübe açısından daha iyi oldukları düşünülmektedir. Elde ettiğimiz neticenin tecrübe faktöründen kaynaklandığı şeklinde yorumlama yapmak mümkündür.

Yine sözleşmeli öğretmenlerin puan ortalamaları kadrolu öğretmenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yukarıda zikrettiğimiz ölçek sorularına verilen cevapların neticesinde böyle bir sonuca ulaşılmıştır. Sözleşmeli öğretmenler kadrolulara göre görevde daha yeni oldukları gerçeğinin sonuca bu denli etki ettiği düşünülebilir. Yine Sözleşmeli personellerin bilgi ve birikimleri daha taze olduğu düşünülebilir. Bilgi ve birikimleri daha taze oldukları için sözleşmeli personelin yeterlilik algısı daha yüksek çıkmıştır şeklinde bir yorumlama yapılabilir. Son olarak Fahri ve sözleşmeli öğretmenler kadro güvencesinden dolayı kendilerini baskıda hissediyor olabilir

2.5.5. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimine Göre Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Yeterliliği

Tablo 2.53' te ise demografik değişkenlerden çocuk gelişimi bölümü ile öğrenci gelişimine uygun alt boyut arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 2.53. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi

Sonuçları							
Değişken	Çocuk Gelişimi		KT	SD	KO	F	P
	Eğitimi						
Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim	Gruplar arası	285.609	3	95.203	3.749	.011*	
	Gruplar içi	7922.277	312	25.392			
	Toplam	8207.886	315				
P<.05							

¹⁹⁸ Ceylan, "Eğitim Görevlilerinin Diyanet Akademisine İlişkin Görüşleri".

Tablo 2.53'te yer aldığı üzere katılımcıların çocuk gelişimi eğitimi şekline göre Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3, 312)} = 3.749, p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.54'te çoklu karşılaştırma testi olarak Games-Howell testinden yararlanılmıştır.¹⁹⁹

Tablo 2.54. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuk Gelişimi Eğitimi(I)	Çocuk Gelişimi Eğitimi (J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim	Halk Eğitim Merkezi	Çocuk Gelişimi Bölümü	-3.89696	.385
		Sürekli Eğitim Merkezi	13.42355	.130
		Diğer	-3.98568	.405
	Çocuk Gelişimi Bölümü	Halk Eğitim Merkezi	3.89696	.385
		Sürekli Eğitim Merkezi	17.32051	.036*
		Diğer	-.08872	1.000
	Sürekli Eğitim Merkezi	Halk Eğitim Merkezi	-13.42355	.130
		Çocuk Gelişimi Bölümü	-17.32051	.036*
		Diğer	-17.40923	.037*
	Diğer	Halk Eğitim Merkezi	3.98568	.405
		Çocuk Gelişimi Bölümü	.08872	1.000
		Sürekli Eğitim Merkezi	17.40923	.037*
P<.05				

¹⁹⁹ Paul A., Games. *Ortalamaların Çoklu Karşılaştırmaları*, 1971

Tablo 2.54'e göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu, çocuk gelişimi eğitimi şekline göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 3.749$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre çocuk gelişim eğitimi alan katılımcıların öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutunun puan ortalaması sürekli eğitim merkezinde eğitim alan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir. ($I-J = 17.32051$; $p < .05$). Yine analiz bulgularına göre "Diğer" eğitim alma şeklini işaretleyen katılımcıların, öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyut puan ortalaması sürekli eğitim merkezinden eğitim alan katılımcılardan istatistiksel açıdan daha yüksek olduğu görülmektedir ($I-J = 17.40923$; $p < .05$).

Çalışmamızın genelinde Kur'an kursu öğretici yeterliliği alt boyutları ile demografik değişkenler arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı test edilmiştir. Alt boyutlar ile demografik değişkenlerin bazılarında farklılık saptanmışken kiminde ise herhangi farklılık tespit edilememiştir. Yukarıdaki tablo 2.54'e göre çocuk gelişimi mezunu katılımcılar, öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutuyla alakalı kendilerini diğer bölümlerden mezun olanlardan daha yeterli görmektedirler. Öğrenci gelişimine uygun eğitim alt boyutu, ölçeğimizdeki 1-10 maddelerinden oluşmaktadır. Tablo 2.3'te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplara göre çocuk gelişimi mezunları diğer mezunlara göre daha yeterli görünmektedirler. Yine katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplara göre "Diğer", eğitim alma şeklini işaretleyen katılımcılar sürekli eğitim merkezlerinde eğitim alan katılımcılardan daha yeterli görünümündedirler. Puan ortalaması yüksek olan Katılımcılar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede, öğrenme ortamını öğrencilerin yaratıcılığını destekleyecek biçimde tasarlamada, öğrencilerin dini sorularını gelişim seviyelerine uygun cevaplamada, öğrencilerin yaşlarına uygun gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olma konusunda ve öğrencilerin öz bakım becerilerini geliştirme noktasında kendilerini oldukça yeterli görmektedirler.

2.5.6. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.55'te Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunun demografik değişkenlerden Resmi Statüye göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır.

Katılımcılardan Kadrolu, Sözleşmeli ve Fahri statüde görev alanların yeterliliği yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.55. Katılımcıların Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Resmi Statü	KT	SD	KO	F	P
Din Öğretimi						
Yöntemlerini Uygulama	Gruplar arası	191.773	2	95.887	5.058	.007*
	Gruplar içi	5933.974	313	18.958		
	Toplam	6125.747	315			

*p<.05

Tablo 2.55’te yer aldığı üzere katılımcıların resmi statü durumuna göre din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(2, 313)} = 5.058, p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.56’da çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.²⁰⁰

Tablo 2.56. Katılımcıların Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Resmi Statü(I)	Resmi Statü(J)	Ortalamalar	
			Farkı(I-J)	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	Kadrolu	Fahri	-1,58976	0,010*
		Sözleşmeli	-1,46564	0,184
	Fahri	Kadrolu	1,58976	0,010*
		Sözleşmeli	,12412	0,988
	Sözleşmeli	Kadrolu	1,46564	0,184
		Fahri	-,12412	0,988

*p<.05

Tablo 2.56’ya göre katılımcıların din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutunun, resmi statü durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık

²⁰⁰ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

oluşturduğu görülmektedir ($F_{(2, 313)} = 5.058, p < .05$). Analiz sonuçlarına göre kadrolu olan katılımcıların din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu puan ortalaması fahri olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($I-J = -1.58976; p < .05$).

Tablo 2.3'te katılımcıların öğretici yeterliliklerine yönelik sorulan sorulara verdikleri cevaplar mevcuttur. Ölçekteki 11-20 arasındaki sorular Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama faktörü ile ilgilidir. Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutu bağlamında Fahri öğretmenlerin puan ortalamalarının kadrolu öğretmenlere göre yüksek çıkmasının birtakım sebepleri olabilmektedir. Fahri öğretmenler ölçekteki sorular bağlamında, Kur'an öğretiminde özel öğretim tekniklerini etkin bir şekilde kullanabilme, İslam dinine ait birtakım değerleri fark etmelerini sağlama, Allah'ı anlatırken sevgi temelli bir şekilde anlatma, kuran öğrenimini pekiştirecek birtakım bireysel çalışma tekniklerini kullanma ve öğrencilerin seviyelerine uygun değerler eğitimi tekniklerini uygulama hususunda kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar.

Fahri Öğreticiler genellikle uzun yıllar DİB bünyesindeki kurslarda görev yapmaktadırlar. Yılların vermiş olduğu tecrübe faktörüyle yeterlilik algılarının etkilendiği, dolayısıyla Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunda puan ortalamaları kadrolu öğretmenlere göre yüksek çıktığı şeklinde yorumlama yapılabilir. Elde ettiğimiz veriler tecrübe faktöründen kaynaklanmış olabilir. Normal şartlarda Kadrolu öğretmenlerin puan ortalamasının Fahri öğretmenlerden daha yüksek çıkması beklenmekteydi. Çünkü kadrolu atanan öğretmenler teorik olarak göreve başlamadan ciddi bir eğitim almaktadırlar. 6 ay ile 8 ay arası²⁰¹ akademide birçok husus hakkında eğitim almalarının vermiş olduğu bir birikim her ne kadar değerli olsa da elde ettiğimiz sonuçlarda olduğu gibi deneyim faktörü bazen daha öne çıkabilmektedir. Kadrolu öğretmenler açısından da bazı olası sebepler olabilir. Kadrolu öğretmenler mesleki yorgunluk

²⁰¹ <https://diyanetakademi.diyanet.gov.tr/Detay/856/diyanet-akademisi-ilk-mezunlar%C4%B1n%C4%B1-verdi#:~:text=Program%C4%B1n%20sonunda%2C%20derece%20alan%20kursiyerlere%20plaket%20ve%20belgeleri%20takdim%20edildi.&text=Diyanet%20Akademisi%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Konya%20Sel%C3%A7uk,e%C4%9Fitimlerini%20ba%C5%9Far%C4%B1yla%20tamamlayarak%20mezun%20oldular>. Erişim Tarihi: (Mart, 2025)

yaşadıklarından ötürü din öğretimi yöntemlerini uygulamada fahri öğreticilere göre daha az çaba göstermiş te olabilirler.

2.5.7. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri

Çalışmamızın bu bölümünde katılımcıların öğrenim durumuna göre din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutuna dair yeterliliğine yer verilmiştir. Tablo 2.57 ve 2.58’de ki Analiz sonuçları irdelendiğinde katılımcıların yeterlilik durumu daha net anlaşılacaktır.

Tablo 2.57. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Öğrenim durumu	KT	SD	KO	F	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	Gruplar arası	235.206	3	78.402	4.153	0.007*
	Gruplar içi	5890.541	312	18.880		
	Toplam	6125.747	315			

*p<.05

Tablo 2.57’de yer aldığı üzere katılımcıların öğrenim durumuna göre Kur’an kursu öğretici yeterlikleri ile din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(3,312)} = 4.153, p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.58’de çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe Analizi testinden yararlanılmıştır.²⁰²

²⁰² Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

Tablo 2.58. Katılımcıların Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğrenim Durumu(I)	Öğrenim Durumu(J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Ön Lisans	.93761	0.839
		İlahiyat Lisans	2.44360	0.125
		İLİTAM	.58117	0.958
	İlahiyat Ön Lisans	İmam Hatip Lisesi	-.93761	0.839
		İlahiyat Lisans	1.50599	0.100
		İLİTAM	-.35644	0.958
	İlahiyat Lisans	İmam Hatip Lisesi	-2.44360	0.125
		İlahiyat Ön Lisans	-1.50599	0.100
		İLİTAM	-1.86243	0.035*
	İLİTAM	İmam Hatip Lisesi	-.58117	0.958
		İlahiyat Ön Lisans	.35644	0.958
		İlahiyat Lisans	1.86243	0.035*

*p<.05

Tablo 2.58'e göre katılımcıların din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutunun, öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. ($F_{(3, 312)} = 4.153, p < .05$). Analiz sonuçlarına göre İLİTAM mezunu katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliği din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutunun puan ortalaması, ilahiyat lisans olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir ($I-J = 1.86243; p < .05$).

İstatistik sonucuna göre İLİTAM mezunları kendilerini Örgün İlahiyat mezunlarından daha yeterli görmektedirler. Din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutu 11-20. Maddelerden oluşmaktadır. Tablo 2.3'te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplarda İLİTAM mezunları kendilerini oldukça yeterli değerlendirmişler. Bu sonucun sebeplerinden biri mesleki tecrübe olabilir. Başka bir sebebi İLİTAM

mezunlarının İlahiyat alanından ve ilahiyat alanının ders içeriğinden yeterince haberi olmamalarından kaynaklanabilir. İlahiyat lisans derslerinin derinliğine hâkim olmamalarından dolayı da böyle bir görüş belirtmiş olabilirler. Bilindiği üzere İLİTAM Okuyanlar Örgün İlahiyat lisans okuyanlar gibi yüz yüze eğitim almamaktadırlar. Bu anlamdaki eksiklik yeterlilik algılarını etkilediği düşünülebilir. Ayrıca Tablo 2.50 de de değindiğimiz üzere İLİTAM mezunlarının çoğu fahri olduğu için kendilerini geliştirecek alternatifler doğrultusunda oldukça özverili çalışabilmektedirler.

Aynı şekilde bu veri gibi ters sonuçların elde edilmesinin altında daha birçok sebep yatabilir. Başlıca; gerçek deneyim farkından kaynaklanmış olabilir. İLİTAM mezunları uzun yıllar kurslarda görev yaptıklarından ötürü daha deneyimli oldukları şeklinde düşünülebilir. Yine farkında olmadan özgüvenle kendilerini daha iyi değerlendirmiş olabilirler. Aynı şekilde eğitim kalitesi ve içerik noktasındaki farklılıklardan dolayı bazı ilahiyat fakültelerindeki eğitim daha az niteliğe sahip olabilmektedir. Bu farklılıklardan dolayı İLİTAM mezunlarının puan ortalamasının daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Nitekim bu alanla alakalı tez çalışmaları yapılmıştır. Tez çalışmasında İLİTAM mezunlarına yönelik yapılan anket çalışmasında önemli verilere ulaşılmıştır. Ankette İLİTAM programının kurulmasının esas sebebinin DİB personelinin eğitilmesi gösterilmektedir. Yine araştırmaya göre İLİTAM okumuş personelin yarısının tecrübeleri yüksek bulunmuştur. Yine programı bitirenlerin 4'te 1'inin hafız olduğu tespit edilmiştir. Tez çalışmasına yönelik anket çalışmasına Türkiye'nin her tarafından katılım olmuştur. Ankete göre İLİTAM okuyanların yüzde 90'ı daha önceden tecrübeli kimselerdir. Uzun yıllar görev yapmanın vermiş olduğu tecrübe faktörüyle yeterlilik düzeylerinin yüksek bulunması beklenen bir durumdur.²⁰³ Çalışmamızın bu bölümünde Son olarak; elde edilen neticenin esas sebebi ölçek aracıda olabilir. Ölçme aracı Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamada yetersiz kalmış olabilir. Bu tür sonuçlar aslında araştırmamız açısından

²⁰³ Kerim Birinci, *Uzaktan Eğitim ve Din Öğretiminde Bir Uygulama Örneği: İlahiyat Lisans Tamamlama (İlitam)* (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 77.

oldukça önemlidir. İleride daha farklı yöntemlerle çalışmalar yapılarak alana katkı sunulabilir.

2.5.8. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulamaya Dair Yeterlilikleri

Bu bölümde yeterliliklere dair alt boyutlardan din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutunun demografik değişkenlerden çocuk gelişimi eğitimi şekline göre analizi yapılmıştır. Tablo 2.59 ve 2.60’da verilere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 2.59. Katılımcıların Kur’an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Testi

Değişken	Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma Durumu	KT	SD	KO	F	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	Gruplar arası	198.150	3	66.050	3.477	0.016*
	Gruplar içi	5927.597	312	18.999		
	Toplam	6125.747	315			

*p<.05

Tablo 2.59’da yer aldığı üzere katılımcıların çocuk gelişimi eğitimi şekline göre Kur’an kursu öğretici yeterliklerinin din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3, 312)} = 3.749$, $p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.60’da çoklu karşılaştırma testi olarak Games-Howell testinden yararlanılmıştır.²⁰⁴

²⁰⁴ Paul A., Games. *Ortalamaların Çoklu Karşılaştırmaları*, 1971.

Tablo 2.60. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuk Gelişimi Eğitimi(I)	Çocuk Gelişimi Eğitimi (J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama	Halk Eğitim Merkezi	Çocuk Gelişimi Bölümü	-,54103	.852
		Sürekli Eğitim Merkezi	2,02982	.089
		Diğer	-,61333	.863
	Çocuk Gelişimi Bölümü	Halk Eğitim Merkezi	,54103	.852
		Sürekli Eğitim Merkezi	2,57085	0.032*
		Diğer	-,07231	1.000
	Sürekli Eğitim Merkezi	Halk Eğitim Merkezi	-2,02982	.089
		Çocuk Gelişimi Bölümü	-2,57085	0.032*
		Diğer	-2,64316	.051
	Diğer	Halk Eğitim Merkezi	,61333	.863
		Çocuk Gelişimi Bölümü	,07231	1.000
		Sürekli Eğitim Merkezi	2,64316	.051

*p<.05

Tablo 2.60'ta katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin din öğretimi yöntemlerini uygulama alt boyutu, çocuk gelişimi eğitimi şekline göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 3.749$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre sürekli eğitim merkezinde öğrenim gören katılımcıların din öğretim yöntemlerini uygulama alt boyutunun puan ortalaması çocuk gelişimi eğitimi alan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşüktür. (I-J = -2.57085; $p < .05$).

Tablo 2.3'te katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici anketine yönelik verdikleri cevaplar mevcuttur. Ölçek sorularımızın 11-20 arası Din öğretimi Yöntemini uygulama alt boyutundan oluşmaktadır. Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutu bağlamında çocuk gelişimi eğitimi alan katılımcıların puan ortalamaları sürekli eğitim merkezinde öğrenim gören katılımcılara göre yüksek çıkmasının birtakım sebepleri olabilmektedir. Çocuk Gelişimi Bölümü okuyan öğretmenler ölçekteki sorular bağlamında, Kur'an öğretiminde özel öğretim tekniklerini etkin bir şekilde kullanabilme, İslam dinine ait birtakım değerleri fark etmelerini sağlama, Allah'ı anlatırken sevgi temelli bir şekilde anlatma, kuran öğrenimini pekiştirecek birtakım bireysel çalışma tekniklerini kullanma ve öğrencilerin seviyelerine uygun değerler eğitimi tekniklerini uygulama hususunda kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar.

Yukarıda belirttiğimiz ölçek soruları bağlamında çocuk gelişimi bölümünü okuyan katılımcıların yeterlilik durumunun sürekli eğitim merkezlerinde eğitim gören katılımcılardan daha yüksek çıkmasının birtakım sebepleri olabilmektedir. Çocuk gelişimi bölümü okuyanlar eğitim öğretim süresince envai çeşit ders almaktadırlar. Çocuk gelişimi eğitimi bölümünü okuyan katılımcılar pratik dersler ve staj gibi dersleri alırken sürekli eğitim merkezi üzerinde eğitim alan katılımcılar bu olanaklardan mahrum olmuş olabilirler. Nitekim başlıca; öğrenme ve öğretme teknikleri, aile eğitimi, çocuk gelişimi, çocuk beslenmesi, çocukta bilim ve teknoloji, okul öncesi çocuklarda materyal geliştirme, özel eğitim, çocuk hukuku, anne ve çocuk sağlığı, kaynaştırma eğitimi, çocuk ruh sağlığı ve uyum bozuklukları, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulama, psikolojik danışma ve rehberlik, kişisel gelişim ve daha birçok dersleri görmektedirler.²⁰⁵ Nitekim biz çocuk gelişimi mezunu katılımcıların aldıkları derslerden dolayı yeterlilik algılarının etkilendiğini düşünmekteyiz. Çünkü sürekli eğitim merkezlerinde görülen eğitim formatı çocuk gelişimi bölümünden oldukça farklılık arz etmektedir. Sürekli eğitim merkezlerinde belli ücret karşılığında online eğitim ile sertifika verildiğinden²⁰⁶ ötürü

²⁰⁵<https://www.anadolu.edu.tr/akademik/meslek-yuksekokullari/1863/cocuk-gelisimi-programi/dersler>
Erişim Tarihi: (Şubat, 2025)

²⁰⁶https://sem.yildiz.edu.tr/sertifika-programlari/cocuk-gelisimi-kursu?gad_source=1&gad_campaignid=21157002950&gbraid=0AAAAA9bi9qPpLDsAHe6QJewCee2vNi7Q&gclid=CjwKCAjw_pDBBhBMEiwAmY02NluRhOOMwn_6E_rk8dLaef-RT2l-29W9U6duqmlqGXeUh_ramf7miRoC05oQAvD_BwE
Erişim Tarihi: (şubat, 2025)

katılımcıların puan ortalaması çocuk gelişimi bölümüne göre daha az bulunmuştur şeklinde bir yorumlama yapmakta mümkün olabilmektedir.

2.5.9. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.61’de Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutunun, Demografik değişkenlerden Resmi Statüye göre Farklılaşp Farklılaşmadığı tespit edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.61. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Resmi Statü	KT	SD	KO	F	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Gruplar arası	358.653	2	179.326	9.863	.001*
	Gruplar içi	5690.689	313	18.181		
	Toplam	6049.342	315			

*p<.05

Tablo 2.61’de yer aldığı üzere katılımcıların resmi statü durumuna göre materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(2, 313)} = 9.863$, $p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.62’de çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe analizinden yararlanılmıştır.²⁰⁷

²⁰⁷ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

Tablo 2.62. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Resmi Statü(I)	Resmi Statü(J)	Ortalamalar	
			Farkı(I-J)	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Kadrolu	Fahri	-2.23456	0.001*
		Sözleşmeli	-1.67800	0.099
	Fahri	Kadrolu	2.23456	0.001*
		Sözleşmeli	.55656	0.777
	Sözleşmeli	Kadrolu	1.67800	0.099
		Fahri	-.55656	0.777

*p<.05

Tablo 2.62'ye göre katılımcıların materyal geliştirme ve kullanma alt boyutunun, resmi statü durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(2, 313)} = 9.863, p<.05$). Analiz sonuçlarına göre kadrolu olan katılımcıların materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu puan ortalaması fahri olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan, anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($I-J = -2.23546; p<.05$).

Çalışmamızda birçok alt boyutların Demografik değişkenlerden Resmi Statüye göre farklılaşıp farklılaşmadığını ele aldık. Çalışmamızda genellikle birbirine yakın sonuçlar elde edildi. Çalışmamızın bu safhasında ise Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutu Resmi Statüye göre ele alınmıştır. Esasen kadrolu Öğreticilerin puan ortalamasının daha yüksek olması beklenirken Fahri öğreticilerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Bu gibi ters sonuçların birkaç sebebi olabilmektedir. Öncelikle bu sonucun ana sebeplerinden biri tecrübe faktörü olabilmektedir. Elde edilen neticenin sebeplerini irdelemek maksadıyla yaptığımız kurs ziyaretlerinde göze ilk çarpan unsurlardan biri öğreticilerin çoğunun Fahri olduğu gerçeğiydi. Aynı zamanda fahri öğreticiler uzun yıllar kurslarda görev yapmaktaydılar. Fahri öğreticiler görevlerini korumak ve uzun süre görev yapmak için ekstra motive olmuş olabilirler. Zikrettiğimiz bu etkenlerin, öğreticilerin yeterlilik algılarını etkilediğini düşünmekteyiz.

2.5.10. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri

Çalışmamızın üçüncü alt boyutunu Materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu oluşturmaktadır. Aşağıda tablo 2.63 ve 2.64'te öğrenim durumu ile alt boyut arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Analiz sonuçları bağlamında öğrenim durumunun yeterliliğe etkileri ele alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 2.63. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Öğrenim durumu	KT	SD	KO	F	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Gruplar arası	211.142	3	70.381	3.761	0.011*
	Gruplar içi	5838.200	312	18.712		
	Toplam	6049.342	315			

*p<.05

Tablo 2.63'te yer aldığı üzere katılımcıların öğrenim durumuna göre materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3, 312)} = 3.761, p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.64'te çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.²⁰⁸

²⁰⁸ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

Tablo 2.64. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğrenim Durumu(I)	Öğrenim Durumu(J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Ön Lisans	1.26114	0.602
		İlahiyat Lisans	2.70286	0.040*
		İLİTAM	1.21212	0.646
	İlahiyat Ön Lisans	İmam Hatip Lisesi	-1.26114	0.602
		İlahiyat Lisans	1.44172	0.077
		İLİTAM	-.04902	1.000
	İlahiyat Lisans	İmam Hatip Lisesi	-2.70286	.040*
		İlahiyat Ön Lisans	-1.44172	.077
		İLİTAM	-1.49074	.085
	İLİTAM	İmam Hatip Lisesi	-1.21212	0.646
		İlahiyat Ön Lisans	.04902	1.000
		İlahiyat Lisans	1.49074	0.085

*p<.05

Tablo 2.64’de göre katılımcıların materyal geliştirme ve kullanma alt boyutunun, öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ($F_{(3, 312)} = 3.761$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre imam hatip lisesi mezunu olan katılımcıların materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu puan ortalaması ilahiyat lisans okuyan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir (I-J 2,70286; $p < .05$).

Tablo 2.3’te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevaplara yer verilmiştir. Alt boyutumuzla alakalı sorular 21-26. sorulardır. Öğreticilerin yeterlilik algılarına göre İmam hatip lisesi mezunları kendilerini oldukça yeterli görmektedirler.

Çalışmamızın bu bölümünde beklenilenin dışında bir sonuca ulaşılmıştır. Söz konusu materyal geliştirme ve kullanma alt boyutuyla alakalı beklenilen İlahiyat Fakültesi mezunlarının puan ortalamasının daha yüksek çıkmasıydı. Elde ettiğimiz bu verinin birkaç sebebi olabilmektedir. Nitekim imam hatip lisesi mezunu katılımcılar

ölçekte yönelttiğimiz sorularda; öğretim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanma, din öğretimini kolaylaştıracak ders materyallerini hazırlama, öğrenci seviyelerine uygun hikayeler anlatabilme, görsel materyalleri etkin şekilde kullanma, üç boyutlu materyalleri etkin bir şekilde kullanma ve öğrenci gelişimine uygun müzikleri kullanarak eğitim yapmak hususunda kendilerini ilahiyat mezunu öğreticilerden daha yeterli algılamaktadırlar.

Yine yukarıdaki hususlarla ilgili katılımcıların kendilerini o şekilde algılamalarının başka sebepleri de olabilmektedir. Başlıca sebepleri şöyle belirtebiliriz; öncelikle İmam Hatip lisesi mezunları tarafından alt boyutla ilgili sorular tam anlamıyla anlaşılmadığı düşünülebilir veya Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan personelin önemli bir kısmının imam hatip lisesi mezunu olup uzun yıllar çalıştıklarından kendilerini daha iyi yetiştirdikleri düşünülebilir. Çünkü her ne kadar ilahiyat fakültelerinde imam hatip liselerine görece daha ayrıntılı eğitim verilse de mesleki deneyimin önemi göz ardı edilmemelidir. Yılların vermiş olduğu deneyim ile öğreticilerin algıları doğrudan etkilenebilmektedir. Yine Kur'an kurslarında istihdam edilenlerin çoğunun imam hatip lisesi mezunu ve fahri oldukları, yani resmi güvence noktasında kadrolu olmadıkları için görevlerini daha özverili yerine getirebildikleri şeklinde de yorumlanabilir.

2.5.11. Katılımcıların Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre Materyal Geliştirme ve Kullanma Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.65 ve 2.66'da görüleceği üzere materyal geliştirme ve kullanma alt boyutunun, çocuk gelişimi eğitimi şekline göre analiz bulgularına yer verilmiştir. Analiz incelendiğinde çocuk gelişimi eğitimi daha iyi anlaşılabacaktır.

Tablo 2.65. Katılımcıların Kur'an Kursu Öğretici Yeterliklerinin Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutu Çocuk Gelişimi Eğitimi Şekline Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma					
	Durumu	KT	SD	KO	F	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Gruplar arası	306.016	3	102.005	5.541	0.001*
	Gruplar içi	5743.325	312	18.408		
	Toplam	6049.342	315			

*p<.05

Tablo 2.65’te yer aldığı üzere katılımcıların çocuk gelişimi eğitimi şekline göre Kur’an kursu öğretici yeterlikleri ile materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3, 312)} = 5.541, p<.05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.66’da çoklu karşılaştırma testi olarak Games-Howell testinden yararlanılmıştır.²⁰⁹

Tablo 2.66. Katılımcıların Materyal Geliştirme ve Kullanma Alt Boyutunun Çocuk Gelişimi Eğitim Şekline Göre İncelenmesiyle İlgili Games-Howell Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuk Gelişimi Eğitimi(I)	Çocuk Gelişimi Eğitimi (J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Materyal Geliştirme ve Kullanma	Halk Eğitim Merkezi	Çocuk Gelişimi Bölümü	-.41077	.872
		Sürekli Eğitim Merkezi	2.64456	.139
		Diğer	-.77333	.532
	Çocuk Gelişimi Bölümü	Halk Eğitim Merkezi	.41077	.872
		Sürekli Eğitim Merkezi	3.05533	.080
		Diğer	-.36256	.946
	Sürekli Eğitim Merkezi	Halk Eğitim Merkezi	-2.64456	.139
		Çocuk Gelişimi Bölümü	-3.05533	.080
		Diğer	-3.41789	.043*
	Diğer	Halk Eğitim Merkezi	.77333	.532
		Çocuk Gelişimi Bölümü	.36256	.946
		Sürekli Eğitim Merkezi	3.41789	.043*

*p<.05

²⁰⁹ Paul A., Games. *Ortalamaların Çoklu Karşılaştırmaları*, 1971.

Tablo 2.66'ya göre katılımcıların Kur'an kursu öğretici yeterliklerinin materyal geliştirme ve kullanma alt boyutu, çocuk gelişimi eğitimi şekline göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 5.541, p < .05$). Analiz sonuçlarına göre sürekli eğitim merkezinde öğrenim gören katılımcıların materyal geliştirme ve kullanma alt boyutunun puan ortalaması "Diğer" şeklinde eğitimi alan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($I-J = -3.41789; p < .05$).

Çocuk gelişimi eğitimi öğreticilik noktasında oldukça önemlidir. Dünyada ve ülkemizde çocuk gelişimi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaların yarısından fazlası çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.²¹⁰

Tablo 2.3' te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri cevapların dağılımı mevcuttur. Materyal geliştirme ve kullanma alt boyutuna dair sorular, 21-26 sorulardan oluşmaktadır. Eğitim-öğretim durumlarını "Diğer" şeklinde işaretleyen katılımcılar, kendilerini sürekli eğitim merkezlerinde eğitim gören katılımcılardan daha iyi görmektedirler. Başlıca; derslerinde öğretim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanma, din öğretimini kolaylaştıracak ders materyallerini hazırlama, öğrenci seviyelerine uygun hikayeler anlatabilme, görsel materyalleri etkin şekilde kullanma, üç boyutlu materyalleri etkin bir şekilde kullanma ve öğrenci gelişimine uygun müzikleri kullanarak eğitim yapmak hususlarında yeterlilik algıları daha yüksek çıkmıştır.

"Diğer" şeklindeki kategorinin kapsamına özel eğitim kurslarını dahil edebiliriz. Özel eğitim kurslarının ders içerikleri dikkate alındığında elde edilen sonuçlar daha farklı yorumlanabilmektedir. Nitekim özel eğitim kurslarında, özel gereksinimli çocuklara eğitim verecek öğretmenlerin birtakım niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Aldıkları eğitimin yeterlilik algılarını etkilediği düşünüldüğünde sonuç daha belirgin olabilmektedir. Nitekim, eğitimciler özel eğitimle alakalı tafsilatlı bir süreç yaşamaktadırlar. Özel gereksinimli bireylerin aileleriyle iletişim kurmada, etkin dinlemede ve çözüm üretme noktasında ciddi anlamda yeterliliğe sahip oldukları

²¹⁰ Neriman Aral vd., "Türkiye'de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi", Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi 14/1 (01 Mayıs 2015), 14.

düşünülmektedir. Özel eğitim kurslarının niteliğiyle ilgili yapılan çalışmalarda, değindiğimiz konulara geniş yer verilerek benzer sonuçlar elde edilmiştir.²¹¹

2.5.12. Katılımcıların Resmi Statüye Göre Etkili İletişim Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.67 ve 2.68’de Etkili İletişim alt boyutunun demografik değişkenlerden Resmi Statüye göre farklılaşıp farklılaşmadığı irdelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Kadrolu, Sözleşmeli ve Fahri katılımcıların yeterliliğine dair veriler yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.67. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Resmi Statü Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Resmi Statü	KT	SD	KO	F	P
Etkili İletişim	Gruplar arası	158.189	2	79.094	7.487	0.001*
	Gruplar içi	3306.698	313	10.565		
	Toplam	3464.886	315			

*p<.05

Tablo 2.67’de yer aldığı üzere katılımcıların resmi statü durumuna göre etkili iletişim alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F_{(2, 313)} = 7.487$, $p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.68’de çoklu karşılaştırma testi, Scheffe testinden yararlanılmıştır.²¹²

²¹¹ Arslan vd., “Özel Eğitimde Aile Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması”.

²¹² Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

Tablo 2.68. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Resmi Statüye Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Resmi Statü(I)	Resmi Statü(J)	Ortalamalar	
			Farkı(I-J)	P
Etkili İletişim	Kadrolu	Fahri	-1.46642	0.001*
		Sözleşmeli	-1.22368	.120
	Fahri	Kadrolu	1.46642	0.001*
		Sözleşmeli	.24273	.921
	Sözleşmeli	Kadrolu	1.22368	0.120
		Fahri	-.24273	0.921

*p<.05

Tablo 2.68'e göre katılımcıların etkili iletişim alt boyutu, resmi statü durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(2, 313)} = 7.487$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre kadrolu olan katılımcıların etkili iletişim alt boyutu puan ortalaması fahri olan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($I-J = -1.46642$; $p < .05$).

Statünün yeterlilik algısına etkileriyle ilgili geçmişten günümüze birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada statünün yeterliliğe etkisi gözlemlenmiştir.²¹³ Tek yönlü ANOVA testinin; statünün önemini ortaya koyması, çalışmamız açısından oldukça önemlidir. Nitekim bizim çalışmamızda da etkili iletişim alt boyutu ile resmi statü arasında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Bu anlamda Fahri olan katılımcıların etkili iletişim alt boyutuna dair puan ortalaması kadrolu olan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek çıkmıştır. Tablo 2.3. te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri yanıtlar mevcuttur. 27-33 arası sorular etkili iletişim alt boyutu ile ilgilidir. Fahri öğretmenler, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini destekleyici tutumlar sergileme, öğrencilerin duygusal işaretlerini doğru bir şekilde okuyabilme, öğrencilerin sevilip ,benimsendiklerini hissettirme, öğretmen ve öğrenci arasında dini duyguların gelişmesinde katkı sunacak bağ kurabilme, öğrenci ilgilerinin farkına

²¹³ Ayşe Çalışkan, *Öğretmenlerin Statü Kaygıları ile İş Memnuniyeti Arasındaki İlişki* (Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, 2024).

varabilme, öğrencileri etkinliklere katılmaları konusunda motive edebilme ve öğrencilerin herhangi bir görevi başarabilme konusunda motive edebilmede kendilerini kadrolu öğretmenlere göre daha yeterli görmektedirler. Tabii ki katılımcıların öz yeterliliklerini birkaç varsayıma dayandırmak mümkündür. Elde edilen sonucun altında yatan sebeplerden biri ve en önemlisi mesleki deneyim faktörü olabilir. Çünkü DİB kurslarında istihdam edilen öğretmenlerin önemli bir kısmı geçici öğretmenlerden oluşmaktadır. Yaptığımız kurs ziyaretlerinde fahri öğretmenlerin uzun yıllardan beri bu şekilde görev yaptıklarını gözlemledik. Kadrolu öğretmenlerin ise sayı olarak daha az ve tecrübe noktasında ise daha yeni olduklarını müşahade ettik. Öncelikle tecrübenin etkili iletişimi etkilediğini düşünebiliriz. Eğitim süresince elde edilen tecrübelerin iletişimi etkilediği, dolayısıyla fahri öğretmenlerin puan ortalamasının daha yüksek çıktığı şeklinde yorumlama yapılabilir.

2.5.13. Katılımcıların Öğrenim Durumuna Göre Etkili İletişim Alt Boyuta Dair Yeterlilikleri

Aşağıda tablo 2.69 ve 2.70’de Etkili İletişim alt boyutunun demografik değişkenlerden Öğrenim Durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına yer verilmiştir. İmam Hatip Lisesi, İlahiyat Ön Lisans, İlahiyat Lisans ve İlitam mezunu katılımcıların yeterlilik düzeyleri yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.69. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Analizi Sonuçları

Değişken	Öğrenim Durumu	KT	SD	KO	F	P
Etkili İletişim	Gruplar arası	128,360	3	42,787	4,001	0,008*
	Gruplar içi	3336,526	312	10,694		
	Toplam	3464,886	315			

*p<.05

Tablo 2.69’da yer aldığı üzere katılımcıların öğrenim durumuna göre etkili iletişim alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3, 312)} =$

4.001, $p < .05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için Tablo 2.70’de çoklu karşılaştırma testi olarak Scheffe testinden yararlanılmıştır.²¹⁴

Tablo 2.70. Katılımcıların Etkili İletişim Alt Boyutunun Öğrenim Durumuna Göre İncelenmesiyle İlgili Scheffe Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğrenim Durumu(I)	Öğrenim Durumu(J)	Ortalamalar Farkı(I-J)	P
Etkili İletişim	İmam Hatip Lisesi	İlahiyat Ön Lisans	.96257	0.594
		İlahiyat Lisans	2.03283	0.041*
		İLİTAM	.76299	0.764
	İlahiyat Ön Lisans	İmam Hatip Lisesi	-.96257	0.594
		İlahiyat Lisans	1.07026	0.085
		İLİTAM	-.19958	0.976
	İlahiyat Lisans	İmam Hatip Lisesi	-2.03283	0.041*
		İlahiyat Ön Lisans	-1.07026	0.085
		İLİTAM	-1.26984	0.040*
	İLİTAM	İmam Hatip Lisesi	-.76299	0.764
		İlahiyat Ön Lisans	.19958	0.976
		İlahiyat Lisans	1.26984	0.040*

* $p < .05$

Tablo 2.70’e göre katılımcıların etkili iletişim alt boyutunun, öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir ($F_{(3, 312)} = 4.001$, $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre imam hatip lisesi okuyan katılımcıların etkili iletişim alt boyutu puan ortalaması ilahiyat lisans okuyan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir (I-J 2.03283; $p < .05$). Ek olarak İLİTAM mezunu olan katılımcıların etkili iletişim alt boyutu puan ortalaması ilahiyat lisans okuyan katılımcılara göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksektir (I-J=1.26984, $p < .05$).

Tablo 2.3.’ te katılımcıların ölçek sorularına verdikleri yanıtlar mevcuttur. Etkili iletişim alt boyutuna dair sorular ise ölçekteki 27-33 sorularından oluşmaktadır. Soruların

²¹⁴ Henry, Scheffe *The Analysis of Variance*.1959

içeriğine önceki tablolarda ayrıntılı olarak yer verdik. Bizden önce öğrenim durumunun yeterlilik algısına etkisiyle ilgili birtakım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda öğrenim durumunun²¹⁵ ve etkili iletişimin²¹⁶ eğitimcilerin yeterlilik algılarını etkilediği tespit edilmiştir. Bizim yaptığımız çalışmada da etkili iletişim alt boyutunun öğrenim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Nitekim sonuç beklenilenin dışında çıkmıştır. Normal şartlarda ilahiyat fakültesinde eğitim gören katılımcıların puan ortalaması daha yüksek olması beklenirken, İmam Hatip Lisesi mezunu ve İLİTAM mezunlarının puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Bu tip ters sonuçları birkaç sebebe dayandırmak mümkündür. Öncelikle; sonuca etki eden sebeplerden biri tecrübe olabilir. İmam hatip lisesi mezunlarının İlahiyat Fakültesi mezunlarına göre uzun süre fahri olarak görev yaptıklarını düşünecek olursak elde ettikleri tecrübenin yeterlilik algılarını etkilediği şeklinde yorumlayabiliriz. Çünkü kurslarda görev yapan fahri öğreticiler kadrolu olmadıkları için kendilerini geliştirecek aktivitelere daha fazla zaman ayırarak daha özverili çalışabildikleri tahmin edilmektedir.

Yine İmam hatip Lisesi mezunları farkına varmadan kendilerini daha yeterli değerlendirmiş olabilirler. Ayrıca imam hatip liselerinde erken yaşta teorik ve pratik dersler verilir. Örneğin; vaaz, hutbe vb. gibi. Camiler ve kurslarda erken yaşta görev ve sorumluluk almanın etkileri de imam hatip lisesi mezunlarının etkili iletişim becerilerinin gelişmesinde rol oynamış olabilir. İlitam mezunu katılımcıların önemli bir kısmı hem okul okumakta hem de beraberinde kurslarda görev almaktadırlar. Bu iki süreci beraber yürütmeleri, İlitam mezunu öğreticileri hem teorik hem de pratik anlamda olumlu etkilemiş olabilir. Son olarak elde edilen sonucun esas sebebi ölçme aracı da olabilir. Ölçme aracı etkili iletişim alt boyutunda yetersiz kalmış olabilir. Elde edilen sonuçlar ileriki dönemlerde daha yeni yöntemlere kapı aralayabilir ve ölçme aracının geliştirilmesine katkı sunabilir. Ya da yaptığımız nicel araştırmanın beraberinde nitel araştırmalar da yapılarak mevzubahis konu daha derinlemesine ele alınabilir.

²¹⁵ Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*, 101.

²¹⁶ Ömer Yahşi- Seçkin Aydın, "Etkili İletişim Özyeterlilik Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik – Güvenirlilik Çalışması", *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences* 2/1 (28 Haziran 2020), 265.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. SONUÇ

Genel anlamda yeterlik, herhangi bir mesleği özelliklerine ve usulüne uygun yerine getirebilmek için gerekli olan ilgi ve davranışların bütünüdür. Yeterlik belirleme ise herhangi bir alanda görev alacak birinin sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirebilmeleri için sahip olmaları gerekenlerin ne olduğunu belirlemeye karar verme durumudur.

Günümüzde neredeyse her işte nitelikli hizmetler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda mesleklere yönelik yeterlilik çalışmaları hız kazanmıştır. MEB ve YÖK'e yönelik kıymete değer bir literatür oluşmuştur. Din Eğitimi alanında yapılan çalışmalar ise oldukça yenidir. Özellikle 4-6 yaş Kur'an kurslarına ve öğretmenlerine yönelik çalışmalar oldukça sınırlı düzeydedir. Bu sebeple 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik aşılması gereken oldukça uzun bir mesafe söz konusudur.

Ülkemizde Yaygın Din Eğitimi dair faaliyetleri yürütmeden sorumlu resmi olarak, Diyanet İşleri Başkanlığıdır. DİB, kendi personelinin temel yeterliliklerini ana hatlarıyla belirlemiştir. Belirlenen bu yeterlik genel anlamda bütün personelin, özel anlamda ise Kur'an kursu öğretmenlerinin temel yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik atılan kıymetli bir adımdır. DİB tarafından belirlenen bu yeterlilik ileriki zamanlarda gelişen ve değişen şartlara göre kendini güncellemelidir. Genel anlamda fiilen görev yapan öğretmenlerin belirlenen yeterliliğe ne ölçüde sahip olduğu da önemli bir diğer husustur. Öğretmenlerin yeterliliklerinin araştırılması ve tespit edilmesi iyileşme noktasında atılması gereken önemli adımlardandır.

Diyanet İşleri Başkanlığı süreç içerisinde ilahiyat alanında ve pedagojik açıdan Kur'an kurslarına dair programlarını güncellemektedir. DİB, Kitaplarını, öğretim materyallerini ve programlarını gelişen şartlara göre güncelleyerek önemli bir mesafe katetmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Yaygın Din Eğitimi noktasında sunmuş olduğu eğitimin niteliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu anlamda yürütülecek araştırmalar başkanlığın hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdiğinin/gerçekleştireceğinin, hangi

alanlarda sorunlar yaşandığının veya yaşanabileceğinin tespiti açısından kıymetli olacaktır.

Kur'an kursu öğretici yeterliliklerine dair yapılan/yapılacak çalışmalar öğreticilerin niteliğine yönelik ihtiyaç varsa iyileştirilmesi noktasında değerlidir. Aynı zamanda nitelikli din eğitimi hizmetinin sunulması ve kalitenin artırılması açısından literatüre önemli katkılar sunacaktır.

4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerinin yeterliliğini ortaya koymaya yönelik yapılan bu çalışmada katılımcıların demografik bilgilerinden ve ölçme aracından istifade edilmiştir. Sahada uygulanan ölçekten öğretmenlere yönelik önemli veriler elde edilmiştir.

Araştırmada 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerinin yeterlilikleri, demografik değişkenlere göre ve altı adet alt boyuta göre farklılaşmaları ele alınmıştır. Elde ettiğimiz verilerden ilk önce Çocuk Durumu, Medeni Durum ve Pedagojik Formasyon durumuna göre T testi sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise Yaş, Resmi Statü, Öğrenim Durumu ve Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma Durumuna göre ANOVA Test sonuçlarına yer verilmiştir. Verilerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

Çalışmamızda Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği ve Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutu çocuk durumuna göre farklılaştığı tespit edilirken, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama, Etkili İletişim, Sınıf Yönetimi ve Aile Katılımını Sağlama alt boyutuna dair farklılaşma tespit edilememiştir. Farklılaşmanın kaynağına bakıldığında çocuğu olmayanların puan ortalaması çocuğu olanlardan daha yüksek bulunmuştur.

Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği, Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Sınıf Yönetimi alt boyutunun Medeni Duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılaşmanın kaynağına bakıldığında bekar olan katılımcıların puan ortalamaları evli olan katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Çalışmamızın bu safhasında Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Din Öğretimi Yöntemini Uygulama, Etkili İletişim ve Aile Katılımını Sağlama alt boyutunun medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Kur'an Kursu Öğretici yeterliliği, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama, Materyal Geliştirme ve Kullanma, Etkili İletişim ve Aile Katılımını Sağlama alt boyutunun Pedagojik Formasyon durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılaşmanın kaynağına bakıldığında Pedagojik Formasyonu olanların puan ortalamaları Pedagojik Formasyon Sertifikası olmayanlardan daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan ANOVA testinde Yaşa göre herhangi bir farklılık tespit edilemezken, Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama, Materyal Geliştirme ve Kullanma ve Etkili İletişim alt boyutunun Resmi Statüye göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılaşmanın kaynağına bakıldığında Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliğinde Fahri olan katılımcıların puan ortalaması Kadrolu olan katılımcılardan, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Alt Boyutta Fahri ve Sözleşmeli olan katılımcıların puan ortalamaları Kadrolu olan katılımcılardan, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunda Fahri olan katılımcıların puan ortalamaları Kadrolu olanlardan, Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutta Fahri olan katılımcıların puan ortalamaları Kadrolu olanlardan ve yine Etkili İletişim alt boyutunda Fahri olan katılımcıların puan ortalamaları kadrolu olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Sınıf Yönetimi alt boyutunun ve Aile Katılımını Sağlama alt boyutunun resmi statüye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde Kuran Kursu Öğretici Yeterliliğinin, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunun, Materyal Geliştirme ve Kullanma ile Etkili İletişim alt boyutunun Demografik değişkenlerden Öğrenim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağına bakıldığında; Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği İmam Hatip Lisesi mezunlarının puan ortalaması İlahiyat Fakültesinden, Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunda İLİTAM okuyanların puan ortalaması İlahiyat Fakültesinde okuyanlardan, Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutunda İmam Hatip lisesinde okuyanların puan ortalaması İlahiyat Lisans okuyanlardan ve son olarak Etkili İletişim alt boyutunda İmam Hatip Okuyanların puan ortalamaları İlahiyat Lisans okuyanlardan, İLİTAM okuyanların puan ortalamaları da İlahiyat Lisans okuyanlardan yüksek bulunmuştur. Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Sınıf Yönetimi ve Aile Katılımını Sağlama alt boyutunda herhangi bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Son olarak Demografik Değişkenlerden Çocuk Gelişimi Eğitimi Alma Durumu; Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği, Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim, Din Öğretim Yöntemlerini Uygulama ve Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutuna göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Farklılaşmanın kaynağına bakıldığında, Çocuk Gelişimi Eğitimi alan katılımcıların Kuran Kursu Öğretici Yeterliliği puan ortalaması Sürekli Eğitim Merkezlerinde eğitim alan katılımcılardan, "Diğer" şeklinde eğitim aldıklarını belirten katılımcıların puan ortalaması ise Sürekli Eğitim Merkezlerinde eğitim alan katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Öğrenci Gelişiminde Uygun Eğitim alt boyutunda Çocuk Gelişimi Bölümünü okuyanların puan ortalaması Halk Eğitim Merkezinde eğitim alan katılımcılardan, diğer şeklinde eğitim alan katılımcıların puan ortalaması Sürekli Eğitim Merkezlerinde eğitim alan katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yine Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama alt boyutunda Çocuk Gelişimi bölümünü okuyanların puan ortalaması Sürekli Eğitim Merkezlerinde eğitim alanlardan, Materyal Geliştirme ve Kullanma alt boyutunda "Diğer" şeklinde eğitim alanların puan ortalamaları Sürekli Eğitim Merkezlerinde eğitim alanların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucunda varılmıştır.

Yukarıdaki sonuç kısmında çalışmamıza genel bir perspektif katmak amacıyla Kur'an Kursu Öğretici Yeterliliği ve alt boyutların demografik değişkenlere göre farklılaşmalara değindik. Elde edilen sonuçlara vurgu yaparak neticeyi yansıttık. Elde ettiğimiz sonuçları önceki bölümlerde tartışarak yorumladığımız için genel yorumlamalara sonuç kısmında yer vermedik.

2. ÖNERİLER

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kuran kursu öğreticilerinin yeterlilikleri, adını taşıyan bu araştırmamızdan elde edilen sonuçlara göre birtakım öneriler geliştirilmiştir. Önerilerimizi; Kur'an Kursu Öğreticilerine, Diyanet İşleri Başkanlığına ve araştırma yapacaklara yönelik sıralamayı planladık. Önerilerimiz sırasıyla şu şekildedir;

2.1. Kur'an Kursu Öğreticilerine Yönelik Öneriler

- ✓ Elde ettiğimiz sonuçlara göre görevli öğretmenler günün şartlarına uygun düzenlenen hizmet içi eğitimlerin, seminerlerin ve diğer uygulamalı eğitimlerin faydalarını ziyadesiyle görmektedirler. Ders sürecinde, öğretmenler öğretimi planlama ve bilimsel gelişmelerden istifade ederek öğrenci gelişimine uygun nitelikli bir hazırlık yapabilirler.
- ✓ Veri sonuçlarında materyal geliştirme ve kullanmanın önemini birçok defa test ettik. Bu bağlamda öğretmenler nitelikli bir eğitim öğretim sürecini daha sağlıklı yürütebilmek için istekli bir şekilde materyalleri kullanma noktasında ek araştırmalar yapabilirler.
- ✓ Sınıf Yönetimi ile ilgili çok yönlü çalışmalar yaparak, bilimsel gelişmelerden de istifade ederek eğitim öğretim sürecini sağlıklı yönetmek adına yeni gelişmeleri gözden geçirebilirler.
- ✓ Kendi alanlarıyla alakalı süreklilik arz edecek şekilde gelişmelere, yeni yayınlara ve etkinliklere ek süre harcayarak bütün bunları daha verimli takip edebilirler.
- ✓ Analiz sonuçlarından da görüldüğü üzere öğretmenlerin öğrenim durumları farklılık arz etmektedir. Öğretmenler kendilerini geliştirme noktasında, imam hatip lisesi mezunları ilahiyat okumaya yönelebilir veya halk eğitim merkezinde eğitim görenler çocuk gelişimi bölümünü de okuyabilirler. Bu şekilde alanıyla alakalı daha geniş malumat sahibi olarak eğitim öğretim sürecini daha sağlıklı yürütebilirler.
- ✓ Öğrenci başarısını artırmak için, ailelerle iletişimi canlı tutup iş birliği içerisinde ilgili uygulamaları benimseyebilirler.
- ✓ Kur'an kursu öğretmenleri, materyal kullanma ve geliştirme hususunda kişisel becerilerini artırmalıdır.
- ✓ Kadrolu, sözleşmeli veya fahri fark etmeksizin öğretmenler, eksik yönlerini tespit edip bireysel çalışma planlarını oluşturmaları.

2.2. Diyanet İşleri Başkanlığına Yönelik Öneriler

- ✓ Çalışmamızda başlıklar halinde ele aldığımız birtakım yeterlilik ölçütleri vardı. Öğrenci gelişiminde uygun eğitim, din öğretimi yöntemlerini uygulama, materyal

geliştirme ve kullanma, etkili iletişim, sınıf yönetimi ve aile katılımını sağlama noktasında öğretici yeterlilikleri test edilmişti. Test sonuçlarına göre her bir yeterlik ölçütünün kendi bağlamında ne derece önemli olduğu sonuçlarına varıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı kendi bünyesinde belli bir program çerçevesinde uygulamalı olarak bu yeterlilik ölçütlerine göre eğitim seminerleri düzenleyebilir.

- ✓ Pedagojik formasyon noktasında elde ettiğimiz veriler doğrultusunda formasyon sertifikası olmayanların sayısı, olanlardan daha fazla olduğu gözlemlendi. Diyanet İşleri Başkanlığı ihtiyaç gördüğü takdirde öğretici konumundaki personeline MEB ile anlaşmalı Pedagojik formasyon eğitimi düzenleyebilir. Bu alanda olan/olabilecek aksaklıkların önüne geçilmiş olunur. Ya da özellikle 4-6 grubu Kur'an kurslarında görev alacak personellere pedagojik formasyon şartını zorunlu kılabilir.
- ✓ DİB, Özellikle 4-6 yaş kurslarda çocukların gelişim özelliklerine uygun yeterlikte nitelikli personel ihtiyacını karşılama hususunda öğretmenlere yönelik başvuru şartlarını güncelleyerek, İlahiyat mezunu ve çocuk gelişimi bölümünden mezun olma şartlarını getirebilir. Nitekim yaptığımız çalışma sonucunda çocuk gelişimi mezunu yeterlilik noktasında sürekli eğitim merkezlerinde eğitim gören veya halk eğitim merkezlerinde eğitim alan öğretmenlerden anlamlı olarak daha yüksek bir puan aldı. Bu veri sonucu, çocuk gelişimi bölümünün önemini gözler önüne sermektedir.
- ✓ Öğreticilere belli periyotlarda hizmet içi eğitim seminerleri verilebilir. Seminerler öğretici merkezli olup öğretmenlere uygulamalı eğitim verilerek eğitim öğretim süreci daha verimli hale getirilebilir.
- ✓ İleride DİB, materyal hazırlama ve uygulama hususunda öğretmenlere ek eğitimler vererek eğitim öğretim sürecine katkı sunabilir.

2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- ✓ Kur'an kursları ve öğretmenlerle alakalı çalışmalar yapacak araştırmacılar bizim çalışmamız ve diğer çalışmalardan eksik bırakılan yerlerin üzerinde durabilirler.
- ✓ Nicel bulguların nedenlerini derinlemesine daha iyi anlamak için görüşme gibi nitel yöntemlerle katkı sunulabilir.

- ✓ Bölgeler arasında olabilecek farklılıkların tespiti için farklı bölgelerde araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Farklı değişkenlerle öğretici yeterliliği arasındaki ilişki çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- Adler, Alfred. *Eğitimi Zor Çocukların Psikolojisi*. Çev. Yadigâr Türkeli. İstanbul: Kariyer Yayınları, 2000.
- Aral, Neriman, Tuğba Yalçınkaya Alkar ve Hülya Kılıçarslan. “Türkiye’de Çocuk Gelişimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi.” *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi* 14/1 (1 Mayıs 2015): 7–16.
- Arslan, Âdem, Elif Temiz ve Hilal Yazıcı. “Özel Eğitimde Aile Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması.” *EKEV Akademi Dergisi* 84 (27 Aralık 2020): 21–38.
- Aydın, Mehmet Şevki. *Açık Toplumda Din Eğitimi: Yeni Paradigma İhtiyacı*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, [t.y.].
- Aytaç, Kemal. *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1992.
- Balbay, Emine. “4-6 Yaş Kur’an Kurslarının Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Diyarbakır ve Batman Örneği).” Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Büyüköztürk, Şener. “Kovaryans Analizi (Varyans Analizi ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme).” *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 31/1 (1 Haziran 1998).
- Bilgin, Beyza. *Mualla Selçuk, Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Gün Yayıncılık, 1997.
- Ceylan, Tuncay. “Eğitim Görevlilerinin Diyanet Akademisine İlişkin Görüşleri.” *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 18 (28 Aralık 2024): 145–187.
- Cihandide, Zeynep Nezahat. *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.
- Çakıroğlu, Wilbrandt Emel. *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2015.
- Çalışkan, Ayşe. “Öğretmenlerin Statü Kaygıları ile İş Memnuniyeti Arasındaki İlişki.” Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2024.

- Çoban, Mustafa. *Okul Öncesi (3-6 Yaş) Din ve Ahlâk Eğitimi*. Konya: Hüner Yayınevi, 2016.
- Dam, Hasan. “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi.” *İçinde Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, 45–66. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.
- Demir, Muhammed Hüseyin. “Din Görevlilerinin İletişim Yeterlilikleri.” *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 4/2 (25 Aralık 2020).
- Demirtaş, Hasan ve Metin Kırbaç. “Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri.” *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/2 (16 Mart 2016).
- Diyanet İşleri Başkanlığı. “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretim Programı.” Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022.
- Ekici, Fatma Yaşar, Duygu Bayraktar, Esra Eraydın ve Gülçin Ulutaşdemir. “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri.” *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)* 2/1 (1 Ağustos 2017): 48–58.
- Doğan, Zülfi. “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği).” Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Eroğlu, Musa. “Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim: Piaget ve Vygotsky’nin Bilişsel Gelişim Kuramlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması.” *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi* 6/1 (30 Haziran 2023): 69–77.
- Gander, Mary ve Harry Gardiner. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Çev. Ali Dönmez ve Neriman Çelen. Ankara: İmge Kitabevi, Ağustos 1993.
- Güdürrü, Fatih. “Din Öğretimi İlke ve Yöntemleri Açısından.” *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 5/1 (11 Nisan 2021): 88–105.
- Gürol, Mehmet, Ayşegül İlik ve Sevgi Özücü. “Pedagojik Formasyon Sertifika Programının Değerlendirilmesi.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 17/65 (11 Ocak 2018): 103–122.
- Güdürrü, Fatih. “Din Öğretimi İlke ve Yöntemleri Açısından.” *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 5/1 (11 Nisan 2021): 88–105.
- Güven, Ezgi Denizel ve Nilgün Cevher. “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi.” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18/18 (1 Şubat 2005): 71–92.

- Gümüş, Tekin ve Fatma Gümüş. *Montessori ile Fikirden Fiile*. Nevşehir: Simtel Ofset Matbaacılık, 2017.
- Gürses, İbrahim ve Mehmet Akif Kılavus. “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi.” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2011).
- Heller, David. *The Children’s God* (Doktora Tezi). The University of Michigan. Murat Yıldız (Aktaran), *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007.
- Hendek, Abdurrahman. “Din Öğretimi Materyalleri.” *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (27 Haziran 2019): 251–254.
- Işık, Şerife, Şerife. *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- Işık, A. Zeynep. “Etkili İletişim Teknikleri.” *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 6/6 (11 Ekim 2013): 149–154.
- İbn Haldun, *Mukaddime*. Çev. Zakir Kadiri Ugan. İstanbul, 1970.
- İbn Manzur, *Lisanü’l-Arab el-Muhit*. Beyrut: Dâru Lisani’l-Arab, 1970.
- İbn Miskaveyh, *Ahlakı Olgunlaştırma*. Çev. Şener C. Tunç, İsmet Kayağlu. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983.
- Kara, Büşra. “Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocuk Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri.” Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Karaca, Faruk. *Dinî Gelişim Psikolojisi*. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık, 2016.
- Kaya, Mevlüt ve İbrahim Turan. “İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Din Görevliliğine İlişkin Mesleki Yeterlilikleri (Samsun İli Örneği).” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34/34 (1 Ağustos 2013): 5–36.
- Kaymakcan, Recep. *Hasan Meydan, Ahlâk Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Kocaman, Kasım ve Mehmet Koyuncu. “İlk Dönem Mezunu Aday Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre Diyanet Akademisi.” *Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi* 11 (15 Mart 2024): 539–590.
- Koç, Ahmet. “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretici Yeterlilikleri Ölçeği (KÖYÖ).” *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/1 (30 Haziran 2024): 135–167.

- Koç, Mustafa. “Ölüm Korkusu Üzerine Kurumsal Açıdan Psikolojik Bir Değerlendirme.” *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (2002).
- Korkmaz, Gülbahar. “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesini Algılama Düzeyleri ve Mesleki Tutumlarının İncelenmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Korkmaz, Mehmet. “İmam Hatip Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Materyal Geliştirme Durumları.” *Bilimname* 2018/35 (30 Nisan 2018): 175–216.
- Korkmaz, Mehmet. “Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri.” Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Köylü, M. Cemil ve Cemil Oruç. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017.
- M. Argly, B. Beit-Hallahmi, *The Social Psychology of Religion*. London: Routledge & Kegan Paul. Akt. Murat Yıldız, *Çocuklarda Tanrı Tasavvurunun Gelişimi*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007.
- Mehmedoğlu, Yurdağül. *Ahlâkî ve Dinî Gelişim: Çocuğum Değerlerimizi Öğreniyor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.
- Oktay, Ayla. “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim.” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* (1990).
- Oktay, Ayla, Tanju Gürkan, Rengin Zembat ve Özgül Polat Unutkan. *Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?* İstanbul: Ya-Pa 1981 Yayınları, 2006.
- Oruç, Cemil, “Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi,” Dem Yayınları, İstanbul 2014.
- Öcal, Mustafa. “Okulöncesi ve İlköğretim Çağı Çocuklarının Allah Tasavvurları Üzerine Bir Araştırma.” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (2004): 59–80.
- Özyürek, Mehmet ve A. Tuba Tuncer. “Gelişimciliğin Eğitim Uygulamaları Üzerindeki Etkisi.” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 1/1 (1 Mart 2003).
- Peker, Zahide. “Kadınların İş Gücüne Katılma Davranışını Etkileyen Faktörler: TÜİK Verileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma.” *Fırat University International Journal of Economics and Administrative Sciences* 5/1 (23 Haziran 2021): 115–134.
- Polat, İsmail. “Dini Eğitimin Doğum Öncesi Boyutu.” *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi* 2/4 (1 Aralık 2024): 411–438.

- Poussion, Charlotte. *Bana Kendi Kendime Yetmeyi Öğret: Anne Babalar İçin Montessori Pedagojisi*. Çev. Burak Şaman. İstanbul: Kaknüs Eğitim Kitaplığı, 2015.
- Sarier, Rengin Ufuk. “Çağımızda Dil Öğretiminde Yenilikler: Linguistik Metod.” *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 2/1 (12 Eylül 2019): 55–63.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Serinsu, Mehmet Enis ve Recai Doğan. “Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde 2-6 Yaş Dönemi Çocuklar İçin Ailede Değer Eğitimi İlkeleri.” *Dini Araştırmalar* 23/58 (18 Kasım 2020): [Prof. Dr. Beyza Bilgin Özel Sayısı].
- Şahin, Ersin. *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.
- Şahin, Hasan. “İnsan-Din İlişkisi.” *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (1 Ocak 1983): 111–130.
- Tarhan, Nevzat. *İnanç Psikolojisi: Ruh, Beyin ve Akıl Üçgeninde İnsanoğlu*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.
- Tatlıoğlu, Sevrâ Su. “Öğrenmeye Sosyal-Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura.” *Sosyoloji Notları* 1 (30 Haziran 2021): 15–30.
- Temizyürek, Fahri. “Çocukta Dil Gelişim Süreci.” *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD)* (1 Aralık 2007).
- Tezcan, Mahmut. “İbni Haldun’un Eğitime İlişkin Görüşleri.” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (1981).
- Øien-Ødegaard, Carine vd. “Marital Status, Educational Attainment, and Suicide Risk: A Norwegian Register-Based Population Study.” *Population Health Metrics* 19/1 (12 Temmuz 2021): 33.
- Vergote, Antoine. “Çocuklukta Din: Çocukta ‘Doğal Din’ İstidadı.” Çev. Erdoğan Fırat. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (1978).
- Yavuz, Kerim. *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2012.
- Yağcı, Samet. “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Çalışmaları.” *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 11 (30 Haziran 2020): 195–221.

- Yazıbaşı, Muhammet Ali. *Okul Öncesi Öğretmenliği ve Din Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2018.
- Yazıbaşı, Ayşe Meriç. “Medeni Durumun ve Eğitimin Kadınların İşgücüne Katılımına Etkisi: TÜİK Verileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma.” *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi* 5/2 (31 Temmuz 2018): 101–116.
- Yıldırım, Ali, ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Yıldız, Âdem. “İmam Gazzâlî’ye Göre Nefis ve Nefis Eğitimi.” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Yılmaz, Zafer. “Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı ve Din Öğretimi.” *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (1 Aralık 2014).
- Yılmaz, Mevlüt. “Statü Endişesi.” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 49 (20 Haziran 2023): 343–350.
- Yörükoğlu, Atalay. *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları, 2018.
- Yılmaz, Hüseyin. “Bir Değer Eğitimcisi Olarak Hz. Muhammed (s.a.v) ve Hoşgörü Eğitimi.” *Toplumsal Bütünleşmede Değerler ve Eğitimi III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi*. Ed. Hasan Meydan. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Zengin, Mahmut. *Din Eğitimi ve Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım*. İstanbul: Dem Yayınları, 2011.

EKLER

EK 1.

4-6 YAŞ GRUBU KUR’AN KURSU ÖĞRETİCİ YETERLİKLERİ ÖLÇEĞİ (KÖYÖ)

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)

Madde no	Madde
1	Eğitim-öğretim sürecini öğrencilerimin dini konulardaki meraklarını diri tutacak biçimde yürütebilirim.
2	Öğrencilerimin dil becerilerini geliştirmeleri için imkanlar oluşturabilirim.
3	Öğrenme sürecini öğrencilerimin gelişimlerine uygun şekilde planlayabilirim.
4	Öğrencilerimin dini gelişim alanındaki özellikleri hakkında bilgi sahibiyim.
5	Öğrenme ortamını öğrencilerimin yaratıcılığını destekleyecek şekilde tasarlayabilirim.
6	Öğrencilerimin duygularını tanımaları için uygun etkinlikler planlayabilirim.
7	Öğrencilerimin bir durumla ilgili duygularını uygun yollarla ifade etmelerine destek olabilirim.
8	Öğrencilerimin dini konulardaki sorularını gelişim seviyelerine uygun şekilde cevaplayabilirim.
9	Öğrencilerimin yaşlarına uygun gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibiyim.
10	Öğrencilerimin öz bakım becerilerini olgunlaştıracak etkinlikler yapabilirim.
11	Öğrencilerimin Kur’an’ı doğru bir şekilde öğrenmelerine yardım edecek örnek okuyuşlar sunabilirim.
12	Öğrencilerimin Hz. Peygamber’i (sav) örnek bir şahsiyet olarak tanımalarını sağlayabilirim.
13	Kur’an öğretiminde özel öğretim tekniklerini etkin bir şekilde kullanabilirim.
14	Öğrencilerimin İslam dinine ait değerleri fark etmelerini sağlayabilirim.
15	Öğrencilerime Allah’ı anlatırken sevgi temelli yaklaşımı göz önünde bulundururum.
16	Öğrencilerimin Kur’an öğrenimini pekiştirecek bireysel çalışma tekniklerini uygulayabilirim.
17	Öğrencilerimin toplumsal değerlerin farkında olmalarını sağlayabilirim.
18	Dua ve surelerin ezberlenmesinde özel öğretim tekniklerini kullanabilirim.
19	Öğrettiğim ezber/dua metinlerini öğrencilerime açıklayabilirim.
20	Öğrencilerimin seviyesine uygun değerler eğitimi etkinliklerini uygulayabilirim.
21	Derslerimde öğretim teknolojilerini etkin şekilde kullanabilirim.
22	Din eğitimini kolaylaştıracak ders materyalleri hazırlayabilirim.
23	İşlediğim konuların anlaşılmasını kolaylaştıracak öğrenci seviyesine uygun hikayeler anlatabilirim.
24	Eğitim faaliyetlerinde görsel materyalleri etkin şekilde kullanabilirim.
25	Eğitim faaliyetlerinde üç boyutlu materyalleri etkin şekilde kullanabilirim.
26	Öğrencilerimin gelişimlerine uygun müzikleri kullanarak eğitim yapabilirim.
27	Öğrencilerimin kendilerini güvende hissetmelerini destekleyici tutumlar sergileyebilirim.
28	Öğrencilerimin duygusal işaretlerini doğru bir şekilde okuyabilirim.
29	Öğrencilerimin sevdiklerini hissettikleri bir ortamı oluşturabilirim.
30	Benimle öğrencilerim arasında onların dini duygularının gelişmesine katkı sağlayacak bir bağ kurabilirim.
31	Öğrencilerimin ilgilerinin farkına varabilirim.
32	Öğrencilerimi etkinliklere katılmaları hususunda motive edebilirim.
33	Öğrencilerimin bir görevi başarmak için kendilerini güdülemelerine yardım edebilirim.
34	Öğrencilerimin beni rol model olarak gördüklerini gözden kaçırabilirim.
35	Eğitim sürecinde öğrencilerimin bireysel farklılıklarını görmezden gelebilirim.
36	Öğrencilerimin eğitim sürecine aktif katılımını sağlamada yetersiz kalabilirim.
37	Sınıfta öğrenmeye engel olan durumlar karşısında çaresiz kalabilirim.
38	Öğrencilerim üzerinde korkuya sebep olabilecek incitici davranışlar sergileyebilirim.
39	Öğrencilerin sınıf ortamını bozucu davranışları karşısında olumsuz tepki verebilirim.
40	Ailelerin alan uzmanlarınca verilen eğitim etkinliklerine katılmalarını özendiribilirim.
41	Ailelerin eğitim süreciyle ilgili kararlara katılımını sağlayabilirim.
42	Öğrencilerimin gelişimlerini desteklemek için ailelere yönelik düzenli bilgilendirmeler yapabilirim.

EK 1'İN DEVAMI

Boyutlar:

- 1-10. maddeler: Öğrenci Gelişimine Uygun Eğitim Faktörü
 11-20. maddeler: Din Öğretimi Yöntemlerini Uygulama Faktörü
 21-26. maddeler: Materyal Geliştirme ve Kullanma Faktörü
 27-33. maddeler: Etkili İletişim Faktörü
 34-39. maddeler: Sınıf Yönetimi Faktörü
 40-42. maddeler: Aile Katılımını Sağlama Faktörü

Ters kodlanması gereken maddeler: 34-39 arasındaki maddeler.

Atıf için:

Koç, Ahmet. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)". *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/1 (2024), 135-167. <https://doi.org/10.14395/hid.1437421>

Ölçek hakkında kısa bilgi:

Ölçeğin KMO değeri 0,96; Barlett testine göre kay kare değeri anlamlıdır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucu ölçeğin 42 madde ve 6 faktörden oluştuğu, toplam varyansın %59,58'ini açıkladığı belirlenmiştir. Öğrenci gelişimine uygun eğitim, din öğretimi yöntemlerini uygulama, materyal geliştirme ve kullanma, etkili iletişim, sınıf yönetimi ve aile katılımını sağlama isimleri verilen faktörlerin yük değerlerinin 0,95-0,41 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçekteki 6 madde olumsuz olarak yazılmış olup, gelecek araştırmalarda bu maddeler analiz öncesinde ters madde biçiminde kodlanmalıdır. 36 olumlu ve 6 olumsuz maddeden oluşan bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 42 ve en yüksek puan ise 210'dur. Buna göre ölçekten 42 puan alınmasının 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin yeterliklerinin "Hiç yapamam" düzeyine; 210 puan alınmasının ise "Rahatlıkla yapabilirim" düzeyine karşılık geldiği söylenebilir. Ancak analiz yapılırken ölçeğin çok boyutlu yapısı dikkate alınarak faktörlerin kendi içinde değerlendirilmesi önerilir.

Doğrulamalı faktör analizi (DFA) aşamasında, $X^2=2,23$ ve RMSEA=0,05 olduğu görülmüştür. Diğer uyum indeksleri olan "SRMR=0,03, CFI=0,91, IFI=0,91, TLI/NNFI=0,90, PGFI=0,74 ve PNFI=0,74 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, ölçeğin yapı uyumunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Cronbach's Alpha katsayısı ölçeğin tümü için 0,95, faktörler için sırasıyla 0,90, 0,92, 0,83, 0,89, 0,72 ve 0,77 olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe ve maddelerin iç tutarlılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin 6 faktörü arasındaki ilişkinin yönünü ve düzeyini ortaya çıkarmak için bakılan korelasyon analizinde ölçeği meydana getiren tüm faktörler arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Geliştirilen "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)"nın 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici yeterliklerini ortaya koymak için geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Tüm bu analizlerin sonucu olarak; "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri Ölçeği (KÖYÖ)"nın 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin yeterlikleri konusundaki yapılacak araştırmalarda kullanılabilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

EK 2.

Evrak Tarih ve Sayısı: 09.04.2025-558691

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-30339839-215.06-6172133
Konu : Muhammed Kadri KUZU'ya Ait Araştırma
İzin Talebi

Ek-1

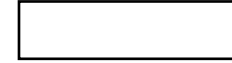
İSTANBUL VALİLİĞİNE
(İl Müftülüğü)

İlgi : 05.03.2025 tarihli ve E-60928694-215.06-6097525 sayılı yazınız.

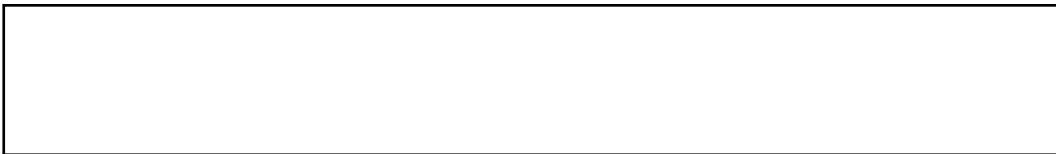
İlgi yazı ekinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muhammed Kadri KUZU'ya ait "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri (İstanbul Örneği)" konulu araştırma izin talebi incelenmiştir.

Bu kapsamda;

- Araştırmaya katılım sağlayanların paylaştıkları şahsi bilgilerin gizliliğinin her türlü akademik yayın ve sunumda korunacağının yazılı olarak ifade edilmesi; ayrıca katılımcılardan e-posta ve iletişim numarası gibi bilgilerin istenilmemesi,
 - Araştırma tamamlandıktan sonra bir nüshasının Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Strateji Geliştirme Başkanlığı ile paylaşılması,
- şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması uygun görülmüştür.
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Başkan a.
Strateji Geliştirme Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3.

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.01.2025-524409

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
14.01.2025	01	01-58

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı Prof. Dr. Nail YILDIRIM Başkanlığında toplandı.

KARAR 01.28- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 26.12.2024 tarih ve 514286 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yeterlilikleri (İstanbul Örneği)
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ YAZARI	Doç. Dr. Mehmet AYAS Muhammed Kadri KUZU (Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

EK 4.

(KÖYÖ) ÖLÇEK KULLANIM İZNİ

m

23 Eki 2024 12:29

Hayırlı günler hocam. Adım Muhammed kadri KUZU. İstanbul'da, Müftülükte Din hizmetleri Uzmanı olarak görev yapmaktayım. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı Yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr. Mehmet Ayas hocanın danışmanlığında tezimi hazırlamaktayım. "Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin Yeterliliği " adında bir tez çalışması yapmaktayım. Örneklem grubum İstanbul müftülüğüne bağlı 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenleridir.

22 Eki 2024 Sal 20:20 tarihinde

şunu yazdı:

23 Eki 2024 18:38

Muhammed hocam selamlar,

" 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri Ölçeği (KÖYÖ)" ölçeğini çalışmanızda kaynak göstererek kullanabilirsiniz.

Ölçek hakkında kısa bilgiler, ölçek maddeleri ve ilgili makale ekte sunulmuştur.

Çalışmalarınızda başarılar ve kolaylıklar dilerim.

Doç. Dr. Ahmet KOÇ

ÖZGEÇMİŞ

